A

KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLEGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT FŐGYMNASIUM ÉS ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1897–98-ik TANÉVRŐL.

*

A NEVELÉSÜGYI BIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

BOROS SÁNDOR
IGAZGATÓ.

*

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT,
NY. GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1898.

A

KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLEGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT FŐGYMNASIUM ÉS ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1897–98-ik TANÉVRŐL.

*

A NEVELÉSÜGYI BIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

BOROS SÁNDOR
IGAZGATÓ.

*

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT,
NY. GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1898.

I.

Az 1898. április hó 2-án tartott tanári beiktató ünnepélyen elmondott beszédek.

a) Beiktató beszéd.

Fekete Gábor isk. f. gondnoktól.

Tisztelt Közönség!

Nemes Ifjuság!

Kolozsvári főiskolánk ma ünnepet ül. Uj *rendes* tanárának *beiktatási* ünnepét. Nekem jutott a megtisztelő szerencse, hogy ez ünnepélyt megnyitsam s új rendes tanárunkat ezen alkalomból üdvözöljem.

E megbizatásnak annál szivesebben teszek eleget, mert ezen ünnep jelentőségét ama körülmény is emeli, hogy *új rendes tanári állás rendszeresítéséről* van szó. Ez főiskolánk ujabb erősödését, örvendetes fejlődését jelenti s méltán tölti el a magyar nevelésügy minden igaz barátját valódi lelki örömmel. Mert az *iskola* úgy az államnak, mint az egyháznak legféltettebb *kincsét* képezi.

Ez oly régi *igazság,* mint a milyen régi maga az állam, az egyház.

Mindkettőnek előhaladása, felvirágozása szorosan összefügg az iskolák fejlődésével, virágozásával.

Ezt régi királyaink és fejedelmeink is átlátták s egyes iskolákat bő adományokkal gazdagítottak.

Mélyen érezte ezt *Dávid Ferencz* a midőn ezelőtt több mint háromszáz évvel a *kolozsvári óvári iskolát átvette,* (1566.) első gondjai közé tartozott azt a fejedelem bőkezűségével kiépittetni, újra szervezni s abba tanárokúl országhírű tudósokat, — mint *Sommer János* és *Paleolog Jakab* — megnyerni.

Ezért folyt hazánkban oly sok küzdelem az iskolák birhatásáért. Ezért kellett kolozsvári iskolánknak oly sok *vihart* és *vészt* (1691. I. Leopold.) kiállani, *halálos csapást* is (1716. III. 30.)

elszenvedni, mely egy időre elnémította ugyan a szabad szellemet, de az később — jobb idők jöttével — sirjából kikelt (1781.) és eget kért, mert a leányzó nem halt meg.

Ujra szabadabban működhetett tehát kolozsvári főiskolánk, hitbuzgó elődeink hazafias kitartása és áldozatkészsége mellett s azóta folyton fejlődve mindig híven teljesítette és teljesíti feladatát a lelkiismereti szabadság és a magyar nemzeti mivelődés szolgálatában.

Igy jutott el ujabban az alkotmányos magyar kormány támogatását is élvezve oda, hogy ma a 11-ik rendes tanári székbe *Gálffy Lőrincz* fiatal derék tanárunkat ünnepélyesen beiktathatjuk.

Gálffy Lőrincz főiskolánk tanári karában nem új ember. Már 1892 óta látja el ugyanazon tanszéket, melyre őt *főegyháztanácsunk* kitüntető bizalma mint *rendes* tanárt meghivta.

A fegyverzete tehát már ismert, kipróbált. Alapos, bő ismeretei, odaadó ügybuzgalma, lelkiismeretessége, helyes tapintata, kartársi érzülete és egyházias szelleme már jó nevet biztosítottak neki. Eredményeket, és pedig elismerésre méltó szép tanügyi eredményeket mutathat fel. Mi volt tehát természetesebb, méltányosabb és igazságosabb mint az, hogy főegyháztanácsunk az ő bevált munkaerejét, ismert sikeres és üdvös tevékenységét kolozsvári főiskolánk részére továbbra is biztosítsa, állandósítsa.

Az ó classica phylologiai tanszék rendes tanáráúl lett megválasztva.

A *latin* és *görög* nyelv és irodalom tanítása fogja nemes feladatát képezni.

Eme tantárgyak hasznossága az ifjak elméjének, szivének, akaratának, jellemének képzése szempontjából el van ismerve. Ezt a tanterv-revisio felett folyó vita rendjén sem vonta kétségbe senki, habár a tanítás módozatai felett sok szó folyt.

Nem szenvedhet ugyanis kétséget, hogy az ifjuság nevelésében a természettudományokat és mathezist a nyelveknek és irodalomnak kell kiegészíteni.

Szükséges az anyanyelv és irodalom tanítása a nemzeti hagyományok, az ó classicai nyelvek és irodalom tanítása pedig az ókori hagyományok megismertetése szempontjából.

A magyar irók műveiből ismerjük meg nyelvünk szépségét, a mely „árnyal és fest, mint tündér-zene“, azokból ismerjük meg a nemzet érzés- és gondolatvilágát, erkölcsi megszokásait, sajátságait; az egyes emberöltők mozgató rúgóit s küzdelmeit. E nemzeti hagyományok tükrözik vissza az egyes korok nemzeti érzését. Ezekből ismerjük meg a nemzeti *genius* erejét. Ezek által érzűnk egyet a nemzettel, halljuk annak szivverését. Ezek keltik fel a hazafias érzést s áldjuk sorsunkat, hogy magyarnak születtünk.

A *nemzeti* hagyományok ismeretét azonban ki kell egészítenünk ama hagyományokkal, a melyek az *emberiség* mindig élő tiszta képét nyujtják.

Ezekből ismerjük meg azon *örökbecsű* erkölcsi vonásokat, a melyek a *valódi* embert alkotják.

Igy jövünk érintkezésbe az *ó-kor* embereltőinek érzületével, gondolatvilágával, eszmekörével, a melyek ama kort uralták, az embereket mozgatták, a viszonyokat irányították. Ezek előnkbe tárják a régi kort a maga egyszerűségében, fenséges szépségében, a melyek az ifju szivet oly fogékonnyá teszik. Látni engedik a társadalmi korlátoktól ment szabad embert a maga eredeti természetes egyszerűségében és fenségében, tiszta érzelmeivel, tiszta erkölcseivel. Megismerjük *Homér* népét. Ezek hozzá csatolják az ifju lelkét, egész valóját az emberiség nagy multjához, belé helyezik azon értelmi és érzelemvilágba, a melyet e mult reánk hagyott; erkölcsi solidaritásba hozzák az emberiség egész életével s eltöltik magasztos érzéssel és szellemi fensőbbséggel.

Ezek szellemi táplálékaink kiapadhatlan kincses tárházát képezik.

Évezredek nem tették ezeket feleslegesekké. Mert tőkéletes alkotások. Eme magasan álló *ethicai minták* örökbecsűek épen egyszerüségüknél fogva. Ezért értheti meg őket oly könnyen az ifju elme. Általuk atérzi az ókori társadalom lüktetését.

Az ó classicai nyelveket és irodalmat méltán mondhatni tehát halhatatlannak s az örökké élő ember igazi képviselőinek. Ezek által elménk megtisztúl, érzésünk felmagasztosúl, gondolatkörünk növekszik s lelkünk magasabb örömök forrásából merít.

Örömmel üdvözlöm tehát Gálffy Lőrincz tanár urat e szép téren elfoglalt rendes tanári állásában.

Tanítsa lelke egész melegével ifjainkat az ó classicus nyelvekre és irodalomra. Vezesse be őket az ó classicus költők szellemi világába. Ismertesse meg velök *Tacitusnál* és *Liviusnál* a valódi hősök példáit, kik a szabadságért és a hazáért éltek s haltak is meg. Mutassa be nekik *P. Decius Must, Mettus Curtiust* és *C. Mutius Cordust*, mint az önfeláldozó bátorság példáit; tanítsa meg őket szónoklatra *Aeschines* és *Demosthenesnél*, ezek szabadságszeretetük áthatott szónoklataiból és tanítsa meg bölcseletre *Sokratesznél* és *Plátonnál*; ismertesse meg velök a lélek viharait, az emberi szenvedélyeket *Aeschylos* és *Sophoclesnél* és tanítsa meg őket honszerelemre a *Thermophiláknál*. Tanítsa meg hogy „minden népnél van egy érzet, egy érdek, egy eszme, a mely ural minden érzetet, érdeket, eszmét és ez a *haza* érzete, érdeke, eszméje“; és végűl tanítsa meg, hogy:

»*Két jó* van, mi fölött a sorsnak nincs semmi hatalma, a *szorgalom* és az *erény*.« . . . . .

Kérem G. L. tanár afiát, hogy rendes tanári székfoglaló értekezését megtartani sziveskedjék.

b.) **Gálfi Lőrincz tanári beiktató értekezése.**

Platon tanítása a lélek halhatatlanságáról.

Az a hit, mely a kereszténységnek ma is közös kincse, hogy t. i. az emberi létezés nem csak addig tart, mig földi testtel van összekötve, épen oly módon megvolt az ugynevezett pogány világban, mint a keresztény vallásban, vagy a zsidóságban. Sőt a görög nemzetnél e hitnek sokkal nagyobb befolyása volt az egyéni életre, mint a kereszténynyeknél vagy a zsidóknál. Ezt bizonyítják azok az eszközök, épületek, sírok, melyekből a görög nemzet lelki életére következtethetünk és ezt bizonyítja az a roppant nagy irodalom, melyet a görög szellem reánk hagyott s melynek alig van valamely ága, melyben e hit kifejezést ne nyert volna. A drámai költészet hősei már a Kr. előtti 5. században e hitet hirdetik tetteik legfőbb rugója gyanánt s Antigone példáúl azon reményben hal meg, hogy halála után kedves lesz fivéreinek. Pindarosz ugyanez időben zengi lyráján, hogy azon lelkek, melyek három életen keresztűl tartották viszsza magukat minden gonosztól, Zeus utján Kronosz várához jutnak és ott a boldogok szigetén, hol az Oczeán szellői lengenek és arany virágok illatoznak fákon és vizben, koszorukkal fonják be kezeiket Rhadamanthos rendeletére. Az orphikus költők még tovább visznek legalább egy századdal, midőn egy hymnuszuk kijelenti, hogy örökös lesz a bosszu azokon a gonoszokon, kik Démétért kellő módon nem tisztelik. Az eposz vissza viszi e hitet tán nemcsak az eposzok iratása idejéig, hanem a mythoszok koráig, midőn az 5. kornak elégedetlen elbeszélője Hésziodosz a 4 kor nagy hőseit ugyancsak a boldogok szigetén élőknek hiszi és hirdeti, hol Kronosz a többi istenektől elvonultan uralkodik, hol minden gond nélkűl élnek az emberek és mégis évenkint háromszor hoz elő aratást a kövér talaj. Homerosz a Hadeszbe vezeti a trójai hőst Odysszeuszt, ki ott meg-

látja és megismeri anyját is, de megölelni nem tudja, mert háromszori kisérlet alatt háromszor tűnik el karjai közül. mint egy árnyék, vagy álom; s tán következetlen vagy csak játszi gondolkozásmód a költő részéről, ha az élni vágyó lelkeket Odysszeusz kivont kardja által tartatja vissza a nem nekik szánt áldozati vértől, melytől erőt nyernének.

A bölcsészet szintén nem hagyhatta figyelmen kívül ez általánosan elfogadott hitet. A hagyomány szerint már az első bölcsész Thalesz is tanította a lélek halhatatlanságát, bár ez valószinütlen legenda róla.

Nehány későbbi iró, köztük Cicero is, *Pherekydészt* említi, mint a halhatatlanságot először tanító bölcsészt, ki az orphikusok egyike volt. *Pythágorász*, ki állítólag a Kr. előtti 6. században virágzott, már a lélekvándorlást is tanította, mig *Parmenidész* a metempsychosis híve volt.*) *Herakleitosz* szerint a világot sem isten sem ember nem teremtette, hanem mindig örökös tűz volt és lesz kellő mértékben meggyujtva vagy kioltva; a részeg ember lelke azért homályosúl el, mert megnedvesedik; az emberek halhatatlan istenek és az istenek halhatatlan emberek; életünk az istenek halála, halálunk az istenek élete; halál után az vár az emberre, mit se nem remél, se nem hisz. — *Empedoklész* állítólag legmesszebb vitte a pythagorászi transmigratio tant, lelket tulajdonítván még a növényeknek is és eltiltván az állati táplálékot s tán még a paszulyt is; sajnálkozva saját életén, panaszkodva énekli, hogy ő kivan dobva az istenek hajlékából; szerinte a gyilkolás és hamis eskű büntetése 30.000 életkorra terjedő száműzetés.

Azonban e hitnek legnagyobb hirdetője Plató volt, e bölcsész, politikus és költő, ki a halhatatlanságot bölcsészeti rendszerének mintegy koronájául tette. Az ő nézeteit akarom röviden ismertetni, czélom lévén nem annyira a tárgy tudományos megvizsgálása, mint inkább az oktatás azon a fokon, melyet a középiskola értelmi fejlettsége megkövetel.

Kivonni Platót a*ma* gondolat-világból, melyben élt, elitélni

*) Metempsychosis alatt a léleknek emberi alakban való ujjászületését értik, mig a lélekvándorlás vagy transmigratio más alakú ujjászületést is megenged.

őt a mai kor fejlettebb gondolkozásával, következetlennek mondani, ha különböző műveiben nem mindig ugyanazon tételeket találjuk, nagyon könnyű, de hibás eljárás volna részünkről. Sokkal nehezebb, de igazságosabb eljárás az, ha megkisértjük magunkat vissza tenni abba a gondolatvilágba, melyben ő élt, ugyanazon sulyt és értelmet tulajdonítni állításainak és érveléseinek, melyeket ő és tanítványai tulajdoníthattak azoknak, számba venni kellő módon azokat a körülményeket, melyek az ő felfogására, következtetéseire és itéleteire befolyhattak, s mindezek mellett egy pillanatra sem feledkezni meg arról, hogy minket 23 század tapasztalatai és fejlődése választanak el az ő korától.

Platό Szókratésznek volt tanítványa, annak a nagy jellemnek, melyet Jézus Krisztuson kívül aligha megközelített valaki a halandók közül s ki, mint Jézus Krisztus elveiért megtudott halni. Nagyon nehezen tudjuk meghatározni kellő mértékét annak a befolyásnak, melyet e jellemóriás az ifju Platóra gyakorolhatott. Nem neki köszönhetjük-e az egész Platót, mint bölcsészt? Nem ott kezd-e Platό elmélkedni a lélek halhatatlanságáról a börtönben, midőn látja tanítóját nyugodtan, vidáman társalogva tanítványaival és várva a halált elveinek megtagadása nélkül? E kérdésekre a legnagyobb valószinüség szerint igennel kell felelnünk. E mellett bizonyít az, hogy Platό maga is nevelési elveiben az egyéni példaadásnak tulajdonítja a legnagyobb hatást ezt irván a Törvényekben (V. 729.): Ne vagyont hagyjanak a szülők gyermekeiknek, hanem tiszteletre hajló jellemet; mi azt hisszük, hogy tiszteletet örökölnek tőlünk, ha megszidjuk mikor illetlenek, holott nem intés által közöljük velük e tulajdonságot. Az okos törvényhozó inkább arra buzdítja az öregeket, hogy tiszteljék az ifjabbakat és mindenek fölött, hogy ügyeljenek, nehogy valamely ifju rosszat tenni, vagy illetlent mondani lássa őket, mert a hol az öregeknek nincs szégyenük, ott az ifjakban bizonyosan hiányzik a tisztelet. E mellett szól az, hogy Platon dialogusaiban legtöbbször épen Szókratészszel bizonyíttatja a halhatatlanságot és beszéltet a jövő életről. — E mellett tanuskodik az általános tapasztalás, hogy erkölcsi elvek és vallásos hit sohasem értelmi meggyőző-

dés által születnek és terjednek, hanem egyéni befolyás által. E befolyás nagyságát láthatjuk abban a tényben, hogy Szókratész védőbeszédjét Plató, ki mestere elitéltetésénél jelen volt, később sem feledi el, hanem azt valószinüleg minden lényeges pontjában lehető leghivebben leirja, mely igy végződik: az elválás órája itt van és mi megyünk a magunk utján . . . én meghalni, tí élni; melyik jobb csak az isten tudja. E befolyásról olvasunk a Phaidonban rajzolt szép képen is, hol Szókratész halála előtti óráiban kedves tanítványa fürtjeivel játszva hattyúdalát énekli a lélek halhatatlanságáról.

Azonban az ifju Plató szemei előtt nemcsak ilyen szent jelenetek tüntek el. Abban a társadalomban, melyben Szókratészt elitélhették, lenniök kellett és voltak is más szabású emberek. A vádlókon nem csodálkozhatunk, hisz ezek könnyen akadnak, hanem a biráskodás is rossz kezekben volt. A törvényt nem tartották tiszteletben, hanem a nép hangulata szerint változtatgatták s ritka volt az a bíró, ki a nép akarata ellenére is megtartotta esküjét, t. i., hogy a törvényt megtartja, mint ezt Szókrátész megtette. Vádoló és védő beszédeket a piaczon vásároltak, melyeket irhatott egy és ugyanaz az ember is.

Ez azonban csak egy jelenség volt egy megromlott társadalom életéből. Más irányban is hasonló tünetekkel találkozunk. A hit, a vallás, a meggyőződés helyét a kételkedés és hitetlenség foglalta el. Voltak kik semmit sem hittek, csak a mit kezeikkel megfoghattak. (Theaitetosz 155. Szophistész 246.) A drámában Aischylosz és Szophoklész magas erkölcsi szinvonalon álló tragoediái helyett Euripidesz szép szavú deklamálása divatozott és a „deus ex machina“ aratta a sikert, mely legfőbb czél volt. A szónoklatban a szójátékok, értelemferdítések és szarvas okoskodások járták s az ügyes tanító méreg-drágán adta el ezt az ifjuságot mételyező tudományt. A bölcsészetben a szophisták értelemkápráztató gondolkozása örvendett legnagyobb keletnek. Kiegyenlíthetlen ellentétek, szavakkal való játék, új alakú, félig igaz, félig hamis és egészben nem értett itéletek és következtetések, kételkedést terjesztő lehetetlen kérdések, bizarr okoskodások ejtették bámulatba az áthénaibeliek lelkét, miket idegenből származott mesterek terjesztettek el közöttük drága pénzért.

Ezt a két befolyást, t. i. a mester komoly szavát és példáját és az athenaibeliek már meglazult gondolkozásmódját egy perczre sem szabad figyelmünkön kivül hagynunk Platon olvasása közben.

Tekintetbe kell vennünk még egy harmadik és tán legnagyobb fontosságú körülményt is. Csaknem Platon ifju éveire esik az az idő, melyben Szókratész hatalmas szelleme az emberi gondolkodás szekerét megfordította. Az ő koráig a bölcsészek mindannyian a külső létezés, a nagy világ kérdésével foglalkoztak: Szókratész pedig az embert, a gondolkozó alanyt tüzte ki vizsgálódás tárgyául hires jelszavával: ismerd meg önmagadat. Platon előtt tehát már két világ állott és bölcseletének kettős feladata volt: megismerni a külső világot és összhangba hozni azt a belső világgal. E kettős feladatot azonban, mint okunk lehet elhinni, ő maga tán nem is realizálta magának épen úgy, mint a milyen világosan előttünk áll az most a 19. század végén. Mindazáltal ő megkisértette magyarázatát adni mind a két világnak.

A külső dolgok magyarázatánál különösen a Herakleitoszféle elmélet ragadta meg Platonnak a figyelmét, melyről Szókratész is állította, hogy a mit ért belőle, az kitűnő s a mit nem, azt kitűnőnek hiszi. Ez elmélet szerint a világ egy örökös folyamat, mint Herakleitosz kifejezi: πάντα ῥεῖ; mint fennebb is említettem, örökös tűz, kellő mértékben meggyujtva vagy kioltva. Platon ez elméletből a tüzet elhagyva, az örökös folyamat gondolatától nem tudott szabadulni, mint ezt Arisztotelesz is mondja róla. (Metaph. XIII. 4.) Látván, hogy a külső dolgok annyira változók, egymásba átmenők, azt gondolta róluk, hogy azok nem valóság, a mi tényleg van. Az asztal pl. most fa, majd kő, majd vas vagy egyéb; most szegletes, majd kerek, majd síma, majd érdes; most asztal, majd elkorhadva föld, vagy elégetve hamú. Ez tehát nem valóság, nem létező. A mennyiben létezik, az csak alak, idea, εἶδος. E felfogáson alapszik Platonnak az ideákról szóló tana, a külső világnak ideák szerint való, azaz ideális felfogása. E szerint mindaz, a mit szemünkkel látunk vagy bármely érzékünkkel észreveszünk, mind nem valóság, hanem csak hasonlóság azokhoz az örökös és változ-

hatatlan formákhoz, mintákhoz, melyeket testi érzékeinkkel nem tudunk felfogni, melyek egyedűl állandók és valóságok. Ilyen ideája minden olyan földi dolognak van, a miből nemcsak egy van a világon. Sőt ilyen módon még az elvont, abstract fogalmaknak is ideájuk van és igy azok is valóság. Ma már könnyen átláthatjuk, hogy itt a külső és belső világ, vagy helyesebben az érzéki és a gondolati világ összetévesztése forog fönn, Platon előtt azonban még ismeretlenek voltak azok a lélektani és gondolkozási törvények, melyekkel ma ezt a két világot elválasztjuk.

Ezek az ideák azonban nem mind egyenlő rangúak, hanem egymás fölé és egymás alá vannak rendelve. E rangsorban legfelűl áll a *jó* eszméje, vagy ideája. Mint a látható világban a nap világosságot, tudást és életet hoz elő egy időben; mint az megvilágítja a szemet és föltárja a látott dolgokat, mi alatt mindenfelé növést, gyarapodást is eszközöl: ugy az érzékek fölött levő, mondjuk ideák világában a *jó* létezést, igazságot és tudást hoz elő (v. ö. Politeia VI. 508.). Mint a nap fennsőbb a fénynél, szemnél és melegségnél, ugy a *jó* is fennsőbb, mint a levés vagy tudás. Az erkölcsi világ napja, a *jó* legfensőbb ideája, a legfőbb isten, ki magát föltárja a jelenségekben. Mivel isten jó, alkotta ezt a világot. (Tim. 29.) Az ő cselekedetei csak a legszebbek lehettek. És a teremtő elmélkedvén a látható természet fölött, ugy találta, hogy az értelmetlen teremtmény nem szebb, mint az értelmes. Ezért értelmet adott a lélekbe és lelket a testbe. Igy a világ élő és értelmes lélek lett (Timaiosz 30.) Igy kötötte össze tehát Plató az anyagot a gondolkozás, az értelem, az ideák világával.

Az ember tehát, sőt az élő lények egyáltalában nem egyebek, mint lélekkel ellátott örök valóságok, ideák. Ebben a feltevésben, vagy mondjuk hitben öszpontosulnak mindazok a bizonyítékok, melyeket Platon a lélek halhatatlanságának bizonyítására felhoz.

A földi létezés csak egy bizonyos ideig tartó és csak az időben létrejött állapot, mely változik.

Ezt megelőzőleg és ennek elmultával más élete van a léleknek. Különösen a földi életet megelőző létezés tanításánál

látszik meg igen nagymértékben a szophisták hatása. A szophista tanítás szerint az ember nem tanulhatja azt, a mit már tud, sem nem keresheti azt, a mit nem tud és igy a tanulás lehetetlen. Pláton erre nem tudott másképen felelni, mint hogy a tudás nem egyéb mint egy megelőző létezésre való visszaemlékezés. Ha e földi lét alatt tudáshoz jutunk, az nem egyéb, mint felujítása azoknak az örök fogalmaknak, melyek születésünk előtt már lelkünkben megvoltak és ez Platon szerint egy megelőző létezésnek bizonyítéka. (l. Phaidon 72—77.)

A lélek tiszta, azaz születés előtti állapotának leirására Pláton költői képzeletének legszebb képeit használja. A lelkek fenn élnek, mindenik a maga csillagán. E csillagok maguk is isteni lények, a legfőbb isten első teremtményei. (l. Tim. 41 köv.) Ott járnak körül a lelkek, szemlélik az igazságot, (Phaidr. 248.) hallgatják a csillagok zenéjét, isznak az égiek tudásából és maguknak az isteneknek bölcsességéből. Ott ismerik az ideákat közvetlenül, ott látják minden szépnek és tökéletesnek mintáit, a mint önmagukban léteznek, a maguk csupasz kitűnőségében és dicsőségében, nem pedig rútítva és félig elrejtve, mint a földi létezésben.

A Phaidrosz szerint a lélek összetett természetű és hasonló egy kocsizóhoz, ki két szárnyas lovat hajt. Az istenek lovai halhatatlanok, de az emberekéi közül csak az egyik halandó, a másik halhatatlan. Az egyik föl az egekbe repül, de a halandó leejti szárnyait és a földön pihen meg. Egy bizonyos napon Zeus megindul szárnyas szekerén, az istenek, félistenek és emberek lelkei követik őt és látják az ég bensejének látványait. Az istenek az egeken felül, a túlvilágba jutnak, de mások oknélkül fáradnak ezen. Az emberi lélek halandó lova, hacsak nincs kellően gondozva, előbb vagy utóbb kifárad és az égi látványt, az igazság sikságát el kell hagynia és a földre süllyed, hol emberi alakot kap.

A költői kép alatt is könnyen kivehetjük, hogy ez az első kisérlet a lélek felosztására. A hajtó az értelem, a tudó, az ismerő rész; a halandó, fekete ló az érzéki a vágyó elem; mig a halhatatlan a fehér ló, mely a tiszteletet, szerénységet, mérsékletet szereti s az igazi dicsőségre vágyik (l. Phaidr. 253), az er-

kölcsi rész, mely mindig az értelem mellett áll, a θυμός a Politeiában.

Ha tovább kisérjük a Phaidrosz leirását, azt olvassuk, hogy a lélek a földre esve nem megy valamely más állatba, hanem csak emberbe; és a lélek, mely legtöbbet látott az igazságból bölcsészszé, müvészszé vagy zenészszé lesz; a mely kevesebbet látott, az valamely igazságos király, harczos vagy úr lesz; a harmadik fokon a lelkek politikusoknak, gazdálkodóknak vagy kereskedőknek születnek; a negyedik fokon az athleták, sportemberek és orvosok következnek; ötöd sorban jőnek a jósolók és papok; a hatodik osztálynak a költő és színész találnak; a hetediknek a mesteremberek és földmívelők élete; a nyolczadik osztályba tartoznak a szophisták és népvezérek, demagogok; végre legkevesebb eredeti igazságot láttak a zsarnokok, kényurak lelkei, melyek igy egy kilenczedik osztályt alkotnak. Ezek az állapotok a megpróbáltatás állapotai, melyekben az igazságos javítja, az igazságtalan pedig rosszabbítja a maga sorsát.

A léleknek ez a földi lét teher, melyből mint madár a kalitkából óhajtana elrepülni vissza az igazság szemlélésére és a csillagok zenéjének hallására. A Phaidonban Platon az orphikusok tanát is idézi, mely szerint az ember fogoly, kinek nem áll jogában, hogy fogházának ajtaját megnyissa és megszökjék, vagyis öngyilkos legyen. A Politeia szerint olyan a lélek e földi létben, mint Glaukosz a tenger-isten, kire oly sok csigahéj és tengeri-fű ragadt, hogy alakja egészen elváltozott és felismerhetlenné lett. A test végtelen nagy teher az embernek, mint a Phaidon mondja, már csak azért is, mert táplálékra van szüksége; ezenkívül betegségeknek van alávetve, melyek minket utólérnek és akadályoznak az igazság keresésében; továbbá eltöltvén minket vágyakkal, kivánságokkal, félelemmel és képzelődésekkel, bálványképekkel és mindennemű esztelenséggel, akadályoz abban, hogy egyetlen gondolatunk legyen. Honnan keletkeznek a háboruk, küzdelmek és viszálykodások? Honnan, ha nem a testből és a test kivánságaiból? Ugyanis a háborukra a pénzvágy szolgáltat okot és a pénzt a testért kell megszerezni és e miatt az idő, melyet a bölcsészetre kellene fordítani, elvesz. S még ha van is idő és hajlam a bölcsészetre, a

test annyi zavart és félreértést és félelmet visz az elmélkedés menetébe, annyira akadályoz minket az igazság megismerésében, hogy tiszta tudásra nem juthatunk. Vagy nem szerezhetünk tudást egyáltalában, vagy ha igen, csak halál után. (Phaidon 65). Olyan gondolatok ezek, melyeknek legalább hangját mai tudósaink is figyelemre méltathatnák.

Az ethikai felfogás, hogy t. i. a jövő élet jutalom vagy büntetés lesz, már az előbb mondottakból is kiviláglik. Már a lovas hasonlatánál is a halandó ló gondozásától teszi Platon függővé az istenek társaságában való maradást vagy a földre esést.

Mikor azonban Platon a jövő élet leírását megkisérti természetesen nem állít bizonyosat, hanem kifejezetten is mondja, hogy csak hasonló valami lehet a jövő élet ahhoz, mit ő leir akár mythologiai képben, akár mesében, akár valamely előtte élt hires ember vagy iró mondásában. A mi azonban ezekből bizonyos az, hogy Platon a szabad-akarat híve volt az ethikában és hogy a lélek-vándorlásban komolyan hitt. Kevésbbé bizonyos, de nagyon valószínű, hogy a büntetés es jutalom idejének meghatározásánál a tizszeres viszonzás elvének volt a híve. Nem valószinütlen az sem, hogy mint Pindarosz, ő is a hármas megpróbáltatást tartotta szükségesnek.

Tizezer esztendőnek kell elmulnia — mondja a Phaidroszban — mielőtt a lélek azon helyre visszajuthat, a honnan jött, mert szárnyait nem tudja megnöveszteni kevesebb idő alatt. Csak a bölcsész lelke, mely büntelen és igaz, nyerhet szárnyakat a harmadik ezerév végén, ha már három életen keresztül igaznak maradt. A többiek első életük bevégzésével itélet elé állanak, mely után némelyek a föld alá javító házakba mennek bünhődni, mások pedig az égnek valamely helyére, mely méltó az élethez, melyet leéltek. Az első ezer év végén jó és gonosz lelkek egyaránt sorsot huznak és tetszésük szerint választják meg második életüket. Az ember lelke mehet valamely állatba és az állatból ismét vissza az emberbe. (Phaidrosz 249.)

A lélekvándorlásról Platon a Phaidonban ad tiszta képet. Azok, kik torkosok, erkölcstelenek és részegesek voltak, szamarakká vagy más hasonló állatokká lehetnek, a kik az igazság-

talanságot, zsarnokságot és erőszakosságot választották, farkasok, ölyvek, kányák lesznek; legboldogabbak, kik a polgári és társadalmi erényeket gyakorolták, philosophia és elme nélkül is, mert ezek valamely egyszerű társas természetet öltenek magukra, hasonlót a magukéhoz és hangyákká vagy méhekké lesznek vagy épen szerény, egyszerű emberekké. (l. Phaidon 81—82.) Ez a transmigratio tana az állati és emberi fajhoz van kötve és Platon sohasem mondja, hogy az emberi lelkek növényekké lesznek, jóllehet, mondja, hogy a növényeknek is van bizonyos alsóbb rendű lelke.

A megitéltetésről való felfogását az Ér legendájában adja elő a Politeia X. könyvében, mellőzve a Gorgiász leirását. (523.) A pamphiliai Ér elesett csatában. Mig azonban másoknak a teste rothadásnak indult, az Érét semmi változás nem érte s mikor a tizenkettedik napon ravatalra helyezték, feltámadott. Ez idő alatt Ér a tulvilági életet látogatta meg és feltámadván elbeszélte, hogy mit látott a halhatatlanság vidékein, hova beengedték az ő lelkét. Lélekben egy rejtélyes és szent helyre ment, hol egy válaszút volt felfelé és lefelé. Itt egy üreg volt, melyből balfelől két nyílás vezetett a Hadesbe és kettő jobbfelől az egekbe. A birák közből ültek. Az egyik nyiláson lelkek mentek lefelé a büntetésre, a másikon lelkek emelkedtek fel új földi életre. A fölfelé vezető nyilások egyikén pedig lelkek mentek az égbe, mig a másikon lelkek szálltak le onnan, hogy földi testet öltsenek magukra. Ez utóbbiak azok a lelkek voltak, melyek még nem mentek keresztül megpróbáltatáson. Az alulról emelkedő lelkek porral és piszokkal voltak födve és beszéltek azokról a rettenetes büntetésekről, melyeket átszenvedtek hosszú és szomorú vándorlásuk közben alant. A magasból leszálló lelkek pedig azokat az örömöket mondták el, melyeket átéltek azon bámulatos szépségű vidéken, hol ők voltak. Az alulról jöttek büntetése tizszeresse volt az általuk elkövetett rosszaknak, - mindenesetre nagyon enyhe mérték a keresztény örökkárhozathoz képest. Voltak azonban olyanok is, kiknek nem volt megengedve, hogy feljöjjenek új megtestesülésre. — Volt egy zsarnok, ki rokonságát legyilkolta volt, kit az üreg nyílása nem akart felereszteni, hanem bőgött mikor az a kijutást megkisérlette,

igy adván jelt a bosszulóknak, hogy őt a Tartaroszba dobják. A zsarnok és a hozzá hasonlók ledobattak és tövisekkel kinoztattak. A leszálló és felemelkedő lelkek egy közeli réten találkoztak és együtt voltak hét napig. Elbeszélték egymásnak a maguk különböző történetét és tapasztalataít s igy megtanulták egymástól az ég és pokol rejtelmeit. Régi barátok és ismerősök találkoztak és üdvözölték egymást. Innen a *végzet* elé mentek, hol tetszés szerint új életet választhattak. Platón más meg más mythoszt beszél el, hogy illusztrálja az igazság szeretetének fontosságát e választásnál. Leirja azoknak helytelen és meggondolatlan választását, kik valamely átélt fájdalom elkerülése végett nemcsak az igaz, jó és tiszta által vezettetnek. A mit maguk választanak az lesz az övék. Ha sikerre, hivatalra hirnévre vagy gyönyörre tekintenek a választásnál, megkapják, de ez által új és fájdalmas megtorlást vonnak magukra. Az első választó, jóllehet kihirdette egy próféta, hogy mindenki megkapja a mlt akar, azonnal meggondolatlanul a legnagyobb zsarnokságot választotta s csak később látta be, hogy ezzel saját gyermekeit kell elnyelnie és kezdte a mellét verni és átkozni a sorsot és isteneket és mindent csak magát nem. Orpheusz lelkét is látta, ki egy hattyu életét választotta, nem akarván asszonytól születni, mivel az asszonyok az ő gyilkosai voltak. Thamyrasz fülemile akart lenni inkább, mint ember, mig hattyuk és fülemilék emberi alakot választottak. A huszadik választó egy oroszlán életét választotta és ez Ajász volt, Telamon fia, ki nem akart emberré lenni, emlékezvén az őt ért itéletre. Agamennon sas akart lenni, mert szenvedései miatt gyülölte az emberi természetet. Atalanta athleta, Epeusz pedig egy ravasz asszony óhajtott lenni, mig Theszitész, a bohócz, majommá lett. Mikor a választás megtörtént, a feledés forró mezejére vitettek, majd az öntudatlanság vizéből ittak és este lefeküdtek. Éjfél tájban vihar és földrengés keletkezett és a lelkek, mint hnlló csillagok, mentek az ujjészületésre a földön. Hogy Ér miképen került vissza, azt nem tudta, csak azon a reggelen a ravatalon találta magát.

Platón a büntetést Isten igazságával megegyezőnek tartja épen mint a keresztény hit mondja és ez a moralis argumen-

tum a lélek halhatatlanságára szerinte is bizonyíték, mert különben, ha a gonoszok a halál által büneiktől is megszabadulnának, igen jó dolguk volna. A büntetés nem valami rossz, hanem jó. Platón azt mondja, hogy mindenkinek kívánnia kell a bünhödést, mert jobb meggyógyulni, mint betegnek maradni. (Polit. IX. 591.)

Ezekben igyekeztem halvány képét adni a Platón-féle halhatatlanságnak. Szándékomban volt még rendre tárgyalni és elbirálni azokat a bizonyítékokat, melyeket Platón az ő tana mellett felhoz, de ezt a jelen alkalom nem engedi meg. Tanácsolom azonban minden gondolkozni szerető embernek, hogy olvassa magát Platónt, melyből ma is gondolatokat és gyönyört szerezhet magának minden ember. Sajnos, hogy a magyar olvasóközönségnek egy jó Platón fordítás még nem áll rendelkezésére.

Azonban jóllehet máris visszaéltem hallgatóim jó akaratú türelmével, lehetetlen, hogy egy pár gondolatot ne füzzek még ahhoz a rövid vázlathoz, miket fennebb elmondottam. Gondolkozni egy jövő életről a jelen élet gondolkozásával nagyon bajos; belátni egy más világba nekünk nem adatott. Ha minden eddigi gondolatot a jövő életre vonatkozólag gyengének találunk arra, hogy az minket meggyőzzön és a tudás birodalmába vigyen, a jövő élet kérdése még nincs megoldva, hanem csak elzárva előlünk. A bizonyítékok mindig csak arra szorítkoznak, a miből kiindulunk gondolkozásunk világában. Ha a végső okot, Istent, olyas valaminek vesszük, kihez mi hasonlók vagyunk, bár a teljes hasonlóság igen nagy hiányaival, t. i. hogy neki is olyan forma gondolatai, akarata, tehetsége és jósága van, mint nekünk, bár tökéletes vagy mondjuk végtelen nagy mértékben: akkor lehetetlen arra a meggyőződésre nem jutnunk, a melyre Platón és a keresztény világ is jutott t. i. a jövő élet hitére. Be kell vinnünk a világba a célirányosságot, vagy gondviselést, igazságot és szeretetet a véletlen uralma helyett. És ilyen praemissumok után, bár hiányosan, tán gondolkozhatunk egy jövő életről is, jóllehet nem a középkori theologia által kijelölt útakon. Egy jövő életet leginkább ugy tudunk felfogni, mint a lelki tehetségek fejlődését, mint haladást erkölcsökben, tudásban. Erre a gondolatra vezethet minket földi létünk analogiája is. Az anyag

örök és állapotát változtatja, a lóleknek, ha már az egyáltalában van, miért ne lehetne épen ez a joga? Sőt már e földön is nagy különbségeket látunk a lelkek fejlettségében; miért ne lehetne ezt a lelket végnélkül fejleszteni? Ha a földön azt látjuk, hogy törvény és haladás van mindenben, a jövő életbe is, ha van jövő élet egyáltalában, ezeket bele tudjuk képzelni. Ehhez a ma is elképzelhető felfogáshoz sokkal közelebb áll Platón tanítása, mint a keresztény vallásban elterjedt persa-zsidó testi feltámadás tana. Az egész halhatatlanság a lélekre, a lélek életére van alapítva és czéljául ennek tökéletessége kitűzve. Ha e tanok és felfogás elterjedtek volna az emberek között, erkölcsi befolyásuk még tán nagyobb lett volna, mint a keresztény jövő életé. Ege csillag-zenéjével, az ideák szemléletével, az önmagában való széppel és teljes tudással épen oly megkapó, mint a kereszténvhit ege angyalaival. A pokol igazságos büntetésével és a javulás lehetőségével tán nem oly elrettentő, de szebb mint a keresztény örök-kárhozat hazája. Ezenkívül a hivőknek nem kellett volna képzeletüket egy más világba küldeniök, hogy a lélek bűneinek és tisztátalanságának büntetését szemlélhessék. Csak az állati világ utálatosságaira kellett volna tekinteniök, hogy láthassák a megromlott és elaljasodott emberi természet képeit, hol érzékiség, kegyetlenség és kapzsiság disznó, kigyó vagy farkas alakban van megtestesülve. Nemcsak a bűn büntetése, hanem maga a bűn belső, gyűlöletes valóságában állott volna a bűnös előtt, hol saját képét mint egy tűkörben látta volna. Igy igen nagy humanizáló hatása is lett volna. Az állatok iránt való kegyetlenség, mely csak első lépés az emberek iránt való kegyetlenségre, végtelenül kisebbedett volna és az egész élő természet gyöngéd és szerető bánásmódot követelt volna. — De a Platón felfogása nem terjedt el. Hatása mindenesetre volt és nem is kicsiny. Plotinosz 600 esztendővel Platón után még rendkívül nagy sikerrel hirdette a Platón eszméit és Proklosz még 200 esztendővel később ugyanez eszmékkel védte a pogány-bölcsészet bástyáit a mindinkább terjedő kereszténység ellen. Azonban ez eszmék mindig csak a tanultak, a bölcsészek között arattak sikert, mig a nép távol maradt tőle. Miért? Mert a szeretet elve, melyet a kereszténység hirdetett

sokkal nagyobb elv volt, mint a tudás elmélete. És e nagy elv Platónnál hiányzott. Valóban nem tudjuk, hogy melyik volt nagyobb, a Platón-féle halhatatlanság szépsége, vagy annak a szellemnek visszataszító volta, melylyel azt Platón az emberiségnek adta. A Platón-féle iratokban a bölcsészek osztálya, mely uralkodni akar minden fölött és mindenben, mely lenézi a közönséges iparost vagy napszámost, épen oly gyülöletes, mint bármely más osztály, mely magát elbizakodva kiváltságos osztálynak tartja. Még a keresztény papi osztály is meghagyja az üdvöt a tudatlanok ártatlanságának, míg Platón szerint ezeknek, mint ártatlan hangyáknak kell vándorolniok. Még visszataszítóbb a Platón-féle bölcsészet, ha tekintetbe vesszük annak az államra, a társas életre vonatkozó tanait is. A minta államban a családi élet megszünnék, a nők csupa szolgálók vagy még rosszabbak lennének, a gyermekek már születésük idejében elvétetnének a szülőktől, csak a bölcsészek virágoznának és uralkodnának a többség, a rabszolga nép fölött.

Itt igaz a Pál apostol mondása: Ha prófétai képességgel bírok is és tudok minden titkot és megvan bennem minden ismeret s ha teljes hitem van is, ugy hogy hegyeket mozdíthatok el helyeikről; szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok. (I. Kor. 13. 2.)

Üdvözlő beszéd.

Boros Sándor igazgató tanártól.

Kedves barátom, pályatársam!

Az ember sokféle feladatai között alig van olyan, a melynek érdekében olyan sokoldalú munkát kellene végezni, mint a tanítás érdekében. De miféle munka lehet magasztosabb, fölemelőbb annál, a mely az emberi szellem művelésére, az általános műveltség terjesztésére irányúl. A tanár munkája fölébreszti a tanítványok lelkében a szép és jó iránti nemes érzéket, a tudományok iránti kedvet és szeretetet, ébren tartja lelkökben a vallás-erkölcsi érzést, a haza- és szabadság szeretetet. Csak az a tanár tud megfelelni nehéz feladatának, a ki ezeket átérzi, ezekért lelkesedni tud. Tudom, hogy te is igy fogod fel feladatodat s azért üdvözöllek tégedet, most már ünnepélyesen is elfoglalt tanári székeden, üdvözöllek őszinte örömmel, lelkem egész melegével, úgy a magam, mint tanártársaim nevében.

Azt mondják azok, a kik az iskolát és annak szervezetét csak a messze távolból szemlélik, a kik a tanár munka köréről, feladatáról még csak gyönge sejtelemmel is alig birnak, hogy manapság igen könnyen elvégezheti a tanár feladatát, mert elő van irva mit kell végeznie napról napra, óráról órára s meg vannak hozzá a jó tankönyvek.

Egy szóval, hogy a tanár munkája sem különbözik a sablonszerű hivatalnoki munkától, vagyis hogy a tanár is csak olyan hivatalnok mint bárki más.

Nem akarok az ilyen itéletek ellen harczra kelni, hiszen úgy is hasztalan volna, sem középiskoláink feladatával tantervével, tanmódszerével foglalkozni, hogy megdöntsem a téves hitet. De azt igen is hangsulyozoni kívánom, hogy ma inkább szükség van a tanár önálló működésére, odaadó buzgóságára, pályája iránti lelkesedésére, mint valaha. Jól tudjuk mindnyájan

mit vár az állam, a társadalom, mit kívánnak a szülők s mit kíván nemzeti nevelésünk érdeke az iskolától, annak vezetőitől, tanáraitól. De igen jól tudjuk azt is, hogy mivel jutalmazza a tanárt munkájáért. A tudomány és műveltség mai fejlettsége mellett nem kis feladata a tanárnak kiválogatni tudomány szakából azokat a részeket s annyit a mennyi épen szükséges és elegendő arra, hogy tanítványai az általános műveltséget megszerezhessék, hogy lelkök művelődjék, értelmök fejlődjék, ismeretök gyarapodjék, de testi erejök ne essék áldozatúl a szellemi erő gyüjtésének.

S valjon ennek a munkának a sikere, elvégzése nem kíván-e alapos készültséget, a szaktudományon épült mély belátást a tanártól, a miért lépésről-lépésre kell haladnia a tudomány fejlődésével. Ezenkívül időt kell szentelnie arra is, hogy megismerje tanítványai lelkét, felfogásait, szellemi erejét, sőt gondolkozás módját is, azokhoz alkalmazza tanítását.

És ezt a munkát nem elismerésért, s nem is a nagy anyagi javakért végzi a tanár, hanem végzi hivatásból, igaz lelkesedésből. Végzi azon megnyugtató tudattal, hogy ő is részese annak a nagy fontosságú munkának, melynek czélja az ifjuságot, a haza virágait művelni, hogy a nemesített virágokból egykor hasznos gyümölcsök legyenek a haza javára.

De ezenkívül is meg van a tanár munkájának a gyönyöre. Avagy nem a munka örömét élvezi-e akkor, midőn tanítványai lelkében felszínre hozhat a szúnyadó nemes erőkből egyet-egyet, a midőn látja, hogy munkája eredménye visszatükrözik tanítványai lelkében, szellemi fejlésében.

Ez kölcsönzi az erőt a tanárnak, ez buzdítja kitartásra.

Te, a ki hivatva vagy tanítványaidat a klassikusokkal megismertetni, igen fontos szolgálatot tehetsz ifjuságunk láthatárának kiszélesítésére s rokonszenvének minden szép és jó iránt való felköltésére, ébrentartására. A classika litteratura tisztaságával és fényével megtanítja az ifjuságot lelkesedésre, áldozatkészségre, haza- és szabadság szeretetre. Olyan hatása van annak az ifjuság szellemére, mint a gyógyforrásnak az elerőtlenedett beteges test felüdítésére.

Egy másik, nem kevésbbé fontos feladata a tanárnak az ifjuság nevelése. Különösen a mi viszonyaink között igen nagy szükség van arra, hogy mindenik tanár a szó szoros értelmében

nevelője legyen tanítványainak. Itt, a hol a tanulók legtöbbje egy nagy családot képezve, együtt lakik az intézetben, az apai gondot, az anyai szeretet kell hogy éreztessük növendékeinkkel, a minek első és egyetlen föltétele a szeretet.

Csak szeretettel lehet helyesen nevelni az ifjuságot, s az a tanár tud megfelelni nemes hivatásának, a ki szeretettel vonja maga köré tanítványait, s viszont szeretetet, bizalmat tud ébreszteni maga iránt; a ki szeretettel segíti a gyöngéket, szeretettel bünteti az arra érdemeseket.

Nekünk az ifuságot nemcsak szemünkkel, hanem szivünkkel és értelmünkkel is kisérnünk kell.

Te, a ki pályádért lelkesülni tudsz, a ki mint az iskolának egykori növendéke megtanultad azt becsülni, szeretni, mindazon eszközökkel rendelkezel, a melyek tanártestületünknek hasznos tagjává, ez iskolának derék tanárává tesznek.

Mindezekhez csak azt kívánom, hogy az ég áldjon meg kitartó erővel és állandó jó egészséggel. Azzal a lelkesedéssel, a melylyel megkezdetted pályádat, munkálj és élj sokáig!

II.

Adatok a kollegium 1897—98-ik tanévi történetéhez.

A f. tanév története is a fejlődés, gyarapodás képét mutatja. Iskolánk ereje úgy a szellemi, mint az anyagi javakban ismét gyarapodott, s hozzá tehetjük, hogy teljes erejével igyekezett ez évben is hasznos munkát végezni a nemzeti nevelés szent ügyének szolgálatában, az általános műveltség terjesztésére és a vallás-erkölcsi érzés ápolására.

Azonban haladásunk, nemes törekvésünk tudatában sem mondhatjuk ez évet teljesen szerencsésnek, mert igen nagy, hosszu időkre pótolhatatlan veszteségünk van. Elveszítettük iskolánk felügyelő gondnokainak *Nesztorát*, vallásközönségünknek és a tudományos világnak tündöklő csillagát, elveszítettük *dr. Brassai Sámuelt*. Hogy ki volt ő nekünk lehetetlen volna elmondani ezen »*Értesitő*« keretében.

Tudása, bölcsessége, a tudományok és az ifjúság iránti

mély szeretete és nagy áldozatkészsége nehány évi működése után is pótolhatatlan űrt hagytak volna utána; hát majdnem egy évszázat betöltő bölcs munkálkodása, melynek javarészét iskolánkban mint tanár, mint paedagogus, mint igazgató és mint felügyelő gondnok töltötte el, hogyan lenne pótolható? Gyöngék vagyunk arra, hogy az ő érdemeit, az ő értékét kellően méltatni tudjuk, de azt érezzük, hogy 1897. évi junius hó 24-én reggeli 7 órakor bekövetkezett halálával elhomályosúlt egünk s csak az a remény nyújt vígaszt, hogy nagy szelleme soha el nem múló világosságának reflex súgarai ezután is fényt árasztanak egyházunk, iskolánk életére, mert ő a mienk volt egész lényével, tudásának bámulatos erejével és mélységével s kimondhatatlan tudomány-szeretetével.

De mégis, nemcsak a mienk volt ő, hanem az egész nemzeté, a tudományé és művészeteké, a lelki szegényeké és gazdagoké egyaránt. Alig lehetne elbírálni, valjon mint ember, mint iró, mint tudós, vagy mint emberbarát volt-é nagyobb?

Temetése, mely 1897. junius hó 26-án történt, bizonyságot tett arról, hogy milyen nagy volt ő minden tekintetben. A M. Tud. Akademián kezdve a tudományos egyesületeknek egész hosszú sora képviselve volt temetésén, de képviselve volt a társadalom minden rétege. Emléke legyen áldott, pihenése csendes!

A temetés lefolyásáról egy külön füzet jelent meg. Kőváry László iskolánk f. gondnoka, jeles történetírónk, az elhunytnak egyik hálás tanítványa a »*Száz évet élt dr. Brassai Sámuel pályafutása és munkái*« (1797 1897.) czimen egy igen érdekes munkát közölt az *Erdélyi Múzeum* 1897. évi szept., okt., nov. és deczemberi s a *Keresztény Magvető* deczemberi füzeteiben. A mű külön is megjelent s igen sok és érdekes adatot tartalmaz dr. Brassai életéről. Kőváry az emlékíratot így fejezi be igen találóan: „Tíz nyelvet tudott, tíz tudomány ágat mívelt, tíz évtízedet élt.“ Takarékos életével összegyüjtött vagyonát kolozsvári és tordai iskoláinknak, gazdag könyvtárát pedig kollegiumunknak hagyományozta.

Az egyházi főhatóság gondoskodott arról, hogy élettörténete megírassék s ezáltal alkalmuk legyen az érdeklődőknek megismerni azt az életet, a mely az évek számában úgy, mint

a fáradhatatlan munkásságban, az értelem és lélek gazdagságában, a szív jóságában páratlanúl áll.

De fájdalom, veszteségünk még ezzel sem ért véget. Tanárkarunk sorából is el kellett veszítenünk egy munkás, törekvő, ambiciózus ifjú erőt, a ki az élet küszöbén fölfegyverkezve mindazon erőkkel, a melyek őt az élet küzdelmeiben kitartóvá, a munkában fáradhatatlanná, az ifjuság nevelésében és oktatásában valódi tanárrá tették volna, meg kellett váljon szeretteitől, kedves kartársaitól és tanítványaitól.

Sárdi Samu h. tanárunk, szeretett kartársunk, barátunk 1898. augusztus hó 1-én rövid, de nehéz szenvedés után elhalt.

A mi szeretetünk, becsülésünk tegye könnyűvé fölötte a hantot, csendessé örök álmát!

A tanév kezdete. A tanév ünnepélyes megnyítása szept. hó 5-én történt. Fekete Gábor isk. f. gondnok egy igen tartalmas beszédben buzdította az ifjuságot kitartó szorgalomra, erkölcsös életre s a tanárok és előljárók iránti tiszteletre. Boros Sándor igazgató az ifjuságot üdvözölte s a tanárkar és az intézet gondozásába és szeretetébe fogadván, a tanévet megnyította.

A tanítás szept. hó 6-án kezdődött s a rendes szüneteket kivéve megszakítás nélkül folyt junius hó 15-ig.

Tanulmányi ügyek. Tanári karunk semmit sem mulasztott el, a mivel a tanulók kötelességérzetét és nemes ambitióját sarkalni és ébren tartani lehet. Az általános tantervben megszabott tananyag a módszeres tanácskozások megállapodásai szerint tárgyaltatott és fejeztetett be, fősúlyt helyezvén az iskolai közös munkára. A f. tanévben állandó tanmenetet készítettünk, mely a tantervrevisióval esetleg bekövetkező változtatások figyelembe vételével módosíttatni fog. A tanulók előmenetele és magaviselete az évharmadokban tartott ellenörző tanácskozásokon számba vétetvén, eddigi szokásunkhoz híven nem mulasztottuk el értesíteni a növendékek szülőit is. midőn gyermekeik szorgalom, vagy magaviselet tekintetében megrovás alá estek. Rendkívüli ülés tartatott az év folyamán 23. Régi tapasztalat, hogy az iskola czéljainak elérését jelentékenyen megkönnyítiaz, ha a tanárok törekvéseit a szülők is támogatják. Szives köszönetet mondunk azon szülőknek. kik eljárásunk intencziőit meg-

értve, e részben támogattak minket. Vajha a szülők mindnyájan belátnák, hogy az oktatás czéljainak elérését a család és az iskola együttműködése teszi leginkább lehetővé. A tanulók előmeneteléről más helyen részletes kimutatást adunk.

A kötelezett tárgyakon kívül oktatást nyertek növendékeink a *szabadkézi rajzban* , III.—V. osztályokban heti 1—1 órán; a *templomi* és a *műénekben* minden osztályban, *zenében* az „Apollókör" iskolai egyletben; *angol nyelvet* tanultak az önkéntesen vállalkozók a VI—VII osztályokból.

Tanulmányi kirándulásokat Dr. Nyiredy Géza természetrajzi és földrajzi szaktanár rendezett a város környékére.

Vallás-erkölcsi állapot. Tanári karunk különös gondot fordított az ifjuság vallás-erkölcsi nevelésére is. Unitárius növendékeink a vasárnapi isteni tiszteleteken mindig jelen voltak. Az alosztályúak a téli időszakban az intézetben részesültek vallásos oktatásban vasárnapokon délelőtt. A nem unitárius növendékek saját hitoktatóiktól nyertek vallásos oktatást.

Fegyelmi ügyek. Tanulóink erkölcsi magaviselete általában szabályszerű volt. Nagyobb fokú fegyelmi kíhágás nem fordúlt elő.

Az igazgatóság megintett 5 tanulót, igazgatói megdorgálásban részesült 14 tanuló. Sulyosabb vétség nem fordúlt elő.

Azonban még mindig igen megnehezíti a tanulók fegyelmezését a bejáró tanulók elhelyezése. Igen sok szülő nem akarja belátni annak fontosságát, hogy milyen felügyelet, ellenőrizés alá helyezi el gyermekét. De nem fogják fel a szállást adók sem kötelességük fontosságát, a mi miatt igen sok rendetlenség támad, a melyet az iskola a legjobb akarat mellett sem tud teljesen megakadályozni. — E tekintetben a Rendszabályok kellő utasítást adnak a szülőknek és szállástadóknak egyaránt.

A tanulók iskolalátogatása kifogástalan volt. Igazolatlan óramulasztások nem igen fordultak elő.

Vizsgálatok. A javító érettségi vizsgálat szeptember hó 11-ik napján tartatott meg, Kozma Ferencz isk. f. gondnok elnöklete alatt Kuncz Elek tank. kir. főigazgató, mint kormánybiztos jelenlétében. Vizsgálatra állott egy tanuló, ki egyszerűen érettnek nyilvánittatott.

A VIII. oszt. vizsgálatai május hó 9. és 10-ik napjain, az érettségi irásbeli vizsgálatok május hó 16–21-ik napjain, a szóbeliek junius hó 20. és 21-ik napjain tartattak meg Kozma Ferencz isk. f. gondnok elnöklete alatt, Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató, mint kormánybiztos jelenlétében.

Az év-végi osztályvizsgálatok junius hó 12.—25-ik napjain folytak le, mely vizsgálatokra az iskolai f. gondnokokon kívül, az E. K. Tanács részéről Éjszaky Károly, Czakó József, Gyulay László, Orbók Mór, Mikó Imre, Molnár Sándor, dr. Veress Vilmos, és Zsakó István egyh. tanácsosok küldettek ki. A tanév ünnepélyes bezárása junius hó 29-én történt.

Egészségi állapot. A tanári karban nehány esetben vált szükségessé pár napi helyettesítés kisebb megbetegedés miatt.

A tanuló ifjuság egészségi állapota nehány váltólázi esettől eltekintve, elég kedvező volt. Járványos betegség nem fordult elő, hanem sajnos, hogy a kegyetlen halál ismét áldozatot kívánt a nemesre törekvő életerős ifjuság közül. *Borbély János* III. o. tanuló a szülői háznál M.-Ujváron hoszas szenvedés után elhunyt 1897. nov. 3-án.

Trachomás beteg nem volt.

A beteg tanulók gyógykezelésére naponként orvosi vizsgálatot tartott az intézet r. orvosa dr. Veress Lajos. A súlyosabb betegek az iskolai kórházban ápoltattak, a könnyű betegek az intézetben.

Az egészség megóvása és fenntartása érdekében minden szükséges intézkedést megtettünk. Bennlakó tanulóink hetenként egyszer felügyelet alatt fürödni jártak a „Diana“ fürdőbe.

Gondoskodtunk a tanulók szabad mozgásáról és üdüléséről is. Az intézettől negyedórai távolban levő „Kismezői“ kertet naponként használták az egyes osztályok játszóhelyül, a hová az osztálytanárok vezették a tanulókat.

Május hó 4-én az egész ifjuság kirándulást tett egy környékbeli erdőbe az igazgató és a tanári kar vezetése alatt.

Változások. A papnevelő intézet tanári karában változás nem történt.

A főgymnasiumban Gálffy Lőrincz h. tanár az E. Főtanács 56—1897. számú határozatával rendes tanárnak választatott

meg s miután a hivatalos esküt letette, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 2917—1897 számú rendeletével fölvette az 1894. évi XXVII. t.-cz. által létesített országos tanári nyugdíj-intézet kötelékébe.

Beiktatása 1898. április hó 2-án történt a szokott ünnepélyességek között, melynek lefolyásáról az *Értesítő* elején számolunk be. Ezen beiktatási ünnepély nemcsak azért bír kiváló fontossággal, mert tanárkarunk egy érdemes, pályájáért lelkesülő, az ifjuság iránt meleg szeretettel viseltető tanárral szaporodott, hanem azért is, mert az utóbbi 10 év alatt rendes tanáraink száma majdnem megkétszereződött.

A korán elhunyt Sárdi Samu h. tanár helyére, magyar-latinnyelvi tanszékre az E. K. Tanács 192—1897. t. ü. számú határozatával *Pálfi Márton* végzett tanárjelöltet nevezte ki helyettes tanárnak.

Domonkos Károly b. tanár a szamosújvári főgymnasiumhoz neveztetvén ki r. tanárnak, az E. K. Tanács 191—1897. t. ü. számú határozatával *Kaufman György* szakvizsgált tanárjelöltet alkalmazta helyettes tanárnak a mennyiségtan-természettani tanszékre.

Az elemi iskolához Kiss Jakab okl. néptanító helyére Régeni Áron okl. néptanító neveztetett ki.

Az 1897—98. tanévvel iskolánk történetében egy igen fontos forduló ponthoz értünk, a mely úgy az egyházra, mint a nevelés-oktatás szent ügyére jótékony hatású leend.

Egyházunk anyagi erejét nagyon igénybe vette mindig a kollegium fönntartása, de a növekedő szükségletek miatt nem tudott tanárairól kellően gondoskodni, míg a magas kormány segélyével lehetővé vált, hogy nemcsak a tanárok létszámában, hanem azok javadalmazásában is a már régen érezett és kívánt emelkedés, javulás bekövetkezhessék. Legújabban f. évi május hó 14-éről a vallás- és közoktatásügyi minister úr ő nagyméltósága 24,869 szám alatt az 1890-ben kötött szerződést módosított szövegében elfogadván és megerősítvén, egy új és remélhetőleg szerencsésebb jövőnek vetette meg az alapját, a mennyiben a szerződés a főgymnasiumhoz tizennégy tanári állást rendszeresít a mai viszonyoknak megfelelő javadalmazással. U. i.

két tanárnak 1800 frt, kettőnek 1600 frt, kettőnek 1400 frt, kettőnek 1300 frt és hatnak 1200 frt fizetést s öt évenként és ötször 100—100 frt. korpótlékot biztosít. Az eddig kapott 7700 frt évi segélyt évi 16,000 azaz tizenhatezer frtra emelte.

Ezenkívül egy tornatanárnak évi 800 frt fizetést és 245 frt lakásbért s két iskolaszolgának évi 300 frt, illetőleg 250 frt fizetést és 100—100 frt lakásbért.

A szerződés III. pontja az 1883. évi XXX. t.-cz. 47. §-ának *d.* pontja szerint az intézetnek eddigi felekezeti jellegét és önkormányzati jogkörét épségben fenntartja s a tanintézet feletti összes igazgatási jogot továbbra is az intézetet fenntartó vallásközönségnek tartja fenn, a felügyeleti jogot azonban a vallás- és közoktatásügyi ministerre ruházza.

A rendszeresített létszámból a tizennégy rendes tanár közűl nyolczat az eddigi mód szerint s autonom jogánál fogva, egyébiránt a törvényes kellékekkel és képesítéssel bíró egyének közűl, a vallásközönség választ, hatot pedig nyilvános pályázat útján a tanári testűlet és a vallásközönség képviselő tanácsa meghallgatása után, de kijelöléséhez nem kötve, mindenesetre unitárius vallású egyének közűl, a vallás- és közoktatásügyi minister nevez ki. (V. pont.)

A többi alkalmazottak választása a vallásközönség jogában marad.

Az iskolának ez idő szerint meglevő minden alapítványa, tőkepénze, épűlete és minden ingó és ingatlan vagyona továbbra is a vallásközönség tulajdona marad s annak jövedelmei ugyanezen intézet czéljaira fordíttatnak. (VIII. pont.)

A f. évre a múlt évi 11 ezer frt segélyt egy ezer frttal emelvén, a többletből korpótlékok rendszeresíttettek. Remélhető, hogy egy pár év alatt a segély teljes összegben fog kiutaltatni, mikor a tanárok az oly rég óta várt és nélkülözött kedvezőbb javadalmazást megkaphatják.

A szerződés egyebekben az 1889-90-ik évi Értesítőben közölt szöveget tartalmazza.

A jelenlegi költségvetésünk a következő:

I.

Szükségletek

a) *személyi kiadások.*

1. Tizennégy (14) r. tanár fizetése évenként (hat 1200 frtjával, kettő 1300 frtjával, kettő 1400 frtjával, kettő 1600 frtjával és kettő 1800 frtjával) összesen =	19,400 frt.
2. Korpótlék a r. tanároknak, három à. 100 frt, három à. 200 frt, kettő à. 300 frt, kettő à. 400 frt, kettő à. 500 frt.	3300 frt.
3. Igazgatói tiszteletdíj	200 frt.
4. Tanárok lakbérilletménye 280 és 350 frtjával	4340 frt.
5. Torna tanárnak fizetés 800 frt (X. fiz. oszt.) és 245 frt lakbér	1045 frt.
6. Iskolai orvos és egészségtan tanárnak . . .	200 frt.
7. Ének tanításért	200 frt.
8. Két iskolaszolgának I. 300 frt, II. 250 frt fizetés	550 frt
9. Hitoktatásért	400 frt.
10. Két iskolaszolgának lakbér à. 100 frt . . .	200 frt.
összesen =	**29835** frt.

b) *dologi kiadások.*

1. Házi és irodai átalány	1000 frt.
2. Tanszer- és könyvtár átalány	1000 frt.
3. Nagyszünidei javításokra és tisztogatásokra .	600 frt.
4. Házbérre és adóra	4000 frt.
A szükségletek főösszege . . .	**36435** frt.

II.

Fedezet

1. A vallásfelekezet, vagyis az egyház a maga alapjából	9735 frt

2. Hat tanárnak természetben adandó lakás bér-egyenértéke	2100 frt.
3. Tandíjakból	4600 frt.
4. Házbérben és adóban	4000 frt.
összesen .	20435 frt.
Fedezethiány .	16000 frt.
Főösszeg .	**36435** frt.

Látogatások. A papnevelő intézetben több alkalommal tett hivatalos látogatást Ferencz József püspök úr mint az intézet főfelügyelője s részt vett a tanügyi értekezleteken. A főgymnasiumban is több alkalommal megjelent a vizsgálatokon a tanulók előmenetelének és az oktatás menetének a megtekintésére.

Ugyanazon vizsgálatokon megjelentek Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő és Fekete Gábor kir. táblai elnök, iskolai felügyelő gondnokok.

Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató, mint kormánybiztos hivatalos látogatást tett márczius hó 19—21. és 24-ik napjain. Ez alkalommal is figyelemmel kisérte az oktatás menetét az adminisztrationalis ügyek vezetését, a tanulók előmenetelét és fegyelmezését. Megvizsgálta a szertárakat és könyvtárakat. Látogatása befejeztével értekezletet tartott, melyen tapasztalatait és egyúttal elismerését közölte a tanári karral.

Az elemi iskolában évközben többször látogatást tett Boros Sándor igazgató és Ulár Pál tanvezető tanár. Jelen voltak a tanügyi és ellenörző értekezleteken is.

Ünnepélyek. Ifjuságunk ez évben is több alkalommal adott méltó kifejezést hazafiui lelkesültségének. Okt. hó 6-án gyász-ünnepélyt, márczius hó 15-én szép emlék-ünnepélyt tartott az intézet nagytermében nagyszámú közönség jelenlétében.

Márczius hó 17-én házi ünnepélyt tartott az igazgató névnapja alkalmából; márczius 19-én este Ferencz József püspök ő méltóságánál ének- és zenedarabok előadásával tisztelgett.

Ápril hó 2-án közremükődött Gálfi Lőrincz tanár beiktatási ünnepélyén.

Junius hó 4-én a „Lövőlde“ helyiségében fényesen sikerült zártkörű, jótékonyczélú tánczmúlatságot rendezett a kollegiumi ifjuság, melynek tiszta jövedelme 221 frt 94 kr volt. Ez összeg az ifj. egyletek és isk. kórház javára fordíttatott.

Junius hó 19-én a papnevelő intézet és a főgymnasium növendékeinek önképző körei nyilvános zárünnepélyt tartottak.

Bennlakás. Kollegiumunkban 150 tanuló számára bennlakás van berendezve. Ezen helyekre első sorban unitárius vallású tanulók vétetnek föl s csak azok elhelyezése után más vallásúak. A bennlakó tanulókra, a szobafőnökök, isk. ellenőr és isk. főnök segédkezése mellett az igazgató ügyel fel, a ki azok testi és szellemi helyes neveléséről gondoskodik s érdekükben minden szükségest megtesz.

III.

Fontosabb rendeletek és átíratok kivonata.

V. K. M. 34656—1897 sz. Az 1896. évi VII. t.-cz. és a hasonló tárgyú legfelsőbb kéziratnak az intézetben leendő kifüggesztését elrendeli.

E. K. Tanács 151—1897 t. ü. sz. alatt a gymnasiumi tanulók önképző körének alapszabályait megerősíti.

V. K. M. 47253—1897 sz. rendeletével iskola látogatónak Kuncz Elek tankerületi főigazgatót küldi ki az 1897—8. tanévre.

V. K. M. 45377—1897 sz. r. a javító érettségi vizsgálatokhoz kormánybiztosúl Kuncz Elek tank. kir. főigazgatót küldi ki.

E. K. Tanács 191—1897. t. ü. sz. h. a mennyiségtan-természettani tanszékre h. tanárnak Kaufman György szakvizsgált tanárjelöltet nevezi ki.

E. K. Tanács 192—1897 t. ü. sz. h. a magyar-latinnyelvi tanszékre h. tanárnak Pálfi Márton végzett tanárjelöltet nevezi ki.

E. K. Tanács 206—1897 t. ü. sz. h. az I. éves papnövendékeket az Egyetem bölcs.-nyelv.- és történettudományi karához való beiratkozásra kötelezi s tandíjaik fizetését magára vállalja.

E. K. Tanács 225—1897 t. ü. sz. h. Deák Ferencz pap- és tanárjelöltet kinevezi a gymn. I—V. osztályokban a hittan tanítására.

E. K. Tanács 203—1897. t. ü. sz. h. az elemi iskola új tantervét ideiglenesen jóváhagyja.

E. K. Tanács 232—1897. t. ü. sz. h. az 1897—8. tanévre kijelöli az ösztöndíjas tanulókat.

E. K. Tanács 414—1897. p. ü. sz. h. a korpótlékok után az országos nyugdíj-intézetbe fizetendő illetményeket kirójja.

M. kir. keresk. M. 6332—1897. eln. sz. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás juri-je által a kolozsvári unitárius egyház és főiskola részére megitélt *kiállítási érmet* és a vonatkozó okmányt megküldi.

E. Főtanács 56—1897 sz. h. Gálfi Lőrincz h. tanárt rendes tanárnak választja.

V. K. M. 80,116—1897 sz. A főgymnasium részére 4 drb. történelmi falitérképet küld.

V. K. M. 2917—1898 sz. r. Gálfi Lőrincz r. tanárt fölveszi az országos nyugdíj intézetbe. (1894. szept. 1.)

V. K. M. 13537—1898. sz. Április hó 11-ik napjának a megünneplését elrendeli.

E. K. Tanács 64—1898. t. ü. sz. Gálfi Lőrincz tanár beiktatására április hó 2-át tűzi ki.

V. K. M. 7312—1898 sz. r. F. évi aug. 1-től 31-ig terjedő időre classica philologiai póttanfolyamot hirdet Budapestre.

E. K. Tanács 112—1808 p. ü. sz. h. Magyary Mihály 50 frtos márczius 15-iki alapítványát elfogadja s annak mikénti kezelését meghatározza.

IV.

Főfelügyelőség.

A kollegium felett a főfelügyeletet az Egyházi Főtanács s ennek megbizásából a Kolozsvárt székelő Egyházi Képviselő Tanács gyakorolja. Az összes iskolák főfelügyelője Főtiszt. *Ferencz József* unitárius püspök, kir. tanácsos, a II. oszt. vaskoronarend tulajdonosa.

Kollegiumi igazgatóság.

Elnökök: Hajós János, nyug. miniszteri tanácsos,
Kőváry László, a M. T. Akad. l. tagja,

Kozma Ferencz, kolozsmegyei kir. tanfelügyelő, kir. tanácsos és
Fekete Gábor kir. táblai elnök, iskolafelügyelő gondnokok.
Előadó: Boros Sándor, igazgató.
Jegyző: Dr. Gál Kelemen, tanár.
Tagjai: a rendes és helyettes tanárok.

Bennlakási felügyelők:

Igazgató: Boros Sándor.
Iskolafőnök: Székely Ferencz, IV. év. papnöv.
Ellenőr: Nagy Béla, III. éves papnöv.

V.

a., Papnevelő intézet.

Az 1897—98-ik tanév nevezetesebb mozzanatai.

Papnevelő intézetünk minden jó reményre feljogosítóan halad előre azon az úton, a mely teljes önállóságára és megfelelő berendezésére vezet. Az a szép és nagyjelentőségű missió, a mely a lelkészség és különösen az unitárius lelkészség előtt áll magasabb fokú és széleskörű ismeretet kíván. Ennek tudatában a Papnevelő Intézet bizottsága javaslatot terjesztett az Egyházi Képviselő Tanács, mint felügyelő hatóság elébe kérvén, hogy vallás- és közokt. minister úr ő nméltóságát kérje az intézet növendékei számára az egyetemi rendes hallgatók közé, heti 10 kötelezett órával való fölvételre. A kérés teljesítését annál inkább várhattuk, mivel papnövendékeink a Ferencz Józ-ef Tudomány-egyetem fönnállása óta mindig nagy készséget mutattak az egyetemre járás iránt. Lelkészkarunkban többen vannak, a kik az egyetemi előadásokat — több kevesebb ideig — szorgalmasan hallgatták.

Vallás- és közokt. minister dr. Wlassich Gyula úr őnagyméltósága az E. K. Tanács kérésére a következő kedvező választ küldötte, melyet, mint az egyetemmel való kapcsolat alapvető okmányát egész terjedelemben közlünk.

Vallás- és közoktatásügyi magyar kir. Miniszter.

43083 szám

Folyó évi 27. szám alatt kelt nagybecsű előterjesztésére hivatkozva megengedem, hogy az unitárius vallásközönség kolozsvári papnevelőintézetének I. II. III. éves rendes hallgatói a kolozsvári tud. egyetem bölcsészet-nyelv- és történet-tudományi karán féléveik teljes beszámítására való jogosultsággal, rendes hallgatókúl olykép iratkozhassanak be, hogy a tanulmányi-, fegyelmi és leczke-pénz szabályzat 49 §-ától eltérőleg csak heti 10 óra hallgatására köteleztessenek s az egyetemi rendes hallgatókat megillető összes jogokban és kedvezményekben az ösztöndíjak elnyerésére való jogosúltság kivételével, részesedjenek.

A három évi tanfolyamot elvégzett szigorló unitárius theologusok az egyetemre csakis a kötelező teljes heti óraszám mellett iratkozhatnak be rendes hallgatókúl, s mindenben olyan elbánásban részesűlendenek, mint a többi rendes hallgatók.

Az unitárius theologusok az egyetemi tanfolyamnak a fentebbiek értelmében leendő végzése után külön ministeri engedély nélkűl bölcsészetdoktori szigorlatra bocsáttathatnak.

Van szerencsém erről a méltóságos Képviselő-tanácsot tudomás és további eljárás végett azzal a hozzáadással értesíteni, hogy a fentebbieket a kolozsvári tud. egyetem tanácsával egyidejüleg közlöm.

Budapesten, 1897. augusztus hó 31-én.

A miniszter helyett:

Zsilinszky
államtitkár.

Ezen magas ministeri iratnak csupán az a megjegyzése kiván némi magyarázatot, hogy a megadott jog csak a három első évi tanfolyamon levő papnövendékekre terjesztetik ki. A magyarázata az, hogy Papnevelő Intézetünkben a 4-ik évben mint szigorló évben a papnövendékek nem jártak theologiai előadásokra, de nem szenved kétséget, hogy mihelyt a negyedik éven tartunk előadásokat, a jog arra is ki fog terjesztetni. Ez

az ügy tanulmányozás alá vétetett és a maga idejében megteszi javaslatát a tanári kar.

Az engedményben foglalt jog gyakorlására az E. K. Tanács 206—1897. t. ü. sz. fölhatalmazta az összes papnövendékeket és kötelezte az I. éveseket. Hogy ifjaink ezen kötelezettségnek eleget tehessenek az E. K. Tanács arról is intézkedett, hogy az I-ső évesek helyett az egyetemi beiratási és tandíjak kifizettessenek a megfelelő segélyalapokból. Ezzel szemben kötelesek az egyetemre járó növendékek a theologiai összes tárgyakból, az egyetemi tárgyak közűl legalább a philosophiai és neveléstani főtárgyakból félévenként colloqualni és azt a Hittani Intézet dekánjánál a következő félév megkezdése előtt indexeik bemutatásával igazolni.

A ki ezen kötelességének nem tesz eleget, az egyetemre járni tovább is köteleztetik ugyan, de az egyetemi díjaknak egyházi segélyből való fedezésére nem számíthat. Az egyetemi díjak megadása vagy megtagadása minden félév elején a Papnevelő Intézet bizottsága által fog meghatároztatni, mely határozat az E. K. Tanácshoz terjesztendő minden olyan esetben, midön akár a segélyzettek személyében, akár a segélyösszegben változás fordúl elé.

A papnövendékek kötelesek 10 órából légalább négyet a bölcseleti és hármat a neveléstani szakból hallgatni. A többi óra a történelmi, nyelvészeti vagy irodalmi tárgyak köréből választandó, azonban minden esetben csak a dékán tudtával és beleegyezésével.

Az engedmény alapján rendes egyetemi hallgatókká lettek Barabás István, Biró Pál, Antal József és Pálfi József I. éves papnövendékek. A két utóbbi az I. félév folyamán az intézetből kilépett. Barabás István és Bíró Pál úgy az I., mint a II. félévben jó sikerrel colloquáltak az egyetemen és így az egyház segélyére teljesen érdemesítették magukat.

A Papnevelő Intézet új szabályzata értelmében első *alapvizsgálat* tartatott 1897. évi szeptember 4-én. Vizsgálatra jelentkeztek és előállottak a harmadéves papnövendékek és egy rendkivüli papnövendék.

A *colloquiumok* mindkét félévben kielégítő eredményüek voltak.

A papnövendékek *szorgalma* és *magaviselete* ellen komolyabb jellegű kifogás nem tétetett.

Szakvizsgálatot tett 1898. évi május 19-én Lőrinczi Dénes magántanuló elégséges eredménynyel. A lelkészjelöltek közé fölvétetett.

Az 1897. évi október 26-án tartott Egyh. Fő Tanács 85. sz. alatt Boros György theol. tanárt a jelen tanévre *dékánnak* újból megválasztotta.

Kihirdetett pályázat és a hittani intézet bizottságának meghallgatása után az E. K. Tanács Simonfi Márton végzett papnövendéket *az oxfordi Manchester College*-ba a magyar unitárius papnövendékek részére fennálló ösztöndíjra a következő három tanévre fölvette. A most végződő három évben ezen ösztöndíjat Lőfi Ödön papjelölt élvezte, a ki már haza jött.

A Hittani Intézet bizottsága a havi gyűléseket és a tanári kar a szakértekezleteket megtartotta.

A papnövendékek Boros György dékán ellenőrizése, Székely Ferencz papnövendék vezetése alatt a téli hónapokban a főgymn. alosztalyú és az elemi iskolai tanulók *vallásos oktatását a vasárnapi iskolában* rendesen végezték.

A papnövendékek a három ünnepen mint legatusok templomi szolgálatot teljesítettek a legatust tartó egyházközségekben.

A **szigorlóknak** irásbeli dolgozat tárgyául kitűzettek: 1. A római levél theologiai tartalmának ismertetése és méltatása. 2. A hívek látogatásának jelentősége és gyakorlásának módja.

Pályázat.

A *Murányi Farkas Sándor* és neje *Bányai Agnes* 1000 frtos alapítványára pályázat hirdettetik:

Az alapítványnak 1896. és 1897. évi kamatjából két jutalom egyenként 60 frtban ezennel pályadíjúl kitűzetik.

Föltételek. 1. Pályázhatnak oly unitárius lelkészek és lelkész-jelöltek, a kik az 1896., 1897. és 1898. évben léptek a lelkészi pályára, vagy a kik lelkészi állásukat még nem foglalták el ugyan, de a püspöki kinevezés már birtokukban van.

2. Pályázók kötelesek fölszerelni folyamodványukat szigorlati bizonyítvánnyal, a püspöki kinevezési okmánnyal és irodalmi dolgozataikkal.

A pályadíj elnyerésénél előnyben részesűlnek azok, a kik folyamodásukhoz mellékelt költői dolgozataikkal igazolni tudják, hogy egyházi és hazafias költői művek irásával foglalkoztak és arra hajlammal és tehetséggel birnak. A dolgozatok tisztán leirva és összefűzve melléklendők.

Második helyen előnyben részesűlnek azok, a kik igazolni tudják, hogy tanulmányaik bevégzésében szorgalmat és kiválóbb tehetséget tanusítottak s kiváltképpen azok a kik kitűnő szavaló-szónoki tehetséggel bírnak.

A folyamodáshoz melléklendő egy hiteles kimutatás a folyamodónak a theologiai önképzőkörben ezen a téren végzett munkálkodásáról.

Az összes folyamodók között előnyben részesűlnek, ha a föltételeknek különben is megfelelnek, a *Kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói.*

3. Arra az esetre, ha a 2-ik pont alatt leirt föltételeknek megfelelő pályázó nem találtatnék a lelkészi szolgálatban levő vagy kinevezett lelkészjelöltek között, pályázhatnak (alap. lev. 10.) azok is, a kik még nincsenek kinevezve lelkésznek, de a kik számíthatnak arra, hogy legalább egy év alatt kifognak neveztetni. Az ilyeneknek a pályadíj csak akkor fog kiadatni, midőn a püspöki kinevezést benyújtják.

4. A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához folyó 1898. évi szeptember hó 30-ig nyujtandók be.

5. A pályázatok a Papnevelő Intézet bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslattételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

5. A pályadíj a mennyiben lehetséges, ünnepélyesen fog átadatni a nyertesnek. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapítványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

1. Az intézet előljárósága és tanári testülete.

Az előljáróság a Vizsgáló és Fegyelmi bizottság tagjaiból áll. A bizottság elnöke: *Ferencz József* püspök, előadója Bo-

ros György dékán, jegyzője Gálfi Lőrincz. Tagjai a hittani intézet tanárai, a kollegiumi igazgató és az E. Főtanács kiküldöttei: Gyulay László egyh. kebli gondnok, Molnár Sándor ügyvéd, az unitárius vallásközönség jogügyésze és dr. Veress Vilmos, a f. kereskedelmi iskola r. tanára.

A tanári kar.

Ferencz József, unitárius püspök, kir. tanácsos, a II-od oszt. vaskorona-rend tulajdonosa, az unitárius vallásközönség összes tanintézeteinek főfelügyelője; az Egyházi Képviselő- és Főtanácsok társelnöke stb. Tanított unitárius egyháztörténelmet, (I. félév), paptant és liturgikát (II félév) szónoklattant és szónoklati gyakorlatokat heti 5 órán. Tanár 1857 óta.

Péterfi Dénes, kolozsvári lelkész, papnev. int. rendes tanár, gymn. vallástanár, a Kolozsvár városi iskolaszék tagja, az unitárius egyházi iskolaszék elnöke, a Keresztény Magvető társszerkesztője stb. Tanított: Bölcsészettörténelmet heti 2 órán. Tanár 1876 óta.

Boros György, papnev. int. r. tanár, a papnev. intézet dekánja, az Egyh. Képviselő Tanács közigazg. előadója, Kolozsvár szab. kir. város törvhat. bizottságának tagja, az „Unitárius Közlöny“ szerkesztője, a theologiai önképzőkör védnöke, a vasárnapi vallásoktatás felügyelője, a Dávid F. E. titkára stb. Tanított: Hittant, Ujtestamentumi bibl. bevezetést, Exegesist és héber nyelvtant. Tanár 1879 óta.

Mózes András, kolozsvári lelkész, papnev. int. r. tanár; az E. K. Tanács pénzügyi előadója, gymn. vallástanár, a Kolozsvár városi iskolaszék és az unitárius iskolaszék tagja stb. Tanított: Egyetemes egyh. történelmet és egyetemes egyházjogot. Tanár 1881 óta.

Gálfi Lőrincz, főgymn. r. tanár (l. ott), a papnev. int. biz. jegyzője. Tanított: Symbolika theologiát. Tanár 1892 óta.

Kovács János, főgymn. r. tanár (l. ott). Tanított: Angol nyelvtant. Tanár 1872 óta.

Dr. Veress Lajos, iskolai orvos. Tanított egészségtant. Tanár 1889 óta.

2. A papnevelő intézet hallgatói

A tanuló neve	Születésének	
	éve	helye
I. évfolyam.		
Barabás István	1876	Kálnok
Biró Pál	1878	A.-Siménfalva
Varró Elek magántanuló	1876	Fiátfalva
II. évfolyam.		
Bölöni Vilmos	1878	Kövend
Gálfi Zsigmond	1875	Mészkő
Szabó Albert	1874	T.-Szt.-György
Dombi Géza rendk. tanuló		
Gróf Lajos rendk. tanuló		
III. évfolyam.		
Kelemen György	1875	M.-Szt.-Király
Nagy Béla	1874	Iszló
IV. évfolyam.		
Pálfi Ferencz	1875	Várfalva
Székely Ferencz	1875	H.-Szt.-Péter
Varga Dénes	1873	Szt.-Mihály

Végzettek:

Lőrinczi Dénes tanító Iklandon.
Simonfi Márton nevelő Meránban.
Ürmösi Károly s. lelkész Budapesten,
Lőfi Ödön akademita Manchester College, Oxfordban.
Deák Ferencz vallástanító Kolozsvárt.

A papnevelő intézetben végzett tantárgyak.

I. évfolyamon.

Bibliai bevezetés. Heti 3 órán. Az új testamentum. Szövegbírálat történelmi áttekintése. Az új test. canonikus könyvek irod. tört. ismertetése, tekintettel theologiai tartalmukra. Tanár; *Boros György.*

Exegesis. Heti 3 órán. A synoptikus evangeliumok szövegének olvasása, magyarázata a Mát. ev. I—VII. részig és a másik két evangelium parallel helyei. Tanár: *Boros György.*

Keresztény Egyháztörténelem. Heti 3 órán. A reformatiótól korunkig. Tanár: *Mózes András.*

Héber nyelv. Heti 3 órán. A nyelv elemei, olvasási és irási gyakorlatokkal. Tanár: *Boros György.*

Angol nyelv. Heti 2 órán. A nyelv elemei. Tanár: *Kovács János.*

Szónoklati gyakorlatok. Heti 1 órán. Félévenként 4—4 házi dolgozat. Tanár: *Ferencz József.*

Műének. Heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

II. évfolyamon.

Hittan. Heti 3 órán. Bevezetés a hittanba, alapfogalmak tisztázása. Az istenfogalom és az ellentétes nézetek. Ember. Jézus. Jövő élet. Tanár: *Boros György.*

Bölcsészet történelme. Heti 2 órán. Kezdetétől korunkig. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Bibliai bevezetés. Mint az I. éven.

Exegesis. Mint az I. éven.

Egyetemes Egyházjog. Heti 3 órán. Kezdetétől korunkig. Tanár: *Mózes András.*

Héber nyelv. Heti 2 órán. Mondattan. Genesis I—V. részeinek fordítása és magyarázata. Tanár: *Boros György.*

Angol nyelv. Az I. évesekkel.

Szónoklati gyakorlatok. Mint az I. éven.

Műének. Mint az I. éven.

A III. évfolyamon.

Hittan. Mint a II. éven.

Bölcsészet történelem. Mint a II. éven.

Egyetemes Egyházjog. Mint a II. éven.

Symbolika theologia. Heti 2 órán. A különböző egyházak dogmai tételeinek összehasonlítása. A Summa universae theol. stb. olvasása. Tanár: *Gálfi Lőrincz.*

Unitárius egyháztörténelem. Heti 2 órán. Tanár: *Ferencz József.*

Papi gond és liturgika. Heti 2 órán. Tanár: *Ferencz József.*

Egészségtan. Heti 2 órán. Dr. Széll vezérkönyve nyomán. Tanár: *Dr. Veress Lajos.*

Angolnyelv. Heti 2 órán. Tanár: *Kovács János.*

Szónoklati gyakorlatok. Mint az I. éven.

Műének. Mint az I. éven.

A theologiai önképző-kör 1897/8. tanévi működése.

A theol. önképző-kör jelen évben is nagy munkásságot fejtett ki. Alakuló gyűlését szept. 15-én tartotta, melyen elnöknek Székely Ferencz isk. főnök. jegyzőnek: Kelemen György III. év. theol., szerkesztőnek: Nagy Béla III. év. theol. választattak meg. Az egyleti pénztár kezelésével egyleti elnök bizatott meg. Évközben Székely Ferencz és Kelemen György lemondottak hivatalaikról s helyökbe Deák Ferencz elnöknek, Bölöni Vilmos jegyzőnek választattak.

Tartatott 16 rendes gyűlés, melyeknek tárgyát felolvasás, szavalás, vitatkozás tették. Felolvastak: Pálfi József I. év. theol. „Az imáról", „Reggeli és estvéli imáról", ford. Channingből. Nagy Béla III. év. theol.: „A mezei gazdaságról", Gálfi Zsigmond II. theol.: „Socrates és az őt követő 3 philosophiai iskola", Szabó Albert II. év. theol. „A zsidó nép helye a világtörténelemben."

Volt két nagy vitatkozás jan. 14. és április 29-én. Az első félévi vitatétel: „Úgy a bibliában, mint a dogmában vannak olyan helyek, nézetek, melyekkel a pap fölfogása ellenkezhetik. Elhallgassa-e a lelkész saját nézetét, vagy kifejtse?" Gálfi Zsigmond, Szabó Albert vitatták e tételt s úgy dölt el, hogy fejtse ki a pap nézetét, de arra készítse elő hallgatóit. A második félévi vitatétel: „A gazdasággal foglalkozás előnyére van-e a papi állásnak vagy hátrányára!"

Nagy Béla III. éves és Bölöni Vilmos II. éves theologusok vitatták s eredménye: A papi hivatást tekintve, a gazdálkodás kevésbbé előnyös, de nagyobbrészt hátrányos a lelkészre nézve.

Nemes verseny volt decz. 3-án és márcz. 29-én. Az elsőn Gálfi Zsigmond II. év. theol. Ábrányi E. „Magyar Nyelv" cz. költeményével, másodsorban Pálfi József Arany János „Őszszel"

cz. versével nyertek dícséretet, a másodikon szintén Gálfi Zsigmond nyerte Erdélyi „Könyörgés“ cz. versével.

Díjas verseny tartatott jan. 20-án és május 13-án. Az elsőn Váradi A. „Iskariot“-jából, a másodikra Channing: „Szellemi szabadság“ cz. praedicatiójából egy-egy részlet volt kitűzve. A szavalásért Gálffi Zsigmond és Nagy Béla nyerték a jutalmat, a szónoklásért Kelemen György III. év. theologus, de versenytársai Nagy Béla és Gálfi Zsigmond is Boros György egyl. védnök szíves ajándékából jutalomban részesíttettek.

Egyletünk az idén is tűzött ki pályadíjakat „Az unitárizmus történelme a XIX. évszázban“ és „Szt. Mihály napra urvacsorai agenda“. Jutalomdíj 20 és 10 korona. Egy-egy pályamunka érkezett s a jutalmat Nagy Béla III. év. theol. nyerte.

Az „Egyházi lap“ cz. folyóiratból az idén 11 szám jelent meg változatos tartalommal.

Az egylet rendezett egy nyilvános ünnepélyt Enyedi György halhatatlan püspökünk halálának 300 éves évfordulója alkalmából.

Megemlítendő, hogy az egylet kisérleteket tett arra, hogy a kolozsvári m. kir. Tud. Egyetem unitárius vallású növendékeivel nagyobb körré alakuljon s remélhető, hogy az önképző körnek ez a vágya jövőben teljesülni fog.

Egyletünket Boros György egyl. védnök vezette, támogatta nagy ügybuzgalommal, miért is köszönetet mondunk pártfogásáért e helyen is.

Értesítés.

A Papnevelő intézetbe felvétel ügyében.

1. A Papnevelő intézetbe felvétetnek olyan ifjak, kik a gymnasiumi érettségi vizsgát letették és azt szabályszerű bizonyítványnyal igazolják.

2. A folyamodó, jelentkezése alkalmával, érettségi bizonyítványát eredetiben köteles a dekánnak benyújtani, ki azt őrizetben tartja mindaddig, mig az illető az intézetnek tagja.

3. A felvétel ideje Szeptember 1—4 napja, azonban, mindazok a kik az intézetbe felvétetni akarnak, kötelesek ez iránti szándékukat a dekánnál, szóban vagy irásban aug. hó 15-ig bejelenteni, hogy lakásukról gondoskodni lehessen.

4. Az intézet új tagja belépésekor a dékántól indexet (leczkekönyv) kap, melynek előmutatásával jelentkezik a kollegiumi igazgatónál, ki a bennlakás ügyében intézkedik.

5. A papnevelő intézet tagjai minden iskolai díj fizetése alól mentesek.

6. Bennlakásra felvétetnek a rendes tanfolyamot bevégzettek, valamint a lelkészjelőltek is.

7. Magántanulásra engedélyt, kivételesen az E. K. Tanács ad a Vizsg.- és Fegy. bizottság meghallgatása után.

8. Az I. és II. éves hallgatók kötelesek a „Ferencz József tudomány egyetemnek“ tagjai lenni s ott a Bölcsészet-nyelv és történettudományi karnál félévenkint legalább tíz órát hallgatni. Az egyetemi díjakért az E. K. Tanácshoz folyamodni lehet. A folyamodások a dékánhoz nyújtandók be szept. 10-ig.

9. A III-ik éves hallgatók és a szigorlók az ezen szabályokban biztosított jogaik érvényben maradása mellett a kolozsvári „Ferencz József tudomány-egyetem“ Bölcsészet-nyelv- és történettudományi karánál beiratkozhatnak hallgatóknak, azonban kötelesek indexüket a theol. dekánnál azonnal bemutatni.

Az Egyetemen hallgatott órák száma a 3-ik éveseknél a 12 órát, a szigorlóknál a 16 órát meg nem haladhatja.

Boros György,
dekán.

VI.

b) Főgymnasium.

A tanári testület.

Tanárok.

1. **Boros Sándor,** igazgató tanár, az ifj. Dalkör és Apollókör védnöke. Tanított mennyiségtant a VI., VII., VIII. osztályokban, heti 9 órában. Tanít 1887 óta.

2. **Benczédi Gergely,** rendes tanár, a természettani szertár őre, főgymnasiumi pénztárnok. Tanított physikai földrajzot a III. osztályban, természetrajzot a IV. osztályban, természettant a VII., VIII. osztályokban, heti 13 órában. Tanít 1866 óta.

3. **Deák Ferencz**, pap- és tanárjelölt. Tanított hittant az I—V osztályokban, heti 10 órában. Tanít 1897 óta.

4. **Dr. Gál Kelemen**, rendes tanár, az V. oszt. főnöke, igazgatósági és tanártestületi jegyző, a tanári könyvtár őre, az alosztályuak olvasó-egyletének védnöke. Tanított németnyelvtant a III., VI., VII., VIII. oszt.-ban, latinnyelvtant az V. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1891 óta.

5. **Gálfi Lőrincz**, rendes tanár, a VI. oszt. főnöke. Tanított latinnyelvtant a III., VI. oszt. ban, görög nyelvtant a VI. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanít 1892 óta.

6. **Inczefi Samu**, elemi isk. tanító. Tanított szépirást az I. II. oszt.-ban, heti 2 órában. Tanít 1891 óta.

7. **Iszlai Márton**. szaktanító, az unitárius leányiskola ig. tanítója. Tanított műéneket az I—VIII. oszt.-ban, egyházi éneket az I—V. oszt.-ban és orgonázást, heti 9 órában. Tanít 1888 óta.

8. **Kanyaró Ferencz**, rendes tanár, a VIII. oszt. főnöke, kollegiumi könyvtárnok. Tanított magyarnyelvtant a III., IV., VII. és VIII. osztályokban, bölcselettant a VIII. oszt.-ban, görögpótló irodalmat a VIII. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanít 1886 óta.

9. **Kaufman György**, helyettes tanár, a IV. oszt. főnöke. Tanított mennyiségtant az I—V. osztályokban, heti 17 órában. Tanít 1897 óta.

10. **Kovács János**, rendes tanár. Tanított történelmet a IV., V., VI., VIII. osztályokban, politikai földrajzot a VII. osztályban és görögpótló irodalmat a VI., VII. osztályokban, heti 18 órában, angolnyelvet az önkéntes tanulóknak heti 4 órában. Tanít 1872 óta.

11. **Mózes András**, theologiai rendes tanár és lelkész. Tanított hittant a VII. osztályban heti 2 órában. Tanít 1897 óta.

12. **Nagy Gyula**, rendes tanár, a rajzszertár őre. Tanított rajz. geometriát az I., II., III. IV. osztályban, szabadkézi rajzot a III., IV., V. osztályban, mértani rajzot az V., VI., VII., VIII. osztályban heti 21 órában. Tanít 1880 óta, főgymnasiumunknál 1891 óta.

13. **Nagy Lajos**, rendes tanár. Tanított magyarnyelvtant az V., VI. osztályban, görögnyelvet a VII., VIII. osztályokban, heti 15 órában. Tanít 1857 óta.

14. **Dr. Nyiredy Géza**, rendes tanár, a III. oszt. főnöke, a természetrajzi és földrajzi szertárak őre. Tanított földrajzot az I., II. osztályban, történelmet a III. osztályban, természetrajzot az V., VI. osztályokban, heti 17 órában. Tanít 1889 óta.

15. **Pálfi Márton**, helyettes tanár, a II. oszt. főnöke. Tanított magyar- és latinnyelvtant a II. osztályban, németnyelvtant a IV. V. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1897 óta.

16. **Perédi József**, rendes tanár, a VII. oszt. főnöke, a tört. philologiai szertár őre, az ifj. olvasó egyletnek elnöke. Tanított latinnyelvtant a IV., VII., VIII. osztályokban, görögpótló irodalmat az V. osztályban, heti 19 órában. Tanít 1886 óta, főgymnasiumunknál 1893 óta.

17. **Péterfi Dénes**, theologiai r. tanár és lelkész. Tanított hittant a VI., VIII. osztályban, heti 5 órában. Tanít 1873 óta.

18. **Strachal Ferencz**, szaktanító. Tanított zenét az „Apollókör“ tagjainak. Tanít 1895 óta.

19. **Ulár Pál**, rendes tanár, az I. oszt. főnöke. Tanított ma-

gyar- és latinnyelvtant az I. osztályban, görögnyelvtant az V. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1856 óta, főgymnasiumunknál 1873 óta.

20. **Dr. Veress Lajos**, óraadó tanár, iskolai orvos. Tanított egészségtant a VII. osztályban, heti 2 órában. Tanít 1889 óta.

21. **Vermes Lajos**, egy. torna-tanár. Tanított testgyakorlatot az I—VIII. oszt.-ban, heti 10 órában. Tanít 1896 óta.

Felekezeti hitoktatók.

Grátz Mór, kolozsvári ág. hitv. ev. lelkész és

Turcsányi Gyula, „ „ „ „ s. lelkész. Tanították az ág, ev. hitv. tanulókat.

Tárkányi György, a kolozsvári ev, ref. főgymn. hittanára. Tanította az ev. ref. vallású tanulókat.

Tóth Jenő és **Schichmann Endre**, róm. kath. hittanárok. Tanították a róm. kath. vallású tanulókat.

Pásku Lőrincz, gör. kath. s. lelkész. Tanította a gör. kath. vallású tanulókat.

Dr. Eisler Mátyás, a kolozsv. izr. hitközség főrabbija és

Strausz Ignácz, az orth, izr. hitközség hitoktatója. Tanították az izr. vallású tanulókat.

Intézeti szolgák.

Filep Sándor, I. isk. szolga. Az intézetnél szolgál 1891 óta.

Kún Pál, II. isk. szolga. Az intézetnél szolgál 1897 óta.

Tárgy-

A tanár neve	I.	II.	III.	IV.
				osz
Boros Sándor igazgató				
Benozédi Gergely			Phys. földrajz 2	Term. rajz 3
Deák Ferencz	hittan 2	hittan 2	hittan	hittan 2
Dr. Gál Kelemen			németnyelv 4	
Gálfi Lőrinoz			latinnyelv 6	
Inozefi Samu	szépirás 1	szépirás 1		
Iszlai Márton	műének 2 egyh. ének 1	műének 2 egyh. ének 1	műének 2 egyh. ének 1	műének 2 egyh. ének 1
Kanyaró Ferenoz			magyar-nyelv 3	magyar-nyelv 4
Kaufman György	mennyi-ségtan 3	mennyi-ségtan 4	mennyi-ségtan 3	mennyi-ségtan 3
Kováos János				történe-lem 3
Mózes András				
Nagy Cyula	rajz. geom. 3	rajz. geom. 3	rajz. geom 2 sz. k. rajz. 1	rajz. geom. 2 sz. k. rajz 1
Nagy Lajos				
Dr. Nyiredy Géza	földrajz 4	földrajz 4	történe-lem 4	
Pálfi Márton		magyarny. 5 latinnyelv 7		német-nyelv 3
Perédi József				latin-nyelv 6
Péterfi Dénes				
Ulár Pál	magyarny. 6 latinny. 7			
Dr. Veress Lajos				
Vermes Lajos	t	e s t g	y a k o	r l a t

felosztás.

V	VI.	VII.	VIII.	Heti óraszám	Osztályfőnök
tályban					
	mennyiségtan 3	mennyiségtan 3	mennyiségtan 3	9	
		természettan 4	természettan 4	13	
erkölcstan 2				10	
latinnyelv 6	németnyelv 3	németnyelv 3	németnyelv 2	18	V.
	latinnyelv 6 görögnyelv 5			17	VI.
				2	
műének 2 egyh. ének 1	m ű	é n	e k	9	
		magyarny. 3	magyny. 3 bölcs.-tan 3 gör. p. ir. 2	18	VIII.
mennyiségtan 4				17	IV.
tört. 3	tört. 3 gör. p irod. 2	polit. földr. 2 gör. p. irod. 2	történelem 3	18	
		hittan 2		2	
mért. rajz 2 sz. k. rajz 1	mértanirajz 2	ábrázoló mértan 2	ábrázoló mértan 2	21	
magyar nyelv 3	magyarnyelv 3	görögny. 5	görögnyelv 4	15	
term. rajz 2	term. rajz 3			17	III
németnyelv 3				18	II.
gör. p. irod. 2		latinnyelv 6	latinnyelv 5	19	VII
	hittan 2		hittan 2	4	
görög nyelv 5				18	I.
		egészségtan 2		2	
t e s	t g y a	k o r l	a t	10	

VII.

Tanárok irodalmi működése.

Boros Sándor, igazgató tanár; *Az igazgatói utasítások ismertetése és méltatása.* (Felolvasta az Orsz. Tanár Egy. kolozsvári körének april havi ülésén.)

Boros György, theol. tanár: *Brassai Sámuel meghalt! Brassai utolsó perczei. Apró dolgok Brassai életéből. Emléket Brassai Sámuelnek.* (Ellenzék.) *Jakab Elek.* (nekrolog.) *Az unitárius nők feladata. A papnevelés ügye. November. Dr. Brassai Sámuel emlékezete a Dávid Ferencz Egyletben. A király.* (a tiz szobor igéretekor). *Enyedi György élete és munkássága. Egy vasárnapi iskolában.* (Fiatalság Barátja.) *Az angol unitáriusok. Az élet örömei.* (Elmélkedések.) *2 czikk.* (Az Unitárius Közlönyben.) *Hungarian Correspondence.* (3 czikk. Inquirer. London.) *Emléket kérünk.* (Aranyosvidék.

Szerkesztette: Unitárius Közlönyt. Fiatalság Barátját (7 sz.) Nézetek a Vallás Eszméjéről, Dr. Brassai felolvasásai a Dávid F. Egyletben (egy kötet).

Dr. Gál Kelemen főgymn. tanár:

Schiller kritikai és költészettani munkái. Kolozsv. unit. kollegium 1896.—97. évi értesítője. 37. l.

Dr. Székely Gy. *A qualitativ érzelmek psychologiája.* Biráló ismertetés, Erdélyi Múzeum. 1897. IX. füzet.

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek a közoktatás állapotáról szóló XXVI. jelentése. Keresztény Magvető. 1897. IV. füzet.

Brassai, mint philosophus. Keresztény Magvető. 1898. II. III. füzet.

A vallás- és közoktatási miniszter XXVI. jelentése. U. o.

Könyvismertetések, kisebb czikkek a Keresztény Magvetőben.

Dubos hatása Lessingre. Egyetemes Philologiai Közlöny. 1898. VI. VII. füzet.

Gálfi Lőrincz főgymn. tanár:

A legújabb bibliai kritika és az unitárizmus. Két közlemény a Keresztény Magvető 1897. 5. és 6. füzetében.

Platón tanítása a lélek halhatatlanságáról. Tanári székfoglaló, megjelent a jelen értesítőben.

Kanyaró Ferencz, főgymn. tanár:

Aranyos-Rákosi Székely Sándor. Ker. Magvető 1897. évf. 6. füz. Enyedi György egyházi beszédei. U. o. 1898. 1 és 2. füz. Unitárius énekes könyv a XVI. században.

A „Debreczeni Disputatio“ legrégibb kézirata. U. o. 1 és 2. füz. A legrégibb erdélyi magyar és szász kalendárium. Erdélyi Múzeum 1898. 1. füz. Elegiák Barcsay Gáspár haláláról. U. o. IV. füz.

Tordai költők a XVI-ik században. Aranyosvidék 1897. évf.

Gyöngyössi János „Homlok-írása“ a székely kapukon. U. o. 1898. 5. sz.

Torda város története. Pallas Lexikon. XVIII. kt.

Kaufmann György, főgymn. h. tanár:

A kúpszeletsereg gyújtó pontjainak geometriai helye s tengelyeinek beburkolója. (Orvos-természettudományi értesítő.)

Nagy Gyula főgymn. tanár:

A természeti szépnek hatása az emberi lélekre. (Felolvasás.)

Dr. Nyiredy Géza főgymn. tanár:

A *Brassaia ismertetése.* (Unitár. Közlöny.)

A szénről és annak fontosabb vegyületeiről. Kisérleti előadás az Iparos Körben.

A kukoricza liszt vegyi és mikroskopiai vizsgálata.

A csetneki vaskő vastartalmáról.

Több apróbb közlemény a gyógyszerészeti szaklapokban.

VIII.

Végzett tananyag az 1897—98-ik tanévben.

I. Osztály.

Osztályfő: *Ulár Pál.*

Vallástan. Heti 2 órán. T. k. Nagy Péter: Ó-szövetségi történetek.

Tanító: *Deák Ferencz.*

Magyar nyelv. Heti 6 órán. T. k. Halász Ignácz: Magyar nyelvtan mondattani alapon. I. r. és Dr. Badics Ferencz: Magyar Olvasókönyv I. k. A mondatok. Az egyszerű mondat fajai, fő- és mellékrészei. Beszédrészek. A szók alkata, szótagok, hangok. A mondatrészek: alany és állítmány. Igeragozás, igeképzés. A tárgy, határozó, jelző. Olvasmányok elbeszélése és értelmezése. Versek szavalása. Nyelvtani elemezés olvasmányok alapján. — Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Ulár Pál.*

Latin nyelv. Heti 7 órán. T. k. Dávid István: Latin nyelvtan és Olvasókönyv. A betűk ismertetése s a szóknak hangsúlyos kiejtése után az öt névragozás nemi szabályokkal. Melléknevek ragozása és fokozása, számnevek, névmások. Az igeragozás négy alapmintája csel. és szenv. alakban. Praepositiók. Az Olvasókönyv megfelelő gyakorlatainak fordítása. Szók és összefüggő szövegek könyvnélkül betanúlása. — Hetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Ulár Pál.*

Földrajz. Heti 4 órán. T. k. Visontai János és Borbás Vincze: Egyetemes földírat. I. rész. Európa egyes országainak hegy- és vízrajza, éghajlati viszonya, állat- és növényvilága, politikai felosztása.

Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. Gerevich—Orbók: Számtan a középiskolák I. II. III. osztályának használatára. Budapest, 1895. A számok leírása és olvasása. Mértékeink és pénzünk ismertetése. A négy alapművelet egész számokkal és tizedes törtekkel.

Törzs- és összetett számok. Az oszthatóság ismertető jelei. Legnagyobb közös osztó s legkisebb közös többszörös felkeresése. Alapműveletek közönséges törtekkel. Naptár. Időszámítás. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kaufmann György.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. T. k. Hornischek: Rajzoló geometria. A pont és vonal. Irányvonalak. A szög. A kör és vonalai. A három, négy és sokszög szerkesztése. Az idomok szimmetriája. Csigavonal. Ellipsis. Az idomok hasonlósága. Területmérés. Mértani díszítmények rajzolása eszközökkel.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Vajda Pál Szépírási mintái nyomán magyar kis és nagy betűk és szók leírásának gyakorlása.

Tanító: *Inczefi Samu.*

Műének. Heti 2 órán.

Egyházi ének. Heti 1 órán.

Tanár: *Iszlai Márton.*

II. osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

Vallástan. Heti 2 órán. T. k Nagy Péter: Új-szövetségi történetek. Tanító: *Deák Ferencz.*

Magyarnyelv. Heti 5 órán. T. k. Szinnyei József: Iskolai Magyar Nyelvtan. II. r. és Magyar Olvasókönyv II. Az I. osztályban tanult anyag ismétlése. Határozók. Összetett mondatok elmélete. Mondatképletek. Olvasmányok elbeszélése és elemzése. Költemények értelmezése és szavalása. Irásb. dolg. havonként 2-szer. Tanár: *Pálfi Márton.*

Latinnyelv. Heti 7 órán. T. k. Schultz Dávid: Latinnyelvtan és gyakorlókönyv. Az első osztályban tanult anyag ismétlése. Igeragozás. Szenvedő és álszenvedő igék. Körülírt ragozás. Rendhagyó perfectumok és supinumok. Rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Határozók, előljárók és kötőszók. Szóképzés és összetétel. Az olvasókönyvből a 32. 37 39. 41—45. 48—53. 55—59. 61. 62. 64—68. 77. 78. 83. 84. 93—95. latin olvasmányok és a 24—26. 29—36. 39. 41—47 49 57. magyar gyakorlatok

fordítása. Egyes olvasmányoknak könyvnélkül való megtanulása. Hetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Földrajz. Heti 4 órán. T. k. Visontai János és Borbás Vincze: Egyetemes földírat. II. rész. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália hegy és vízrajza, éghajlati viszonya, állat és növényvilága, politikai felosztása. Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. T. k. Mauritz Rezső: Közönséges számtan. Az első osztály tananyagának rövid ismétlése. Számolási rövidítések a szorzásnál és osztásnál. Rövidített műveletek. A hazai új és régi pénzek és mértékek.

Arányosság. Egyszerű hármas szabály. A perczent számítás és alkalmazása az iparban és kereskedelemben. Aránylatok s azok alkalmazása. Kéthetenként 1—1 isk. írásbeli dolgozat. Tanár: *Kaufmann György.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. T. k. Mendlick-Schmidt: Rajzoló geometria. A mértani testek: Koczka, hasáb, gúla, henger, kúp és gömb főtulajdonságai és hálózata. Sík és egyenes. Összeillő és hasonló idomok. Szabályos testek. Szimmetrikus testek. Fölületszámolás. Köbtartalomszámítás. Testminták készítése. Mértani rajzok készítése eszközökkel. Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Magyar és német kis és nagy betük és szók gyakorlása Vajda Pál szépírási mintái alapján. Tanító: *Inczefi Samu.*

Műének. Heti 2 órán.

Egyházi ének. Heti 1 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

III. osztály.

Osztályfő: *dr. Nyiredy Géza.*

Vallástan Heti 2 órán. T. k. Dr. Bartók Gy.: Bibliaismertetés. Palaestina földrajza. A biblia részei. Ószövetségi könyvek, kiváló tekintettel a zsidónép vallásos szokásaira, ünnepeire és történelmére. Új szövetségi könyvek. Az evangeliumok. Pál levelei. Tanító: *Deák Ferencz.*

Magyar nyelv. Heti 3 órán. T. k. Szinnyei József: Rendszeres magyar nyelvtan és Olvasókönyv III. r. Az egész hang-

tan, szótan és mondattan. Olvasás, az olvasott részek elbeszélése és elemezése. Költemények betanulása, azok szavalása és magyarázása. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

Latinnyelv. Heti 9 órán. T. k. Schultz-Dávid: Latinnyelvtan és Gyakorlókönyv és Dávid J.: Latin olvasókönyv Livius, Ovidius, Phaedrus műveiből. Olvasmányok: Hexameter és pentameter sorok, dactylusi sorpárok és jambus senarius sorok; 3. 4. 6. 7. 8. 10. 13. 15. phaedrusi mese, a római köztársaság története 1—11-ig, a Gyakorlókönyv IV. részének 1. 3. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 24. 25. 26. 28. 30. 32. 33. és 34. gyakorlatok fordítása. Ezek alapján az alaktan folytonos ismétlése, a verstan fontosabb szabályai, az esetek használata, a névszók sajátosságai, az acc. és nom. cum infinitivo, abl. abs. gerundium és gerundivum szerkezetek. Hetenként iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrincz.*

Németnyelv. Heti 4 órán. T. k. Hoffmann Mór: Német nyelvtan és Olvasókönyv. I. r. Név- és igeragozás. Melléknevek fokozása és ragozása. Tulajdonnevek ragozása. Névmások. Viszonyszók, számnevek. Erős ragozású igék fő időalakjai. Személytelen, visszaható, összetett igék. Módjelentő segédigék. Határozószók. Geschichten vom Herakles-ből. I—XIV. fejezetek és a közbeeső magyar gyakorlatok. Nachtlied és Die Riesen und die Zwerge könyv nélkül is. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Dr. Gál Kelemen.*

Történelem kapcsolatosan Földrajzzal. Heti 4 órán. T. k. Gál Mózes és Helmár Ágoston: Magyarország története és az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza főbb vonásokban.

Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Természettani Földrajz. Heti 2 órán. T. k. Dr. Schmidt Ágoston: Természettani földrajz. A physika főbb törvényei. A föld mint világtest. A föld szárazúlata. A földgömb vizei és légköre. Tanár: *Benczédi Gergely.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. Mauritz Rezső: Közönséges számtan. A II. osztály tananyagának rövid ismétlése. Összetett hármasszabály. Egyszerű és összetett kamatszámítás. A váltó leszámítolása. Állam és értékpapirokra vonatkozó számítá-

sok. Határ-idő számolás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyitési számolás. Ötvények és pénzekre vonatkozó számolások. Lánczszabály. Kéthetenként 1—1 isk. írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kaufmann György.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. T. k. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria. Kisebbített és nagyobbított mérték. Távolok mérése. Szögnek felvétele mérő asztallal. A három- és négyszög kisebbített képe. A sokszögek hasonlósága. Másolás. Helyszínrajzolás. Az elméleti résznek megfelelő mértani rajzok készítése.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szabadkézi rajz. Heti 1 órán. Stylszerű ornamentalis rajzok készítése és színezése. Tanár: *Nagy Gyula.*

Műének. Heti 2 órán.

Egyházi ének. Heti 1 órán. Tánár: *Iszlai Márton.*

IV. Osztály.

Osztályfő: *Kaufmann György.*

Vallástan. Heti 2 órán. T. k. Ferencz József: Unitárius Káté. A vallásról, Istenről, Jézus Krisztusról, Szentlélekről, ker. anyaszentegyházról, az örökéletről, a keresztségről és az urvacsoráról. A hegyi beszéd főbb részei. Tanító: *Deák Ferencz.*

Magyarnyelv. Heti 4 órán. Négyessy László Stilisztikája alapján az egyszerű és szépirály kellékeinek s a hangsúlyos és mértékes verselésnek ismertetése. Olvasmányok és versek betanulása. Szavalás. Arany Toldijának részletes és beható tárgyalása, Lehr Toldi-kiadása alapján. Két hetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. T. k. Schultz-Dávid: Latin nyelvtan. Dávid: Latin olvasókönyv és gyakorló könyv. Az esettan ismétlése. A plebeiusok nyomasztó helyzete és a szent hegyre való kivándorlás cz. olvasmány alapján. A verstan ismétlése. Aeneas. Romulus Quirinus. Gabii elfoglalása. A Fabiusok nemzetsége cz. versek alapján. Az igeidők és módok használata a fő- és mellékmondatokban, a gyakorlókönyv IV. r. 23. 24. 25. 26. 27. 29. 32. 33. 34. 35. 38—56. gyakorlatai; az olvasókönyv Ró-

mának a galloktól történt elfoglalása és Camillus, Az első samnit háború, A Pyrrhus ellen viselt háború cz. olvasmányai alapján tárgyi és nyelvtani magyarázatokkal. Hetenként isk. írásb. dolgozat a tanultak alapján. Tanár: *Perédi József.*

Németnyelv. Heti 3 órán. T. k. Hoffmann Mór: Németnyelvtan és Olvasókönyv II. rész. Szóképzéstan. Mondattan. Olvasmányok: Der Argonautenzug I—V. Der hörnerne Siegfried. Siegfrieds Empfang am Hofe zu Worms. Siegfried und Chriemhilde. Schiller an seine Schwester. Herbstleben. Az 1. 2. 11—15. 21. 23. 25—29. 31—37. 39. 41. fordítási gyakorlatok. Wanderers Nachtlied. Das Schwert. A versek könyvnélkül is. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Pálfi Márton.*

Történelem. Heti 3 órán. Ribáry Ferencz tankönyve szerint az ókorból: a keleti népek, görögök és rómaiak történelme, a római császárság megalapításáig.

Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 3 órán. T. k. Dr. Koch Antal: Ásvány-, Kőzet- és Földtan. Chemiai előismeretek. Az ásványok alaki és természettani tulajdonságai. Egyes ásványok ismertetése. Kőzet- és földtan.

Tanár: *Benczédi Gergely.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. Grünwald: Algebra.

Összeadás, kivonás, szorzás, osztás és hatványozás betűszámokkal. Egy ismeretlenű elsőfokú egyenletek megoldása. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kaufmann György.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. T. k. dr. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria. Az ellypsis, hyperbola ismertetése és szerkesztése. A sík és helyzete. A pont, sík és idomok vetűlete. Vonalak, idomok és mértani testek ábrázolása két képsíkon. Épületek tervrajza. Tanár: *Nagy Gyula.*

Szabadkézirajz. Heti 1 órán. Stylszerű ornamentalis rajzok készítése és színezése.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Műének. Heti 2 órán.

Egyházi ének. Heti 1 órán.

Tanár: *Iszlai Mártou.*

V. Osztály.

Osztályfő: *dr. Gál Kelemen.*

Vallástan. Heti 2 órán. Az erkölcstan elméleti és gyakorlati része. Irásbeli dolgozatok. Tanító: *Deák Ferencz.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. T. k. Névy László: Stylistika II. rész Szerkezettan. Ötödik kiadás. A szerkezeti szabályok tanításával kapcsolatosan tárgyszerű olvastatás, részint magából a tankönyvből, részint más olvasó könyvből. Továbbá a balladák ismertetésével Arany János balladáinak értelmezése és olvastatása. Havonként egy-egy irásbeli dolgozat.

Tanár: *Nagy Lajos.*

Latinnyelv. Heti 6 órán T k. Dávid: Titi Livii ab urbe condita Vol. I. Dávid-Pozder: Anthologia Latina. Cserny-Dávid: Latin stilus-gyakorlatok. A római történetírás vázlatos ismertetése, Livius élete és munkássága. XXI. könyvének fordítása egy nehány fejezet kihagyásával. C. Valerius Catullus élete és művei. Költeményei közül: *Cornelius Neposhoz, *Isten hozott, *Kelletlen ajándék, *Az elpártolt baráthoz, *Cicerohoz, *Az ékesszavú, *Testvére sírjánál czímüek. P. Vergilius Maro élete és művei. A szükség az emberi ész fejlesztője, A tavasz, A nemes ló, A méhek életmódja, Horatius Flaccus élete és művei. Ajánlás, Vergilius hajójához, Baráti meghívás, Albius Tibullus élete és működése. A költő boldogsága, Propertius élete, A költő dicsősége. Ovidius élete és működése. A beteg költő, A költő élete.

A *-gal jelzettek könyvnélkül is. A költemények a megfelelő metrumok ismertetésével. Nyelvtani és tárgyi magyarázatok. Kéthetenként irásbeli dolgozat.

Tanár: *dr. Gál Kelemen.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. Tk. Dr. Maywald: Görög nyelvtan és Olvasókönyv. Alaktan. A betűk ismertetése és a hangsúlyos olvasás általános szabályai után a fő- és melléknevek névmások ragozása, fokragozás, igehatározók, számnevek. Igetan. Egyes idők képzése a „μι“ végű igékig. — Az olvasókönyvből a megfelelő olvasmányok fordítása nyelvi és mondattani magyarázatokkal és elemzéssel, szók betanulása. Kéthetenként egy irásbeli dolgozat. Tanár: *Ulár Pál.*

Németnyelv. T. k. Herder: Der Cid. Magy. Dr. Hoffmann Fr. és Harrach: Német olvasókönyv III. k. *Költői olvasmányok:* 1 – 9, 14, 15. 18. 21—26. románczok. Loreley. Ein Fichtenbaum steht einsam. Du bist wie eine Blume. (Heine). Wanderers Nachtlied. (Goethe). A hat első románcz és a versek könyvnélkül is. *Prózai olvasmányok*: Alles zum Guten. Der kluge Sultan. Die leichteste Todesstrafe. Das wohlfeile Mittagessen. Das Mittagessen im Hof. Der Rabe Noahs. Die Taube Noahs. Vogel Phönix. Der Gevatter Tod. Der Nothpfennig. Der Cid. Die Nibelungen I. – X. *Nyelvtanból* az olvasmányok alapján a nyelvtani ismeretek kiegészítése és ébrentartása. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Történelem Heti 3 órán. T. k. Dr. Ribáry F.: Egyetemes történelem. Az ó korból a római császárság. Középkor.
Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 2 órán. T. k. Simonkai L.: Növénytan. Egyes növények leírása. A sejt tudomány. A növénytan története. Az egyes növénycsaládok részletes tárgyalása.
Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. T. k. Grünwald: Algebra és dr. Mocnik-Wagner: Geometria. Kéttagú kifejezések magasabb hatványai. Első fokú határozott egyenletek megoldása két és három ismeretlennel. Gyökvonás. Irrationalis és imaginarius számok. Egy ismeretlenű quadratikus egyenletek megoldása. A planimetria fontosabb tételei. Havonként 1—1 írásbeli dolgozat.
Tanár: *Kaufmann György.*

Görögpótló tárgyak. a) Irodalmi rész. Heti 2 órán. T. k. Schill S.: Görög régiségek. Dr. Jancsó B.: Magyar irod. olvasmányok. Állami régiségek és Thukydides műveiből való szemelvények olvasásán kívül Kármán, Kazinczy és Berzsenyi levelezéseiből, Kölcsey szónoki műveiből. Salamon Hunyadiak korából, Baróti Szabó Dávid, Rájnis, Révai, Virág és Berzsenyi költeményeiből olvastatás. Az egyes írók életrajzainak ismertetése.
Tanár: *Perédi József.*

b) **Mértani rajz.** Heti 2 órán. Különböző stylű díszítmények. Stilizált levelek és virágok rajzolása és színezése.
Tanár: *Nagy Gyula.*

Műének. Heti 2 órán.

Egyházi ének Heti 1 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

VI. osztály.

Osztályfő: *Gálfi Lőrincz.*

Vallástan. Heti 2 órán. T. k. Ferencz József: Hittan. A vallásról általában. A kijelentésről. A hit tárgyairól és hitelvekről. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. T. k. Névi L: Rhetorika: prózai műfajok. Elbeszélés, szónoklat és értekezés. Olvasmányok a rhetorikához, Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Nagy Lajos.*

Latinnyelv. Heti 6 órán. Tankönyvek: Petz: C. Sallusti Crispi Bellum Jugurthinum et Bellum Catilinae; Némethy: Vergilii Maronis Aeneis; Dávid: Ciceronis Orationes Selectae és Cserni-Dávid: Stilusgyakorlatok II. r. Fordíttatott a Bellum Jugurth. 5—28. fejezete, Ciceroból De imp. Cn. Pomp. oratio ad Quirites I XVI.; az Aeneisből I. ének 1—101. II ének 1—94. és 199—424; IV. ének 1—319. Az írók élete és műveik. Egyes részletek könyvnélkül. Kéthetenként írásbeli dolgozatok.

Tanár: *Gálfi Lőrincz.*

Görögnyelv. Heti 5 órán. Tankönyv Dr. Maywald: Görögnyelvtan és Horváth-Schenkl: Chrestomathia Xenophon műveiből. Elméleti rész: Az V. osztályban tanultak ismétlése, a μι-végű igék ragozása, esettan és mondattan, Xenophon élete és művei. Fordítások: Az Anabasisból: Készülődések a háborúhoz, Vonulás a király ellen, A kunaxai ütközet, Kyros jelleme. Sokrates nevezetességeiből: Sokrates védelme vádlói ellenében. Egyes részletek könyvnélkül. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Gálfi Lőrincz.*

Németnyelv. Heti 3 órán. T. k. Heinrich: Német balladák és románczok I. II. k. Harrach: Német olvasókönyv. IV. k. *Költői olvasmányok*: Lenore. Der Zauberlehrling. Johanna Sebus. Der getreue Eckart. Ballade vom vertriebenen und Zurückkehrenden Grafen. Ring des Polykrates. Dr Kampf mit dem Drachen. Klage der Ceres. Das Eleusische Fest. Könyvnélkül is: Der König in Thule. Der Fischer. Erlkönig. Mignon. Der Sänger.

Der Schatzgräber. Die wandelnde Glocke. Der Handschuh. Ritter Toggenburg. Der Alpenjäger. *Prózai olvasmányok:* Demosthenes und Phokion. Die griechischen Geschichtsschreiber. Blüte der römischen Historiographie. Götz von Berlichingen. Von der Ausbildung der Schüler in Rede und Sprache. A nyelvtan összefoglaló ismétlése. Havonként egy írásbeli dolgozat az olvasmányok alapján. Tanár: *dr. Gál Kelemen.*

Történelem. Heti 3 órán. T. k. Dr. Ribáry Ferencz. Világtörténelem. Új-kor. Tekintettel a mívelődési viszonyokra. Megfelelő térképpel. Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 3 órán. T k. Kriesch János: Állattan Az állati test alkotásáról és működéséről. Az állati szervekről és működéseikről. Az állatok rendszertana.

Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. Grünwald: Algebra és dr. Mocnik-Vagner: Geometria. Hatványozás általánosítása, a gyökök tulajdonságairól. Számrendszer A logarithmusokról. Műveletek logarithmusokkal. Első- és másodfokú egyenletek tanának ismétlése. Trigonometria. Az egyszerűbb algebrai kifejezések geometriai ábrázolása. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Boros Sándor.*

Görög pótló tárgyak. a) Irodalmi rész. Heti 2 órán. Szemelvények a régibb elmélkedő szónoki és történeti irodalomból. Az Ilias és Odysseia olvasása és ismertetése. Görög hitéleti és magán régiségek. A görög művészet. Tanár: *Kovács János.*

Mértani rajz. Heti 2 órán. Építészeti részek, oszlopfők, talapzatok, párkányok szerkesztése és rajzolása domború mintákról; ezen részek távlati képeinek szerkesztése, árnyékolása.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Műének. Heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

VII. osztály.

Osztályfő: *Perédi József.*

Vallástan. Heti 2 órán. T. k. Pálffy József: A keresztény egyház történelme. Az egyház megalapításáról. Az egyház üldöztetése és diadalra jutása. Az egyház megrontása. A hit ujítás története külföldön és hazánkhan. Tanár: *Mózes András.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. Riedl Frigyes Poetikája és poetikai olvasókönyve alapján részletes verstan, az epikai, lyrai és drámai műfajok elmélete és történeti fejlődése. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

Latinnyelv. Heti 6 órán. T. k. Cicero: Orationes selectae Ed. Dávid Vergilius Aeneis. Ed. Némethy. Plautus: Trinummus. Magyarázta Gerevich. Cserny-Dávid: Latin stylus gyakorlatok III. r. Cserép: Római régiségek. Olvasmányok: a) prózai: Ciceronak Catilina ellen tartott I. és IV. beszéde a szükséges történelmi, tárgyi s mondattani magyarázatokkal. Történetírás és szónoklat. Cicero élete és művei. b) költői: Vergilius Aeneis IV. és VI. énekei régiségtani magyarázatokkal Az epicus költészetről és annak fejlődéséről a rómaiaknál. Az Aeneis mondája és tartalma. Vergilius élete és művei. A drámai költészetről, fejlődéséről a rómaiaknál. A színügyről. Ezek után Plautus Trinummusának olvasása a szükséges magyarázatokkal. A régiségtanból: Latium. Róma keletkezése, nevezetességei. A római állam alkotmányának fejlődése. A római birodalom lakosai. Vallás. Családi s házi viszonyok és szokások. Naptár. Stilusgyakorlatból: Vergilius költeményei cz. fej. Isk. írásbeli dolgozatok.

Tanár: *Perédi József.*

Görögnyelv. Heti 5 órán. Homer Ilias és Odysseiaból a bevezető részek. Továbbá Ilias és Odysseia VI.—VI éneke egészen. Havonként két irásbeli dolgozat: fordítás görögből magyarra és magyarból görögre.

Tanár: *Nagy Lajos.*

Németnyelv. Heti 3 órán. T. k. Goethe: Hermann und Dorothea (magy. Harrach) és Demek: Német Olvasókönyv. *Költői olvasmány:* Hermann und Dorothea. Das Lied von der Glocke *Das Grab im Busento. Der Pilgrin vor St. Just. *O lieb', so lang' du lieben kannst. *Der letzte Dichter. *Einst und jetzt. *Wanderlust. Aus Lessings „Nathan der Weise."

A *-gal jelzettek könyvnélkül is. Herder, Lessing, Goethe élete és műveik. *Prózai olvasmányok:* Aus Lessings Hamburgischer Dramaturgie: Ein Geist auf der Bühne. Historische Dramen. Die Einheiten des Dramas. Aphorismen. Aus Herders „Jdeen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit": Griechenlands Sprache,

Mythologie und Dichtkunst. Künste der Griechen. Über das Lied. Über die Idylle. Aus Goethes „Dichtung und Wahrheit“: Die Deutsche Litteratur um 1770. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Dr. Gál Kelemen.*

Politikai földrajz. Heti 2 órán. T. k. Scholtz Albert: Politikai földrajz. Megfelelő térpéppel. Tanár: *Kovács János.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. mint a VI. oszt.-ban. A quadratikus egyenletek általános elmélete. A redukálható, binomiális, reciprok egyenletek. Első fokú határozatlan egyenletek. A függvények elmélete. A másodfokú függvény maximuma és minimuma. Függvények graphikus ábrázolása. A streometria főbb tételei. Havonként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Boros Sándor.*

Természettan. Heti 4 órán. T. k. Dr. Abt Antal: Természettan. A testek közös tulajdonságai. Mozgás és erőtan. A szilárd, csepfolyós és légnemű testek mechanikája. Hangtan.

Tanár: *Benczédi Gergely.*

Egészségtan. Heti 2 órán. T. k. Dr. Fodor József: Közegészségtan. Táplálkozás, lakás, foglalkozás, a test ápolása, fertőző betegségek, véletlen veszedelem.

Tanár: *Dr. Veress Lajos.*

Görögöt pótló tárgyak. a) *Magyar írók bővebb tanulmányozása, kapcsolatban a görög klasszikusok fordításban való ismertetésével.* Heti 2 órán. A görög költészet történetének ismertetése Aischylos, Sophokles, Euripides tüzetesebb méltatásával. A magyar írók közül Balassa, Gyöngyössy, Csokonai, Kisfaludy S. bemutatása műveikből vett szemelvényekkel. Segédkönyvek: Schill Salamon: Görög irodalomtörténete; Jancsó Benedek: Magyar irodalmi olvasmányok III. k. Euripides: Iphigenia Aulis-ban, Sophokles: Antigone. Három havonként egy írásbeli házi dolgozat.

Tanár: *Kovács János.*

b) **Mértani rajz.** Heti 2 órán. Ábrázoló geometria A pontnak, egyenesnek és sokszögnek két projectio síkon való ábrázolása. A pontok és egyenesek viszonylagos vonatkozása. A sík ábrázolása, vonatkozással a térelemekre. Az emberi fejnek minták után való rajzolása. Tanár: *Nagy Gyula.*

Műének. Heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

VIII. osztály.

Osztályfő: *Kanyaró Ferencz.*

Vallástan. Heti 1 órán. T. k. Ferencz József: Unitárius egyház története, hitelvei és egyház alkotmánya Bevezetés az unitárius egyház történelmébe. Az egyház megalapítása. Az unitárius tan gyors elterjedése és a rá következett visszahatás. Az egyház szomorú korszaka. Az egyház újabb kora. A magyar, angol és amerikai unitáriusok érintkezései. Befejezésül az Ethika főbb elvei. Kötelesség. Erény. Pályaválasztás.

Tanár: *Péterfi Dénes.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. T. k. Horváth Cyrill: A magy. nemzeti irod. története. A magyar nemzeti irodalom rendszeres ismertetése. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

Latinnyelv. Heti 5 órán. T. k. Szemelvények Tacitus műveiből. Magyarázta: Dr. Gyomlay. Cicero: Laelius de amicitia. Magy. Heinrich. Horatius Opera omnia. Ed. Podzer, Cserép: Római régiségek. Olvasmányok: a) prózai: Tac. Ann. I. 1—15. 24—28. 35—43. 72—74. Ann. V. 1. 2 VI, 45. 46. 50. 51. A próza irod. tört. Tacitus élete, művei, jellemzése. Történelmi, tárgyi, nyelvtani magyarázatokkal. Cicero Laeliusából nehány fejezet a tárgy ismertetésével és a philos. irod. történetével. b) költői: Horatius Sat. I. 1. 4. 6. 9. II. 2. Epist. ad Pisones. Odarum lib. I. 1. 3. 4. 5 8. 9. 11. 12. 14. 18. 19. 20. 22. 31. 37. II. 6. 17. 20. III. 1. 2. 3. 5. 6. 9. 30. IV. 6. 7. Epod. 2. Carm. saec. Horatius élete és irod. működése. A satira és epistola költészet a rómaiaknál. Tárgyi magyarázat. Verstan röviden. A régiségtanból: Latium. Róma keletkezése és nevezetességei. A római birodalom lakosai. Közhatalom és gyakorlása. Császárság. Iskolai írásb. dolgozatok.

Tanár: *Perédi József.*

Görögnyelv. Heti 4 órán. Platontól Kriton egészen és az Apologiából a XI első fejezet. Havonként egyszer írásbeli dolgozat: fordítás görögből magyarra és pedig felváltva Homértól, Xenophontól, Platontól.

Tanár: *Nagy Lajos.*

Németnyelv. Heti 2 órán. T. k. Schiller: Wallensteins Tod. (magy. Alexander B.), Demek: Német olvasókönyv. Wallenstein

halála nyelvtani és tárgyi magyarázatokkal egészen. Aus Lessings „Laokoon“: Unterschied dichterischer und bildnerischer Gemälde. XIII—XIX. fej. Lessing, Goethe és Schiller élete és műveik. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Dr. Gál Kelemen.*

Történelem. Heti 3 órán. T. k. Dr. Ribáry Ferencz: Magyarország oknyomozó történelme. Figyelem volt fordítva a világtörténelmi eseményekre, úgyszintén a magyar alkotmány fejlődésére s a nemzeti művelődésre. Tanár: *Kovács János.*

Természettan. Heti 4 órán. T. k. Dr. Abt. Antal: Természettan. Fénytan. Hőtan. A testek vegytani tulajdonságai. Elektromosság és mágnesség. A mathematikai földrajz elemei.

Tanár: *Benczédi Gergely.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. T. k. mint a VII. oszt.-ban. Kamatos-kamat, járadék, évpénz számítás. A végtelen geometriai sor convergentiája és diverg. A végt. sor alkalmazása a végtelen tizedes törteknél. Permutatió, combinatió. Az algebra és geometria főbb tételeinek átismétlése. Havonként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Boros Sándor.*

Görögöt pótló tárgyak.

a) *Magyar írók bővebb tanulmányozása, kapcsolatban a görög klasszikusok fordításban való ismertetésével.* Heti 2 órán. A görög prózairodalom fejlődésének ismertetése. Szemelvények Platonnak és Aristotelesnek főkép ethikai műveiből s bővebb olvasmányok Széchenyi, Wesselényi, Kölcsey, Eötvös és Kemény politikai irataiból. Segédkönyvek: Schill Salamon, Görög irodalomtörténet; Jancsó Benedek, Magyar irodalmi olvasmányok. IV. kt. Három havonként írásbeli házi dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

b) **Mértanirajz** Heti 2 órán. T. k. dr. Fodor László: Ábrázoló geometria. A szögletes és gömbölyű testek ábrázolása; ezek egyenes és ferde síkkal való metszése. A mértani testek saját és vetett árnyékának meghatározása; valamint ezen testek hálóinak szerkesztése. — Antik fejek és alakok rajzolása sík minták után.

Bölcseleti előtan. Heti 3 órán. T. k Sárffy Aladár: Lélektan és logika. A philosophia elemei. Tanár: *Kanyaró Ferencz.*

Műének. Heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

A tornázás anyaga az I.—IV. osztályok számára.

I. Rendgyakorlatok.

Arcz- és oldalsor képzés, oszlatás. A. $^1/_4$, $^1/_8$ és $^1/_2$ fordúlatok. Hármas sorok képzése a kettősre. Fejlődés arczsorból négyes sorokba, előre és hátra, járás helyben és helyből. Arczpárok képzése oldalsorból balra és jobbra. Kanyarodások négyes sorokban előre, hátra, a bal és jobb szárny körül és a közép körül arczsorokban. Ellenvonúlás négyes sorokban. Az arczpárok (rendek) képzése arczsorból. Kettőspárok (kettősrendek) képzése oldalsorból, kettős kör alakítás. Szögvonulás négyes sorokba. A katonai rendgyakorlatok a m. kir. honvédség számára írt 2. ponttól (§) egész a kilenczven §-ig.

II. Szabadgyakorlatok.

Lépő-állások. Törzshajlítások. Karlökések előre és fel. Szökdelések. Térd- és sarok-emelések. Karütések. Támadó-állások. Védőállások. Támadó-állás cserék félfordúlattal. A kereszt-, támadó- és védő állások. Társas gyakorlatok párosan. Kötélhúzás. Birkózási előgyakorlatok. Versenyfutások 60 méterig. Kitartó futás 8 perczig.

III. Szergyakorlatok.

Magas ugrás; távolugrás. Mászás rudakon és kötélen. Ugrózsámolyok. Rézsútos és vízszintes létra. Gyűrűhinta. Alacsony és magas nyújtó. Rohamdeszka. Lebegőfa. Mélyugrás. Játékok: Szökdelőkör. Tolvajjáték, duplex. Kifutó (nagy méta.) Botért birkózás. Lovas csata.

A tornázás anyaga az V—VIII. osztályok számára.

I. Szergyakorlatok.

Sorbontás négyes sorokba helyből, arcz- és oldalsorba és körűlvonulással. Fejlődés négyes sorokba, arcz- és oldalsorból, helyből és körűl vonulással. Kanyarodások, négyes és hatos sorokba. Négy nyított sornak alakítása párokból. Ellenvonúlás négyes (nyolczas) sorokba. Kettőskör. Szakadozás négyes, ötös, vagy hatos sorokba. Ugyanez ellenvonulásokkal és fejlődésekkel. A katonai rendgyakorlatok a 14. §-tól a 21-ik §-ig.

II. Szabadgyakorlatok.

Egyszerű és összetett, 4 ütemes, vasbot- és súlyzógyakorlatok. Buzogányokkal karkörzések félkörökben, kívülről befelé és megfordítva, magas és mély tartáson át, valamint elölről hátra váltogatott és páros karokkal. Továbbá kar- és kézkörzések összekötve. Birkózás határozott és szabadon választott fogással. Versenyfutás 200 méterig. Kitartó futás 15 perczig. Akadály és gátfutások.

III. Szergyakorlatok.

Magas ugrás 1·50 méterig földről. Távolugrás 4·80 méterig földről. Rúdugrás. Ló és bak hosszában és széltében. Lengő nyújtó, alacsony, magas korlát és nyújtó. Roham deszka nyújtóval összekötve. Súlyemelés 20 klgrm. Súlydobás távolba és magasba. Gerelydobás távolba és czélba. Lengő kötél- és rúdmászások. Kard-, vitőr- és ökö vívásiskola, összetett gyűrűhinta. Pentathlon (ötös mérkőzés). Korcsolyázás; kerékpározás. Kirándulások egy-egy egész napra gyaloglással és játékokkal. Játékok: Hajító labda. Football. Hosszú méta. Láncczsakítás.

Tanár: *Vermes Lajos.*

X.

Magyar nyelvtani dolgozatok.

V. osztály.

1. Az ősz. (leirás.) 2. A vas értelmezése. 3. Egy napi útazás. 4. Miért járunk iskolába? 5. Személy leírás. 6. A tél örömei. 7. A játékokról. 8. A vizsga fontossága.

VI. osztály.

1. Napló 1897. okt. 4-ről. 2. Egy novella tartalma és méltatása. 3. A történelmi emlékek megőrzésének fontossága. 4. Miért járunk iskolába? 5. A tanulók időtöltése. 6. „Tiszteljétek a közkatonákat, nagyobbak ők mint a hadvezérek.“ (Chria.) 7. Üdvözlő beszéd. (Oratio minor.) 8. Mondá Isten: Legyen világosság és lőn világosság. (Teljes szónoki beszéd.)

VII. osztály.

1. Földművelés az emberi művelődés kezdete. 2. A Hunyadi-ház érdemei és dicsősége. (Oratio.) 3. Legnyomorultabb koldús a fösvény. (Chria.) 4. Kölcsey Parainesise. (Vázlat.) 5. Petőfi szatírái. 6. A tétlenség minden bűnnek kezdete. (Chria.) 7. Egy éposz szerkezete a két főhősnek jellemrajzával. 8. Egy népszínmű ismertetése. 9. Legkedvesebb íróm. (Zárthelyi dolgozat a magánolvasmányok felhasználásával.) 10. Hegedűs Sámuel egyik állatmeséje kötött beszédben.

VIII. osztály.

1. Aranyos-Rákosi Székely Sándor. (Oratio, születésének 100 éves fordulója alkalmával. A nem unitárius vallásúaknak Vörösmarty volt felhagyva.) 2. Madách „Ember tragoediája.“ 3. Magasztalhatjuk azt, a kinek sok a barátja? (Chria.) 4. Athén, Róma, Jeruzsálem. (Tört. értekezés.) 5. Eötvös mint regényíró. 6. A magyar tudományos akademia megalapítása. 7. Kazinczy Ferencz és Kisfaludy Károly iránya. (Párhuzamos tárgyalás.) 8. A bizonyítás különböző nemei. (Logikai értekezés.) 9. Emlékbeszéd csatában elesett hősök felett. (Zárthelyi oratio.)

Irod. gyakorlatok görögpótlóból:

V. osztály.

Az Urania cz. folyóirat czélja. Salamon, Hunyadiak kora cz. olvasmány tartalmi ismertetése. Perikles halotti beszéde Mindhárom dolgozat az olvasottak alapján dolgozva.

VI. osztály.

A görög míveltség befolyása az emberiségre. Mikes Kelemen életrajza. (Leveleinek ismertetése.)

VII. osztály.

A „Iliasz“ tartalma. Gyöngyösi István életrajza. (Murányi Venus ismertetése.)

VIII. osztály.

1. Az Ilias és Odysseia. (Egybehasonlító ismertetés tekintettel a két görög főhős jellemvonásaira.) 2. Széchenyi, Kossuth és Deák. 3. A görög történetírás fejlődése. (Zárthelyi dolgozat.)

Rendkívüli tantárgyakat önkéntesen tanult:

a) Angol nyelvet . . . . . 13 növendék,
b) Franczia nyelvet . . . . . 12 „
c) Zenét . . . . . 40 „
d) Orgonázást . . . . . 9 „

A görög nyelv helyett az azt pótló tantárgyakat tanulta az V. oszt.-ban 10; a VI-ban 14; VII-ben 11; VIII-ban 7; összesen 42 tanuló.

XI.

A tanterv táblázatos átnézete.

Tantárgyak	Osztályonként heti óraszám									
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Együtt	
Vallástan	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Magyar nyelv	6	5	3	4	3	3	3	3	30	
Latin nyelv	7	7	6	6	6	6	6	5	49	
Görög nyelv a.,	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	*facultativ
Görögöt pótló tárgyak b.,	—	—	—	—	4*	4*	4*	4*	16	
Német nyelv	—	—	4	3	3	3	3	2	18	
Történelem	—	—	4	3	3	3	2†	3	18	† polit. földrajz
Földrajz	4	4	2	—	—	—	—	—	10	
Természetrajz	—	—	—	3	2	3	—	—	8	
Természettan	—	—	—	—	—	—	4	4	8	
Mennyiségtan	3	4	3	3	4	3	3	3	26	
Bölcsel. előtan	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
Rajzoló mértan	3	3	2	2	—	—	—	—	10	
Szabadkézi rajz	—	—	1	1	1	—	—	—	3	
Szépírás	1	1	—	—	—	—	—	—	2	
Tornászat	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Egyházi ének	1	1	1	1	1	—	—	—	5	
Műének	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Összesen	31	31	32	32	a34 b33	a32 b31	a34 b33	33	259 256	

XI.

Tanszerek és gyűjtemények.

a) Kollegiumi könyvtár.

A kollegiumi nagy könyvtárt a lefolyt isk. évben 634 olvasó használta, kik 1898 junius közepéig kivettek összesen 714 művet 1383 kötet és 43 füzetben. A forgalom, az olvasók számát tekintve, nagyobb volt, mint a megelőző években.

A könyvtár gyarapítására 1897. folyamán 200 frtot fordítottunk nagyobb részt a Bölöni Farkas Sándor-alapból. Ez összegnek negyedrésze most is könyvkötésre és könyvtári felszerelésre ment. Vásároltunk 49 művet 85 kötet és 34 füzetben.

Ujabban vásárolt művek: Irodalomtört. Közlemények, Athenaeum, Bpesti Szemle, M. Nyelvőr, Századok, Tört. Tár és Életrajzok, Tanár-egyes. Közlöny, Nemz. Iskola, M. Paedagogia, Euphorion, Naturwissenschaftliche Rundschau, The New World, Theolog. Studien és Kritiken, Ethnographia 1897. évfolyama, M. Könyvszemle 1896/7. évf., Prot. Egyh. és Isk. Lap 1897. 4-ik negyed, Szinnyei Magyar irók élete 38/46. füz., Magyarország vármegyéi I. kt., Régi M. Könyvtár III. kt. 1-sö rész, a m. tud. akademia, erdélyi múzeum, protestáns irodalmi társaság és központi statisztikai hivatal kiadványai. A régibb rendelésből megérkezett Jókai összes műveinek 51—80. kötete.

Ajándékozás útján következőleg gyarapodott főiskolai könyvtárunk.

A Brassai-könyvtár 1897-ben boldog emlékű Brassai Sámuel kegyes jóltevőnk hagyományából 582 tudományos művel, a boldogultnak kézikönyvtárával gyarapodott 681 kötetben és 372 füzetben. A lajstrom e nagybecsű szakművekről elkészült ez évben; sajnos, hogy helyszűke miatt nem lehetett felállítani e könyvtárt, hogy használatba bocsátható legyen.

A *Vegyes-könyvtár* is szépen gyarapodott. Megnyertük gr Triangi Ascensionné kegyes adományából néhai Kaali Nagy Elek könyvtárának egy részét, 45 művet 71 kt. és 12 füzetben. (214—1896. E. K. T.)

A Britt és külföldi unitárius társulat, Máthé Béla tanárjelölt, Létay Árpád VIII. o. t., Siménfalvi György és Székely Zsigmond lelkészek is becses műveket ajándékoztak a *Vegyes-könyv-*

tár növelésére. Kőváry László felügyelő gondnok úr és Ürmösi József VII. o. t. okleveleket ajándékoztak, melyek a könyvtárnok megelőző évekbeli gyűjtéséhez csatolva, megvetették a könyvtár ujabb okmánygyüjteményének alapját. Az egyes adakozók adományaikkal együtt felsorolva a következők:

Székely művelődési és közgazd. egylet. Hankó Vilmos, Székelyföld. Bpest (1897.) 1 kt. — *Szerző.* Kádár József: Szolnok-Doboka vármegye nevelés- és oktatás-ügyének története. 1000—1896. Deés 1896. 1 kt. — *270—896. E. K. T. t. ü. sz.* Tarcsafalvi Albert: Bibliai történetek. A népiskolák III—IV. oszt. számára. Székely-Udvarhely, 1896. 1 kt; Rövid utasítás a „Bibliai történetek" tanításához. 1 fűz. — *178—896. E. K. T. t. ü. sz.* Martineau (Russel): The song of songs. Reprinted from the American Journal of Philology. Vol. XIII. No. 3. (1892.) 1 fűz. — *Szerző.* Péterfi Dénes: A mi a vallásban változó és maradandó. Kolozsvár, 1896. 1 fűz. — *E. K. T.* Értesítő a nemzetközi unitárius conferencziáról. Szerk. Boros György. Kolozsvárt, 1897. 2 kt. — *Britt és külföldi unitárius társulat.* Channing (William Ellery). Select discourses and essays. Edited W. Copeland Bowie. Lndn. 1895. 1 kt. Brooke (Stopford A.) God and Christ. Sermons preached in Bedford Chapel. Lndn. 1894. 1 kt; Beard Charles: Martin Luther and the reformation in Germany. London 1896. 1 kt. Armstrong (Richard A.) God and the soul. Lndn. 1896. 1 kt. Forrest (James). Religion and the scientific spirit. Lndn. 1896. 1 kt. Herford (Brooke). The forward movement in religious thought as interpreted by Unitarians. Lndn. 1895. 1 kt. Gordon (Alexander) Heads of English Unitarian History. Lndn. 1895. 1 kt. Ward (Humphry Mrs.) Unitarians and the future. Lndn. 1894. 1 kt. — *Lieblich Miklós.* Verbőczius illustratus, sive Decretum tripartitum. Agriae, 1770. 1 kt. — *Fekete Károly* VIII. Károlyi Gáspár: Szent Biblia. Kőszeg, 1842. 1 kt. — *Szerző.* Boros György: Az angol unitáriusok munkálkodása. Kolozsvár, 1897. 1 fűz. — *Székely Gyula* VII. Gáspár István: Halotti tanítás Réz Sámuelné koporsója mellett. Nagy-Enyed 1829. 1 fűz. — *Keresk.-ügyi miniszter.* Szendrei János: Magyar hadtörténelmi Emlékek. Bpest. 1896. 1 kt. — *Létay Árpád* VIII. Catechesis Ecclesiarum Polonicarum. Irenopoli. 1659. 1 kt; Koronka Antal: Prédikációk. 1816—1832.

Kézirat. 2 kt; Bod Péter: Szentírás értelmére vezérlő magyar Lexikon. Év n. 1 kt; Rendszabály, melyet az erdélyi törvényes kir. tábla 1772-ben adott. Kolozsvár 1828. 1 kt; Szind br.: A lovak ápolásáról. Ford. Német Mihály. Pozsony 1828. 1 kt; Hazafiui szózat a magyar nemességhez. 1809. 1 fűz. (Gvadányi József): Peleskei notárius. 1788. Czimlap hij. 1 fűz; Diószegi-Fazekas: Magyar füvészkönyv. Debreczen. 1787. 1 kt; Constitutiones Synodales et Consistoriales. 1780. Kézirat. 1 kt. — *M. kir. földmiv.-ügyi minister.* A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája. I. kt. Bpest. 1897. 1 kt. — *Pálfi József* I. papn. Gellert. A svétziai grófné élete. Kolozsvár. 1772. 1 kt. — *Grün Istv.* II. Szakátsmesterségnek könyvecskéje. N.-Szombat. 1785. 1 kt. — *Ptacsnik György* IV. Quinte Curce de la vie et des actions d' Alexandre le Grand. Berlin. 1770. 1 kt; Urania. 1 kt. Csonka. — *Szerző.* Martin Lajos: Variatio számítás. Kolozsvár. 1879. Kőnyomat. 1 kötet. — *Derzsi Andor* IV. Molnár G.: Elementa Grammaticae Latinae Edit. X. Cibin. 1816. 1 kötet. Rudimenta linguae Latinae. Debreczen. 1823. 1 kt. — — *Varró Elek.* Szilágyi Ferencz: Halotti tanítás Dániel Kata tiszteletére. Kolozsvár, 1775. 1 kt. — *Kozma Béla* IV. Scott Thomas: The free of truth. London, 1836. 1 füz. Italianische Gespräche für Anfänger. Grätz. 1892. 1 kt. — *Elekes Dénes* VIII. Verböczius Illustratus: sive Decretum Tripartitum. Tyrnaviensibus. 1715. 1 kt., 5 drb birtokviszonyt érdeklő XVII./XVIII. sz.-oklevél. (A.-Siménfalva)., 2 orvosi mű a XVIII. sz.-ból. Csonka, hiányos. 2. füz. — *Ürmösi József* VII. 140 db. XVII./XIX. sz.-i oklevél, nagyobb részt a Pakot családról., 2 db. régi szomorú jelentés. Falusi kertész. Kassa, 1805. 1 kt., Erasmus értekezései. Csonkán, latinul. Basel, 1530. táján. 1 kt., Calendarium maius titulare pro A. Dom. 1784. Cibinii. 1 kt., Molnár Gergely (?) latin nyelvtana. Csonka, XVIII. száz. Kath. imakönyv a XVIII. sz.-ból. Csonka. 1 kt. Democritus ridens. Presburg. 1770. Aszalai (Stephanus). Index sen Compendium operis Tripartiti, Tyrnaviae. 1694. 1 kt., Decretum Tripartitum Cibinii, 1769. Kézirat. 1 kt. — *212. t. ü. sz. E. K. T.* Magyarország czimerének leírása és rajza. Bpest. 1896. 1 füz. — *169—1897. E. K. T.* A felső oktatásügy Magyarországon. 1896. 1 kt. — *284—96. E. K. T.*

Az 1896. ezredéves kiállitás közleményei. Bpest, 1896. 6 füz. — *534.—p. ü. E. K. T.* Simó János: Unitárius szószék. Sepsi-Szent-György. 1896. 15 kt. — *438—97. ig. sz.* Apró nyomtatv. 1896. évről. (Kolozsv. unit. colleg.) 8 füz. Értesitője a kolozsvári unit. collegiumnak 1894/95. és 1895/96. évre. 171 füz — *343—97. E. K. T.* Iskolai értesitők 1896/97-ről. 40 füz. — *347—97. E. K. T.* Jegyzőkönyvek a prot. egyházaktól. 13 füz. — *327—97. E. K. T.* Utasítás a középisk. igazgatók számára. Bp. 1897. 1 füz. — *35—98. E. K. T.* Tárgymutató az orsz. m. képzőmüv. társulat 1897/98. téli kiállitására. Bpest. 1897. 1 füz. — *Szabó Ferencz* plébános. Weisz. Ker. János: Világtörténet. 16 - 19. kt. Kiadja Szabó F. Temesvár 1896. 4 kt. – *Kádár Gyula* VI. Némethi Mihály: Sz. Dávid Psalteriuma. Colosv. 1679. 1 kt. — *Csató János* alispán Alsó-fehér vármegye monografiája. I. kt. 1-ső rész. Nagy-Enyed. 1896. 1 kt. — *Siménfalvi György* lelkész. Erdélyi Magyar Hír-Vivő. Nagy-Szeben. 1890. 2—40 sz. 1 kt. — *Szerző.* Vass Miklós: Székely Mózes erd. fejed. életrajza. Bpest. 1897. 1 füz. — *Kiss Károly* III. Preces et hymni in usum studiosae inventutis apud scholas pias. Pesthini. 1814. 1 kt. Parvus animarum thesaurus. Claudiopoli. (1777.) 1 kt. Két oklevél a XIX. sz.-ból s 8 kath. isk. bizonyítvány az 50-es évekből. Erdély országának három könyvekre osztatott törvényes könyve Kolosvár. 1779. 1 kt. — *Rosenberger Simon* VII. Brassai Sámuel. Bevezetés a világ és státusok esmeretére. Kolozsvár, 1834. 1 kt. — *Koncz János* VI. Márton József: Német-Magyar és Magyar-Német lexikon. Bécs. 1807. 1 kt., Gubiczer (Franc. Xaver.) Doctrina religionis Christ. Luther. Claudiopoli. 1837. Pars I. 1 füz. — *Kőváry László.* 6 db. szomorú jelentés e száz elejéről, 9 db. ujabbi. — *Székely Gyula* VII. Keresztény Dogmatika Theologia. 1827. Kézirat. 1 kt. — *Nagy Lajos.* III. Magyarosi Szőke József: Poetai munkái. I. kt. Maros-Vásárhely, 1830. 1 kt., Tabellákban előadott scala. 5. kiadás Budán, 1813., Károli G: Szent biblia. Basilea. 1764. 1 kt. – *Baló Károly* IV. Énekeskönyv. Kolozsváratt. 1878. (Ref.) 1 kt., Tissot: A néphez való tudósítás. Ford. Marikowszki M. Csonka. (XVIII. sz.) 1 kt., Csokonai V. Mihály: Odák. Nagy-Várad. Év n. 1 kt. — *Szász István* IV. Vintze Ferencz: Idvezlő versezet I. Ferdinánd születési ünnepére. (Kolosvár, 1836.) 1 füz.

— *Gál Odön* IV. Martini természettörvényéről való állításainak magyarázatja. Ford. Dienes Sám. II. db. Bécs, 1792. 1 kt. — *Nikora Lőrincz* III Sincerus der Reformator. Frankfurt u. Leipzig, 1787. Végűl csonka. 1 kt. — *Gr. Károlyi Tibor.* Károlyi család oklevéltára V. k. Bpest, 1897. 1 kt — *Földmivelésügyi minister.* A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája. II. III. kt. Budapest, 1897. 2 kt. — *Székely tört. bizottság.* Szádeczky Lajos: Székely oklevéltár VI. kt. Kolozsvár, 1897. 1 kt. — *Szerző.* Nyíri Elek: Húsevés ellen. Mező-Tur. 1897. 1 fűz. — *Szerző.* Kőváry László: A száz évet élt Dr. Brassai Sámuel pályafutása és munkái. (1797—1897.) Kol. 1897. 1 fűz — *Földmivelésügyi miuister.* Jelentés a földmivelésügyi minister 1896. évi működéséről. Bpest, 1898. 1 fűz. — *Fekete Károly* VIII. oszt. Édes Gergely: Q. Horatii Flacci operum tom. II. Pest. 1819. 1 kt. Bod Petri: Synopsis juris connubialis. Cibin 1763. 1 kt. Gyarmathy Sámuel: Okoskodva tanító magyar nyelvmester. Kolozsvár, 1794. 1 kt., Szekér Joákim: Magyarok eredete. 1-ső kv. Pozsony-Komárom. 1791. 1 kt. Verböczius Illustratus: sive Decretum Tripartitum. 1753. 1 kt. — *Ferencz József* püspök. Inquirer, 1897. évf. 1 kt. — *Székely Zsigmond* lelkész. Halotti énekek. XVIII. sz. Csonka. 1 kt. Prédikácziók. Kézirat. Csonka. 1718-ból. 1 kt. — *Pap Mózes* nyug. tanár. Anonymi Belae Regis Notarii, Historia Hungarica. Cassoviae. 1772. 1 kt. Municipiales Constitutiones Inclyti Comitatus Thordensis. 1753. Kézirat. 1 kt. — *Nagy Lajos* tanár. Magyar és Erdélyország egyesítésére vonatkozó főbb okíratok. Kolozsvár, 1898. 1 fűz. Beszédek Kolozsvár 1898 márcz. 15. díszközgyűlésén. Kolozsvár, 1898. 1 fűz. — *Goldschmidt Gyula* IV. Balai Sámuel: Erdélyország törvényeinek első része. Kolozsvár. 1 kt., *Krizsik József* II. Schillers (Fr. von) sämmtliche Werke. III. Bd. Grätz. 1814. 1 kt. — *Barabás József* IV. Oktatás a marháknak dögféle nyavalyáiról. Kolozsvár, 1840. 1 fűz. — *Sárdi Elemér* VII. Plutarchus: Némely görög és római nagy emberek élete II. kt. Pozsony. 1807. 1 kt. Molnár Gergely: Elementa Grammaticae Latinae. Debreczen. 1829. 1 kt., Janits Aemilian: Franczia országnak polgári és hadi történetei. I. Pest. 1810. 1 kt., Antenor utazása, Ford. Farkas Sándor, I—II. Nagy-Enyed. 1831. 1832. 2 kt. — Apró nyomtatványok 1897—

98-ról. 32 fűz. — *Kőváry László.* Öt db. oklevél XVII–XIX. sz.-ból. — *Smiel József* IV. Két oklevél a XIX. sz.-ból. — *Veress Gábor* III. és *Bors Albert* 1—1 oklevél (1788. 1840.) — *Máthé Béla* tanárjelölt. Cserey v. Nagy Ajta (Joseph.) Deutsche Chrestomathie. 1 kt., Péterfi József (Kibédi): Az Isten a törvényt a szivünkbe irta be. M.-Vásárhely. 1833. 1 fűz., Zádor Elek: Geographiai kézikönyv. Pest. 1831. Csonka. 1 kt., Exequiae principales. Azaz: Halottí pompa. II. kv. Feiervarat. 1624. 1 kt. Erasmus (Desider. Roter.) Apophthegmata. Basilea ? 1531 ? 1 kt. Anhorn (Bartholomaeo): Theatri concionum sacr. topici. Pars V. és VIII. Basileae, 1681. és 1683. 2 kt., Pankl (Matthaeus): Compendium institutionum physicarum. Pars II. Budae, 1797. 1 kt. Clerici (Joannis): Mosis prophetae libri IV. Amstelodami, 1696. 1 kt., Concordantiae bibliorum. Hanoviae. 1618. 1 kt. — *Máthé Béla* tanárjelölt. Florilegii Magni, seu polyanthae. Genev. 1639. 1 kt. Káldi prédikációi. Csonka. XVII. sz. 1 kt., Káldi bibliája. Csonka. XVII. sz. 2 r. 1 kt. Drexelii (Hieremiae) omnia opera. Tom. I—II. Antverpiae. 1643? és 1600? 2 kt. Ravanelli (Petri), Bibliotheca sacra. Genevae, 1652. 1 kt. Pettő Gergely: Magyar krónika. Kibocsáttatott Spangár András által. Kassa, 1738. 1 kt. Concio II. Kálvinista papé. XVII. sz. Kézirat 8 lev. 1 fűz. Eutropii breviarium Romanae historiae. Claudiopoli. 1788. Csonka. 1 kt. Methodus recte gubernandi Parochiam. Tyrnaeviae. 1803. 1 kt. Szepesi Imre: Elemi hellen nyelvtan. II. rész. 1852. Bpest. 1 kt. Savrin (Jacob.) Predigten. I. Thl. Leipzig, 1766. 1 kt. — *Péterfi Dénes* lelkész. Sárospataki Lapok. 1897. Sárospatak. 1 kt. Protestáns Egyházi és Isk. Lap. 1897. Bpest. 1 kt.. Dunántúli Prot. Lap. 1897. Pápa. 1 kt., Protestáns Közlöny. 1897. Kolozsvár. 1 kt. — *Szerkesztőség.* Keresztény Magvető 1897. Kolozsvár. 1 kt. Unitárius Közlöny. 1897. Kolozsvár. 1 kt. Hivatalos Közlöny. 1897. Bpest. 1 kt., Egészség. 1897. Bpest. 1 kt. Herkules. 1897. Bpest. 1 kt.

Gyarapodott tehát a *Vegyes-könyvtár* ajándék útján 235 művel 202 kötet és 266 füzetben, a *Brassai-könyvtár* hagyaték útján 582 művel 681 kt. és 372. füzetben, a *Farkas-könyvtár* vétel útján 49 művel 85 kötet és 34 füzetben. Egész évi gyarapodás: 866 mű, 968 kötet és 672 füzetben, együtt 1640 darab.

Mely jelentékeny gyarapodással könyvtárunk könyveinek száma 34,289 darabra emelkedett.

Régiségtárunk ez évben is fokozott mértékben gyarapodott. Adakozók neveit a szíves adomány megnevezésével a következőkben soroljuk fel:

Varga Mór adótárnok. Egy római szögletes kopott bronzérem. (Női fej és Justitia). — *K. Nagy Lajos* VII. 1 kros, 3 kros és 6 kros 1800-ból, 1 olasz 20 centesimi 1894-ből; Bélyegző: A Földmivelési Ipar Terén Szerzett Érdem Elismeréseül. 1879. — *Szabó Miklós* IV. 1 kr. XVIII. sz.-ból. — *Gál Ödön* VI. Egy 30 kros 1807-ből, három 3 kros, két 6 kros, egy $^1/_2$ kros; egy db. húszas 1631-ből. — *Kis Károly* III. 4 db. rézpénz 3 és 1 krosak XIX. sz. — *Gálfalvi Péter* III. Egy kros 1812-ből. — *Gálfi András* IV. Egy kros 1812-ből. — *Rosenfeld Aladár* III. Egy helvét tizes, két magyar hatos 1849-ből. — *Karpf Béla* III. Egy db. 5 banis román pénz. — *Szatmáry Miklós* IV. Egy osztrák kr. 1763-ból. *Krausz Sándor* IV. Két magyar ezüstpénz 1620 és 1549-ből. — *Fekete Károly* VIII. Egy db. Dix centimes 1857-ből. — *Téglás József* II. Egy db. fél penny-s. — *Szász István* IV. Egy kopott rézérem. — *Veress Lajos* IV. Egy db. kicsiny ezüst kr 1817-ből. — *Dr. Nyiredi Géza.* Egy ezüs és egy bronz törökpénz (Szindről) és egy poltura. (1700.) — *Bors Albert* nagybirtokos. Egy tatár nyílhegy XVII. sz. Szindről. (Szántóföldön találták). *Piger József* IV. Egy kopott ezüst porosz érem és két m. ezüst érem. 1601. és 1626-ból, egy húszas 1896-ból, egy kis ezüst magyar érem 1537-ből. — *Gálfi András* IV. 1 kopott rézérem. — *Rucska Lajos* IV. 1 márjás. — *Dr. Nyiredi Géza.* 1 db. 10 frtos Kossuth-bankó. — *Smiel József* IV. Egy kopott német vörösréz érem. XIX. sz. — *Rucska Lajos* IV. Egy 3 kros 1851-ből. — *Deák Farkas* bizt. hiv. Egy db. 20 centesimi. 1895. — *Boros Sándor* ig. tanár. 10 pfennig. 1897. 1 db. 25 kopejkás orosz pénz 1896-ból. — *Ulár Pál* tanár. 1 millenniumi korona. Réz- és bronzérem 52 db. ($^1/_2$ penny, $^1/_2$ sovrn. 1 és 2 kopejka, XVI. Lajos érme 1793. jan. 21-ről, egy görög utánzatu barbár érem és 2 db. római érem, 2 spielmark, a többi krajcár a XVIII/XIX. sz.-ból.) Ezüst érmek 28 db. (7 kros 1802., 24 kros 1800-ból, 6 pence, 2 tallér I. Leopold idejéből, 7 húszas, Commodus ezüst érme, 4 db. apró magyar érem a XVI./VII.

sz. ból, a többi ezüst garas, hatos és tízes). — *Veres Lajos* IV. Egy db. hamis koronás. — *Simonides Gyula* IV. Egy 10 kros. 1872-ből. — *Székely Géza* IV. 2 db. 3 kros, 1 poltura, 1 márjás, 1 greschl, 2 db. lengyel ezüstpénz 1539. és 1592-ből. — *Andrási Arpád* V. 1 libertas, 2 római bronz s 1 angol rézérem, 2 centesimi, 1 greschl. — *Molnár Béla* III. $^1/_2$ kr. 1764-ből. — *Barabási István* VIII. 1 kilyukasztott ezüst érem. — *Schulhof Dezső* IV. 1 db. 6 kros 1843-ból, Ein Greschl 1764-ből, egy kr. 1781-ből. — *Simonides Gyula* IV. 1 db. 5 frtos Kossuth-bankó. — *Gábor Ödön* III. 1 kopott ezüst érem. — *Nemes Elemér* III. 1 db. 6 kros 1800-ból, 1 kros 1849-ből. — *Baló Károly* IV. 1 db. 5 banis 1884-ből. — *Fülep S., Orbok, Veres J., Kornis, Simonfi M.* és *Kaufmann E.* 1—1 kr. XVIII./XIX. sz.-ból

Összesen begyült: 46 ezüst-, 115 réz- és bronzérem, 2 db. Kossuth-bankó s 1 db. másnemű régiség. Mindössze 164 db. Több a tavalyi gyüjtés eredményénél.

b) Természetrajzi szertár.

a) Vásárlás útján.

1. Mikroszkop teljes felszereléssel.

2. Nagyobb praeparáló mikroszkop 10—100-szoros nagyítással.

3. 2 drb. kézi mikroszkop állvány.

4. 1 drb. Polárizáló készülék ásványtani vizsgálatokhoz.

5. Rovargyűjtő eszközök, bonczoló eszközök, kitömési és mikroszkopiai kellékek. Összes értékben 357 frt 40 kr.

b) Ajándékozás útján.

1. Sárdi Elemér gymn. VII. o tanuló egy sármány és egy vakond belső szerveit, (spiritus készítmény).

2. A gymn. V. és VI. oszt. tanulói több növényt, rovart, lepkét stb.

3. Dr Nyiredy Géza szaktanár hüllőt, gyíkot, madarat, rovart stb.

4. Gelei Gyula VI. oszt. többféle halat, adományoztak.

c) Földrajzi szertár.

1 Ázsia iskolai térképe.
2. Észak Amerika isk. térképe.
3. Dél Amerika „ „
4 Ausztrália „ „
Összes érték 34 frt 50 kr.

Ajándékozás útján.

Kogutowitz földrajzi intézete adománya:

1. Kogutowitz-Marczali Henrik: Magyarország 1847-ben. 2 Kogutowitz-Acsády: Magyarország a pragmatika sanctio előtt 1720-ban. 3. Kogutowitz-Cherven: A római birodalom legnagyobb kiterjedése korában. 4. Kogutowitz-Cherven: Graecia. Értéke 36 frt.

d) Természettani és vegytani szertár.

1. Természettani készülékek igazítása . .	20 frt 90 kr.
2. Laboratoriumba üvegneműek	24 frt 45 kr.
3. Dörzs villanygép	49 frt 79 kr.
4. Kisérleti szerek	3 frt 15 kr.
Összesen: . .	98 frt 29 kr.

e) **A rajzszertár** részére vásároltatott 12 drb. sodronyminta ára 28 frt 30 kr. 8 drb. mérőeszköz, ára 74 frt. Összesen a csomagolás és szállítási költséggel együtt 111 frt 71 kr. értékben

Ajándék: Az országos magyar képzőművészeti társulat 1897—8. téli kiállításának tárgymutatója.

f) **A tört. philologiai** szertár, mely a mult isk. évben állott 26 műből 260 drbban 489 frt 60 kr. értékben, a folyó tanévben gyarapodott: Polgár György: Ókori hitéleti és művészeti régiségek gyűjteménye cz. művel. Ára 1 frt 40 kr. és ajándék útján: I. Ferencz József királyunk Ő Felsége legmagasb kézirata a nemzetnek ajándékozott tíz szobor ügyében (Ajtai K. Albert nyomdatulajdonos ajándéka.) A szertár áll tehát 28 műből 262 drbban 491 frt értékben.

XII.

Ifjusági egyletek és alapok.

A főgymn. ifj. önképzőkör védnöke ez évben Perédi József tanár volt. Az egylet szept. 18-án tartotta alakuló gyűlését, melyen megválasztattak: elnökké: Kríza János VIII.; titkárrá: Mikó Lőrincz VIII.; jegyzővé: Antonya Mihály VII.; pénztárossá: Barabási István VIII.; kiadónak: Pálfi Árpád VII. s ennek lemondása után Simonfi József VI.; könyvtárőrökké Rázmán Mózes VIII. és Ürmösi József VII. o. tanulók.

Gyűlés volt 23 rendes és 1 ünnepi, melyeknek tárgyai szavalatok, felolvasások, bírálatok és egyleti ügyek voltak. Felolvasást tartottak: Kisgyörgy Sándor, Fekete Károly VIII.. Czakó László, Pap Domokos, Pétersberger Frigyes, Gyergyai Árpád VII., Ausch Jenő, Kádár Gyula, Karpf Vilmos VI o. tanulók. Jegyzőkönyvileg megdicsértetett Pap Domokos VII. o. t. felolvasása. Az egylet irodalmi munkássága e felolvasásokon kívül a „Remény" című kéthetenként megjelent lapban nyilvánult, melyből összesen megjelent 14 szám. E lapban megjelent 38 mű, és pedig 23 költemény és 15 prózai mű. E munkák közül 20-nak a szerzője Mikó Lőrincz titkár, főszerkesztő volt. Pap Domokos és Jeszenszky Aladár írtak 3—3-at, Fekete Károly és Czakó László 2—2-őt; ezenkívül többen 1—1 művel járúltak a munkához.

Szavalati verseny ez évben 2 tartatott. A díjas versenyen a jutalmat Mikó Lőrincz VIII. o. t. nyerte; dicséretet nyertek Fekete Károly, Létai Árpád VIII. és Raffaj Károly VII. o. tanulók.

Az egylet 1898. január 8-án Petőfi Sándor emlékére díszűlést rendezett, melyen Kis Árpád és Raffaj Károly VII. o. t. szavaltak, Mikó Lőrincz VIII. o. t. pedig Petőfi lyrájáról írt dolgozatát olvasta föl.

Az ifjuság ez évben is kegyelettel ülte meg okt. 6-át és márcz. 15-ét, mikor is ének, zene, szavalatok és alkalmi beszédek tartattak. Úgyszintén lelkesen ünnepelt az ifjuság okt. 4-én, melyen kifejezte felséges királyunk iránt érzett szeretetét s hálaját.

Ezeken kívül az ifjuság január 29-én a főiskola dísztermé-

ben ének, zene és szavalati estélyt rendezett igen szép közönség jelenlétében.

A kör a munkásság fokozására pályadíjakat tűzött ki. Határidő volt május 1. A tételek a következők voltak:

1. Irodalmi tétel: a) A magyar népdal jellemző sajátságai. Beérkezett egy pályamű. 10 korona jutalmat nyert Kríza János VIII. o. t.

b) Csokonai „Dorottyá"-jának szerkezete és komikuma. Beérkezett 2 pályamű. 10 korona jutalmat nyert Pap Domokos VII. o. t., dicséretet nyert Mikó Lőrincz VIII. o. t.

2. Történelmi tétel: Szükséges volt-e az 1848—49-iki szabadságharcz. Beérkezett 1 pályamű. 10 korona jutalmat nyert Mikó Lőrincz VIII. o. t.

3. Természettani tétel: A vízgőz tulajdonságai és haszna. Beérkezett egy pályamunka, mely a jutalomra érdemesnek találtatott. A 10 korona jutalmat nyerte: Mikó Lőrincz VIII. o. t.

4. Természetrajzi tétel: A növények életműködései. Beérkezett 2 pályamű. 10 korona jutalmat nyert Sárdi Elemér VII. o. t.

Az önképző egylet tagjainak száma ez évben 89 volt.

Az egylet vagyona a múlt isk. év végén kiosztott jutalmak levonásával volt . .	51 frt	— kr.
Tagdíj hátralékokból befolyt	2 frt	— kr.
Folyó évi tagdíjakból (két tanuló évközben eltávozván, csak félévi díjat fizetett) .	72 frt	— kr.
Büntetéspénzből	2 frt	80 kr.
Nsgs. Kőváry László isk. f. g. úr ajándéka . .	5 frt	— kr.
Összesen =	132 frt	80 kr.

Elengedtetett a tagsági díj 10 tanulónak.

Kiadása volt: díjas verseny jutalmazására .	3 frt	— kr.
január havában rendezett estélyre meghívók és műsor	4 frt	80 kr.
Záró ünnepélyre műsor	1 frt	20 kr.
Pályamunkák jutalmazására . .	25 frt	— kr.
Összes kiadás:	34 frt	— kr.
Az egylet vagyona készpénzben	98 frt	80 kr.
bevárandó a múlt tanévről . .	1 frt	— kr.
a folyó tanévről tagdíjban . . .	6 frt	— kr.
büntetésekből	2 frt	60 kr.

b) **Az ifj. olvasó egylet**, mely a főgymn. VI. VIII. oszt. tanulói és a hittani intézet tagjai használatában állott, vezetője a folyó évben is *Perédi József* tanár volt, ki hetenként rendes könyvkiadási órákat tartott az egylet tagjai számára.

A könyvtárt használták 98-an. Olvastak összesen 697 művet és pedig: szépirodalmi munkát 417-et; történelmi művet 101 drbot: más, tudományos művet 179 drbot.

Az olv. egyletnek következő lapok és folyóíratok jártak: Aranyos-Vidék (szerkesztőség ajándéka), Közérdek (M.-Vásárhely, szerk. ajánd.), Ellenzék, Budapesti Hirlap, Kakas Márton, Vasárnapi Ujság, Középisk. mathem. lapok (Boros S. igazg. ajánd.), Állatok védelme (dr. Nyiredy Géza tanár ajánd.), Erdélyi Muzeum (Pálfi Márton tanár ajánd.); Akademiai Értesítő, Századok, Természettudományi Közlöny, Osztr. Magyar Monarchia (277—300. füz. 24 drb.)

A könyvtár gyarapodott ez évben

a) Ajándékozás utján: Kőváry László: A száz évet élt dr. Brassai Sámuel pályafutása és munkái. (Szerző ajánd.)

Brassai Sámuel koporsója mellett. Ima és beszédek. (Az E. K. Tanács ajánd.)

Magyar hadtört. emlékek. (V. Közokt. min. aj.)

Az uj honvéd- és nevelő intézetek rövid ismertetése.

Az ezeréves Magyarország multjából és jelenjéből. (Az ezredéves orsz. kiáll. igazg. aj.)

Értesítő a nemzetközi Unitárius Conferencziáról. (Az E. K. Tanács aj.)

b) Vásárlás útján: Az Incze M. alapból: Bodnár Zsigmond: A magyar irod. tört. 2 köt. Cserhalmi H. J.: A franczia romanticismus korszaka. A magyar dráma irod. történetéből. 1 köt. Szana Tamás: A két Kisfaludy. 1 k. Legouvé E: Leányaink és fiaink. 1 k. Simonyi Zs: A magyar nyelv. 2 k. Kazinczy Ferencz: Pályám emlékezete. 1 k. Ábrányi Kornél: Zenészeti Aesthetika. 1 k. P. Szathmáry Károly: Gróf Teleki Blanka életrajza. 1 k. Thaly Kálmán: Rákóczy emlékek Törökországban. 1 k. Kecskeméthy Aurél: Gróf Széchenyi István utolsó évei és halála. 1 k. Dr. Geréb József: Az olympos. 1 k. De Gerando Antonina: Az

emberiség jóltevői. 1 k. Ménard René: Az ókori művészet története. 1 k. Sirisaka Andor: Magyar közmondások könyve. 1 k.

Az egylet vagyonából vétetett az Akademia kiadványából: Gregorovius Ferdinánd: Hadrián császár. 1 k. Croiset M: A görög eposz története. 1 k. Ruskin: Velencze kövei. II. köt. Emil de Laveleye: A tujdon és kezdetleges alakjai. I. R. 1 k. Összesen 18 mű 20 drbban.

Az egylet *bevétele* volt tagdíjakból (két tanuló évközben eltávozván, csak félévi díjat fizetett)	76 frt — kr.
Majális jövedelméből	48 frt 82 kr.
	124 frt 82 kr.
Tagsági díj elengedtetett 1 tanulónak.	
Kiadása volt: Folyóíratokra	27 frt 18 kr.
Hirlapokra	34 frt 15 kr.
Kezelési költség	2 frt 26 kr.
Összesen	63 frt 59 kr.
Évi gyarapodás	61 frt 23 kr.
Az egylet vagyona	430 frt 82 kr.
Hátralék	11 frt — kr.

c) **Az alosztályúak olvasó egyletének** vezetője dr. Gál Kelemen tanár volt. Az egylet tagjai az I—V. o. tanulói, kik fejenként az alap gyarapítására tagsági dijban 50 krt fizettek. A tanulók az egylet könyvtárából hetenként egyszer könyveket vettek ki.

A könyvtár a múlt év végén állott 548 műből 634 darabban. Az évfolyamán gyarapodott 33 drbbal vásárlás és 5 darabbal ajándékozás útján. A könyvtár jelenlegi állománya tehát 586 mű 672 darabban.

Vásárolt könyvek: Barna: Serdülők könyve. Daudet: Egy hajó története. Dickens: A tűzhely tücske. Höcker: A két árva. Cooper: A vadölő. De Gerandó: Pali. Sebestyén: Zrínyi Miklós, Toldi Miklós. Zempléni: Maczkó Feri története, Piros ház. 9 kötet Sachs-féle mesekönyv. Hoffman: A valódi boldogság, Erlich Jakab, A madár kereső, Jó emberek, Az ezüst garas, A hóban eltemetve, A nevelőnő, Az úr szava, Régi jó időkből, René, Fri-

gyes és Náczi, Egy család története. Óvakodjál az első ballépéstől, A szenvedések iskolája.

Ajándékozott könyvek: Kőváry László isk. felügy. gondnok úr (Brassai pályafutása), Petersberger Frigyes VII. o. t. 2 drbot, Zoltán Gyula V. o. t. 1-et, Rosenberger Sándor II. o t. 1-et.

A könyvtár vagyona a múlt iskolai év végén volt: 244 frt 66 kr. Ebből azonban 3 frt hátrálék felhajthatatlanság miatt töröltetett.

Bevétel volt a folyó tanévben:		
Tagsági díjakból	63 frt	50 kr.
Az ifj. tánczmúlatság jövedelméből .	48 frt	81 kr.
Összesen:	112 frt	31 kr.
Kiadás volt: Könyvvásárlásra . .	25 frt	02 kr.
Egyéb költségek	— frt	19 kr.
Összesen:	25 frt	21 kr.

Ezt kivonva a bevételekből, évi gyarapodás 87 frt 10 kr. Ezt a múlt évi tőkéhez adva, az egylet jelenlegi vagyona 328 frt 76 kr, és 65 hátrálékos tanulótól á. 50 krral 32 frt 50 kr.

d) **Dalkör.** Tagja minden tanuló, ki az énekre alkalmas hanggal rendelkezik. Az ifjusági ünnepélyeken, templomban és temetéseken Iszlai Márton karnagy szakszerű ügyes vezetése mellett igen szép sikerrel működött. Alaptőkéje = 118 frt 21 krajczár.

e) **Apolló-kör.** Czélja a zeneismeretek terjesztése. Ez évben is sikerrel működött Boros Sándor igazgató felügyelete alatt. Kiadása volt az igazgatóság által az egylet alapjából kiutalt 65 frt. Alaptőke = 973 frt 06 kr.

f) **A jóltevők arczképezésére** gyűjtött alap jelenleg 453 frt 45 kr. Czélja a jóltevők arczképeinek koronként lefestése a kollegium nagytermében leendő elhelyezés végett.

g) **A Kríza János alap** tesz 354 frt 14 krt. Ez összeg az 1862. évi julius 30-án tartott Kríza-ünnepély alkalmával begyült adakozásokból maradt meg, melynek kamatja később szépirodalmi pályaművek díjazására lesz fordítandó.

h) **A remény-alapnak** van 581 frt 75 kr. vagyona. Czélja az ifjuság által szerkesztett „Remény“ czímű hetilapban meg-

jelent jelesebb dolgozatokból új „Zsebkönyv“ kiadása. A föntebbi alapok pénzei mind a kolozsvári takarékpénztárban vannak elhelyezve s a betéti könyvecskék az igazgató gondozása alatt állanak.

XIII.

A kollegium kórháza.

A lefolyt 1897/8-ik tanévben a közegészségi állapot igen kevdező volt, mert fertőző betegség — 1 vörheny eset kivételével — iskolánkat nem látogatta meg. — Haláleset kórházunkban nem fordult elő.

Iskolai kórházunkban összesen csak 3 beteg gyógykezeltetett. A beteg napok száma 48; egy eset átlag 16 napot vett igénybe.

Kór szerint: 1 vörheny, 1 váltóláz és 1 hörghurut.

Osztály szerint: az I., III., VII. osztályból 1—1 tanuló

Vallásra nézve: mind unitáriusok voltak.

Életkorukat illetőleg: egy 13, egy 14 és egy 16 éves.

A kórodán kívűl könyebb betegűlési esetekkel — főleg váltólázzal — gyógykezeltetett 35 tanuló, kik részben fenjáró, részben rövid ideig fekvő betegek voltak.

Az összes betegek részére feliratott 117 vény, melyeknek ára leengedéssel 37 frt 44 kr. Egy vény átlagos ára 32 kr.

A költségek java része elengedtetett a tanulóknak.

XIV.

Ösztöndíjak, segélyezés, javadalmak és jutalmak.

1. Ösztöndíjak.

a) Koncz János alapítványból havonta 2 frtot kaptak: *Antal József, Barabás István, Bíró Pál és *Pálfi József I. éves papnövendékek, Gál Miklós, Péter Lajos, Sándor Gergely, Szentmártoni Kálmán és Székely Gyula VII. o. t., Koncz János, Kökösi Mihály, *Pap Gyula, Rédiger Aladár VI, o. t., Derzsi István, *Gergely Lajos, *Zoltán Gyula V. o. t., Gálfi András, Létai Dezső, Halmágyi János és Szász István IV. o. t., Inczefi Péter, Molnár Ödön

és Pethő Kálmán III. o. t., *Ürmösi Gábor II. o. tanúló. Összesen = 400 frt.

b) Koncz János alapítványából naponként ebédet kaptak személyenként havi 5 frt értékben: Katona Ferencz, Pap Domokos VII. o. t., Gelei József III. o. tanuló. Összesen = 150 frt.

c) Fejér Ödön alapítványából havonként 1 frt 98 krt kaptak: Fehér Mihály IV. és Rázmán Samu III. o tanulók. Összesen = 39 frt 60 kr.

d) Koronka Mátyus alapból havonként 3 frtot kaptak: Andrási Árpád és Vaska Béla V. o. tanulók. Összesen = 60 frt.

e) Tóth Ferencz alapból havi 2 frt 25 krt. kapott Kis András VI. oszt. tanuló. Összesen = 22 frt 50 krt.

f) Mártonffy-Koncz alapból félévenként 22 frt 50 krt. kaptak: Pálfi Ferencz és Raffaj Károly VII. o. t., Lőrinczi Géza IV. o. tanulók. Összesen = 135 frt.

g) Árkosi Lajosné alapból havi 3 frt 60 krt kapott: Gyergyai Árpád VII. oszt. tanuló. Összesen 36 frt.

h) Kovács Dénes alapból havi 2 frtot kapott: Kovács Lajos V. oszt. tanuló. Összesen = 20 frt.

i) K. Nagy Sándor alapból havi 2 frt 25 krt kapott: Gál Zsigmond I. oszt. tanuló. Összesen = 22·50 frt.

k) Kelemen Benő alapból naponként 1—1 czipót kaptak: Uzoni Imre V. o.. Lőfi Béla IV., Gelei Vilmos II. o., *Ács József I. o., Pethő Kálmán III. o. és Szabó Ferencz I. o. t. Összesen = 80 frt.

l) Berde Mózes alapból naponként 1 1 czipót kaptak: Kiss Sándor VI. o., Derzsi Andor IV. o., Szathmári Miklós IV. o., *Veress József III. o., *Baló Dezső I. o., Máthé Albert I. o. tanulók. Összesen = 80 frt.

m) Kőváry László isk f. gondnok adományából naponként 1—1 czipót kaptak: Koncz János VI., Pálfi Zoltán IV., Székely Sándor II., *Gergely Miklós és Györfi István I. o. tanulók. Összesen = 80 frt.

n) Erdélyi Kincstári ösztöndíjat, — félévenként 30—30 frtot kaptak: Kríza János VIII., Csép Miklós VII., Balázs András és Sárpy László VI., Kovács Kálmán V., Nagy László III. o. tanulók. Összesen = 360 frt.

o) A Kern-Szilvásy alapból félévenként 4 frt 50 krt kapott Kiss Árpád VII. o. t. Összesen = 9 frt.

p) Az 1863-ban végzett osztálytársak alapítványából részesültek Kelemen György III. év. papnöv., Kozma Béla IV. és Kozma György I. o. tanulók. Összesen = 25 frt.

q) A jövedéki birság alapból ösztöndíjat kapott: Stróbel Alajos VI. o. tanuló. Összesen = 150 frt.

r) Az intézet előtti sütemény elárusíttatásáért járó czipőt kapta Farkas Gyula 4 el. o. tanuló. Értéke 9 frt.

s) A Szabó Mihály és Gothárd Mária alapból havi 2 frtot kapott *Barra Sándor V. o. t. Összesen = 20 frt.

t) A Májusi alapból félévenként 4 frtot kapott Gál József IV. év. képezdei növendék. Összesen = 8 frt.

u) A Milleniumi találkozók alapítványának kamatát Gálfi Zsigmond VI. o. tanuló kapta. Összesen = 7 frt.

Az ösztöndíjak értéke = 1704 frt 60 kr.

2. Segélyezés.

1. A lefolyt tanévben is több nemes szívű emberbarát segítette elő szegénysorsú tanulóink előhaladását. Ugyanis, Ács Ferencz vendéglős naponként ebédet adott Derzsi Andor IV. o. tanulónak, Benczédi Gergelyné ebédet és vacsorát Gergely Lajos V. o. t., Boros Sándorné reggelit Kiss András VI. o. t., Benkő Mihályné hetenként kétszer ebédet Gelei Vilmos II. o. t., Gyulay Lászlóné naponként ebédet Szabó Miklós IV. o. t., Gál Simon vendéglős naponként ebédet Farkas Gyula 4. el. o. t., Hadházi Sándorné vasárnaponként ebédet és vacsorát Szász István IV. o. t., Özv. Hincs Gergelyné reggelit, ebédet és vacsorát Veress József III. o. t., Kozma Ferenczné naponként ebédet Zoltán Gábor III. o. t., Özv. Kómis Lászlóné hetenként kétszer ebédet Gálfalvi Péter III. o. t., Kovács János tanár naponként reggelit, ebédet és vacsorát Kovács Lajos V. o. t., Lichtman Károlyné ebédet Téglás József IV. o. t., Molnár Sándorné ebédet és vacsorát Molnár Béla III. o. t., Szabó Józsefné ebédet Kökösi Mihály VI. o. t., Péterfi Dénesné ebédet Zakariás Ferencz II. o. t., Szigethy Miklósné ebédet és vacsorát Kovács István V. o. t., dr.

Nyiredy Gézáné reggelit, ebédet és vacsorát Barabás József IV. o. t., Vécsei Sámuelné reggelit, ebédet és vacsorát adott Kádár Gyula VI. és Inczefi Péter III. o. tanulóknak.

2. *Mattay Kálmán* úr egy tanuló részére naponként 1 drb czipót adott, melynek érték = 21 frt.

3. „A Kolozsvármegyei Takarékpénztár“ igazgatósága 35. frtot adományozott a szegény tanulók ruházására.

4. Farkas Vilmos úr ez évben is 25 frtot adományozott a szegény sorsú tanulók ruházására. Ezen adományokból részesült 12 tanuló.

5. Özv. *Peielle Istvánné* ő nsga, mindhárom sátoros ünnepen 30—30 drb kalácsot ajándékozott a szegénysorsú tanulóknak.

Fogadják a nemes szívű emberbarátok igazgatóságunk szíves köszönetét.

3. Javadalmak.

A Zsuki László alapítványból 52 frt 50 kr. osztatott ki divisió czímen a bennlakó unitárius felosztályú tanulók között. — A patrociniumokból befolyt összeg az E. K. Tanács 142—1898. p. ü. számú határozatából a papnövendékek olvasó egylete gyarapítására fordíttatott.

Legatióból az illető legatusoknak volt 940 frt jövedelmök.

Iskolai kórház, gyógyszer, iskolai díjak czímen egyes tanulóknak elengedtetett. 1046 frt 65 kr.

A papjelöltek, papnövendékek és gymn. felosztályú tanulók az alosztályúak felügyeletéért kaptak készpénzben 4216 frtot. Ezenkívül ebédet vagy vacsorát kapott 13 tanuló.

A javadalmak összege élelmezésen kívül teszen 6255 frt 15 krt.

4. Jutalmak.

A tanév bezárásakor junius hó 29-én a szokásos ünnepélyek között a következő jutalmak osztattak ki:

a) *Alapítványokból.*

1. **A Paget Olivér** alapítványból az angolnyelvtan tanulásában pályázati vizsgálaton felmútatott eredményért 100 frt díjat

kapott Kríza János VIII. o. tanuló; 50 frt díj egyenlően megosztatott Csép Miklós és Gyergyai Árpád VII. o. tanulók között. 25 frt díjat kapott Gálfi Zsigmond II. év. papn.

2. **A Fejér Márton alapból** szépírásért 1 frt jutalmat kapott Kornis István III. o. t., 2 frt jutalmat kapott Jeszenszki Aladár VII. o. tanuló.

3. **Az özv. Pap Sándorné szül. Kovács Katalin** alapítványból 9 korona jutalom tűzetett ki egy confirmatiói egyházi beszéd jutalmazására. Beadatott két mű, Biró Pál I. év. papn. a jutalmat elnyerte.

4. **Bulyovszkiné szül. Szilágyi Lila** alapítványból 40 frt jutalom tűzetett ki egy szavalásra alkalmas költemény jutalmazására. Beérkezett 7 mű. A jutalom egyenlően megosztatott (20—20 frt) Pap Domókos és Csép Miklós VII. o. t. között.

5. **Az ifj. Peielle István** alapítványból 47 frt osztatott ki a jeles tanulók között. Ez összegből kaptak: Pap Domokos VII. o. 10 frtot, Lőrinczi Géza és Smiel József IV. o. t., Rosenfeld Aladár III. o. t., Abrudbányai Ede II. o. t. és Gyulay Tibor I. o. t. 7—7 frtot, Gál Zsigmond I. o. t. 2 frtot.

6. **A Kovácsi Antal** alapból 20 frt jutalom tűzetett ki a latinnyelvtanban, pályázati írásbeli zárt vizsgálaton, a legtöbb eredményt fölmutatott tanuló jutalmazására. A jutalomból 10 frtot kapott Kríza János VIII. o. t., 5—5 frtot kaptak Puskás Endre és Karpf Vilmos VI. o.tanulók.

7. **A kövendi Szász Gergelyné** alapítványból egy szónoki beszéd jutalmazására 9 korona tűzetett ki. A beadott mű jutalomra nem volt érdemes.

8. **A Lászlóczki Péter** alapítványból jeles tanulásért és jó magaviseletért 5 frt jutalmat kapott Gál Zsigmond I. o. t.

9. **Az 1879—80-ban** végzett osztálytársak alapítványából a f. tanévben a rendes orácziókon tartott beszédért 18 frtot kapott Költő Gábor VIII. oszt. tanuló.

b.) Egyes jóltevők, tanügybarátok adományából.

1. **Magyary Mihály** úr, az „Ellenzék“ szerkesztő-tulajdonosa a következő alapítványt tette le kollegiumunk igazgatóságához:

Alapító levél.

A „kolozsvári gazdák hitelszövetkezetének“ 213. számú könyvecskéjét alapítványképpen a következő feltételek mellett teszem le a kolozsvári unitárius főtanoda előljáróságánál.

1. Ez alapítvány *Magyary Árpád* márt. 15-ki alapja czímen külön kezelendő.

2. Ezen alap osztalékának, illetve kamatának fele a fent nevezett intézet ifjusága által évenként rendezendő márcz. 15-ki ünnepélyeken a nagy nap fontosságát méltató ünnepi beszéd tartójának adandó ki. A másik fele mindig tőkésítendő lesz. A kiadandó rész koronákban számítva kerek összeget kell hogy tegyen.

3. A kiadandó összeg nyugta ellenében akkor lesz kifizetendő, ha az illető ifju beszédét saját kezüleg egy erre nyítandó könyvbe beírta.

4. Ha az alap a kamatokkal s esetleg az alapító további adományaival nagyobb tőkévé növend fel, a kiadandó fél részből az ünnepély más részesei is jutalmazandók lesznek, de mindig úgy, hogy a jövedelem fele tőkésittessék.

5. Az alapító igen szivesen venné az önképzőkör titkárától, illetve az ünnepély rendezőségétől, ha az ifjusági ünnepély programmját mindig kellő időben közölné a „kolozsvári állandó márcz. 15-iki bizottsággal“, hogy az esetleg magát az ünnepélyen képviseltethesse; úgyszintén az ünnepély megtörténte után, ha közölni szíveskednék a nevezett állandó bizottsággal az alapítvány állását s hogy az utóbbi ünnepélyen abból kinek és mennyi adatott ki?

6. Ha netalán szomorú politikai viszonyok egy időre lehetetlenné tennék még a tanodák falai között is a márczius 15-diki nemzeti ünnepélyek megtartását, az alapítvány tovább tőkésítendő s jobb idők beáltával ismét rendeltetésének adassék vissza.

Áldás hazánkra!

Kolozsvárt, 1897. márczius 14-én.

Magyary Mihály.

az „Ellenzék“ szerkesztője.

Egyidejűleg 4 koronát küldött, hogy abból 2-2 korona adassék annak a tanulónak, a ki a f. évi ünnepélyen az emlékbeszédet tartotta és a „Talpra magyart“ szavalta. Ebből részesültek Költő Gábor és Fekete Károly VIII. o. tanulók.

2. **Mélts. br. P. Horváth Kálmán** egyházi főgondnok úr, nevelésügyünk nemeslelkű barátja s az ifjuság jóltevője ez évben is 100 frt jutalmat tűzött ki azon tanulónak, a ki az érettségi vizsgálaton minden tárgyból jeles osztályzatot kap. Ezen díj ez évben kivételesen megosztatott Költő Gábor és Mikó Lőrincz jeles tanulók között Ezenkívül 50 frtot adományozott a gymn. felsőbb osztályú jeles tanulók jutalmazására. Ebből kaptak: 10—10 frtot Ausch Jenő, Puskás Endre VI. o. t., Abrudbányai Géza, Balogh József és Kovács Kálmán V. o. tanulók.

3. **Sipos Gábor** ügyvéd úr alapítványából a magyar irásbeli dolgozataiért 2 frt 50 kr. jutalmat kapott: Mikó Lőrincz VIII. o. t.

4. **Benkő Mihály** úr a kolozsvármegyei takarékpénztár igazgatója 10 frt jutalmat tűzött ki egy történelmi pályamunka jutalmazására. Beadatott 1 mű. 5 frt szorgalmi díjat kapott Uzoni János VIII. o. t.

5. **Benkő Sándor** úr, huszár főhadnagy 5 frt jutalmat adott egy szegénysorsú árkosi (Háromszék m.) születésű jeles tanuló jutalmazására. A jutalmat Gelei József III. o. t. kapta.

6. **Dr. Meltzl Hugó** egyet. tanár úr 10 frtot adományozott jeles tanulók jutalmazására. Ebből 4 frtot kapott Rosenberger Simon VII. o. tanuló mennyiségtani pályamunkájáért, 6 frtot kapott Kiss Árpád VII. o. tanuló a mennyiségtanban tanusított kiváló előmenetelért. Továbbá a „Petőfi Album“-ot szintén VII. o. t. jutalmazására, melyet Raffaj Károly VII. o. t. kapott a dalárdában és Apolló-körben kifejtett szorgalmáért.

7. **Dr. Nyiredy Géza** tanár 5 frtot tűzött ki azon VI. oszt. tanuló jutalmazására, a ki a legszebb rovargyűjteményt készítette a tanév folyamán; 2 frt jutalmat kapott Fried István VI. o. t.; továbbá 3 frtot tűzött ki azon V. oszt. tanuló jutalmazására, a ki a legszebb növénytani gyűjteményt készítette; ezt a jutalmat Kovács Kálmán V. o. tanuló kapta.

8. **Boros Sándor** igazgató tanár 5 frtot tűzött ki mennyiségtani pályatételre. Beadatott 6 mű. Jutalmat nyert: Pálfi Fe-

rencz VII. o. t., a dr. Meltzl adományából 4 frtot kapott: Rosenberger Simon VII. o. tanuló, dicséretet nyert Mayer Rezső VII. o. tanuló.

9. Az **ifj. Peielle István** alapítványából 37 frt 40 kr. értékű jutalomkönyv osztatott ki a következő tanulók között: Árkosy Zoltán és Máté Albert I. o. t., Iszlay Géza, Koncz Rudolf és Piger Sándor II. o. t., Veress Gábor és Nagy László III. o. t., Derzsi Andor, Létay Dezső és Szathmári Miklós IV. o. t., Uzoni Imre V. o. t., Balázs András VI. o. t. és Gyergyai Árpád VII. o. t.

10. **Lampel Róbert** (Wodianer F. és fiai) budapesti könyvkiadó czég ez évben is 5 drb. értékes jutalomkönyvet adományozott, melyből részesültek: Mocsán Aurél és Májai Dezső V. o. t., Geley Gyula, Rédiger Aladár VI. o. t., Csép Miklós VII. o. tanulók.

11. **Barabás Ábel** tanárjelölt „Esperanto“ nyelvtanából 5 példányt ajándékozott jutalom könyvül, melyből 1—1 példányt kaptak: Gelei József III. o., Lőrinczi Géza IV. o., Gergely Lajos V. o., Puskás Endre VI. o. és Pap Domokos VII o. tanulók.

12. **Rosenfeld Józsefné** 10 frtot adományozott III. o. unitárius jeles tanulók jutalmazására. Ebből 5—5 frtot kaptak: Gelei József és Pethő Kálmán III. o. tanulók.

13. Az évvégi tornavizsgálaton junius hó 12-én az egyes versenyeken felmutatott kiváló eredményért *Dr. Nyiredy Géza* tanár adományából 1—1 frt jutalmat kaptak: Kiss Lajos VI. és Szász István IV. o. tanulók.

Elismerő okiratot kaptak: Elekes Dénes (2 drb), Mikó Lőrincz VIII. o. t.; Benczédi Andor (3 drb.), Lőwe Mór VII. o. t.; Balla György, Gálfi Zsigmond (2 drb.), Kiss Lajos (2 drb.) VI. o. t.; Benczédi Ferencz, Gergely Lajos, Kovács Lajos és Májai Dezső V. o. t.; Derzsi Andor, Kozma Béla (2 drb.) és Lőfi Béla IV. o. t.; Kornis István és Szigethi Zoltán III. o. t; Abrudbányai Ede és Lichtman Jenő II. o. t.; Borsos Jenő és Zima István I. o. t.

14. **Az ifjusági dalárda** tagjai közül szorgalmukért jutalom könyveket kaptak: Bölöni Vilmos II. év. papn. *(Dr. Pálfy Gyula* tordai orvos úr adományából a „Szószék“ czímű egyh. beszéd gyüjteményt). Továbbá Gálfi Zsigmond II. év. papn., Ürmösi József VII.

o. és Tokay Béla III. o. tanulók. Kőváry adományából 1—1 művet.

15. **Az elemi iskolai tanulók** közül jutalom könyveket kaptak: Kisfaludi Lajos, Héjas Sándor és Perédi József I. oszt., Benczédi László, Benkő Gyula, Kopp Elemér és Pollák Endre II. o., Lászlóczki István III. o., Fekete Elemér, Müller Gyula és Veres Géza IV. o. tanulók.

16. **Dunky-fivérek** Ferencz József püspök életnagyságú mellképét ajándékozták a kollegiumnak.

17. **Kőváry László** isk. f. gondnok „Millenium“ című művéből 20 példányt adományozott jutalom könyvül. Ebből kaptak: Kiss Árpád, Rosenberger Simon és Strobl Alajos VII. o. t. Sárpy László VI. o. t. Lőfi Béla IV. o, Rosenberger Sándor és Smiel Lajos II. o., Kozma György és Perédi Ernő I. o. t

18. **Dr. Wettenstein Áron** cs. és kir. ezredorvos 10 frtot adományozott egy szegénysorsú unitárius tanuló jutalmazására, melyet Balázs András VI. o. t. kapott.

A jutalmak összege a könyvek értékével = 616 frt. Ez évben ismét szaporodott az alapítványok száma, ismét egy újabb bizonyiték arra, hogy sok nemes lelkű emberbarát, igaz hazafi, menynyire szívén viseli a tanuló ifjuság ügyét, melyet áldozatokkal is előbb vinni az ifjuságot nemes versenyre, kitartásra buzdítani törekszik. Fogadják a nemesen gondolkozó tanügybarátok igazgatóságunk szíves köszönetét.

XV.

A tanulók érdemsorozata.

Az érdemjegyek fokozata.

Szám	Előmenetel	Magaviselet
1	jeles	jó
2	jó	szabályszerű
3	elégséges	kevésbé szabályszerű
4	elégtelen	rossz

A használt rövidítések.

a) Vallásra nézve: unitárius nincs jelezve; róm. kath. = római katholikus; ev. ref. = evangelikus reformatus; ág. ev. = ágostai evangelikus; izr. = izraelíta; gör. kath. = görög katholikus.

b) Egyéb rövidítések: ism. = ismétlő. fm. = felmentve: ö. d. = ösztöndíjas.

Továbbá: f. o. l. = felső osztályba felléphet.
j. v. u. = javító vizsgálatra utasíttatik.
o. i. u. = osztály ismétlésre utasíttatik.
v. e. u. = végleg elutasíttatik.

Első osztály.

Osztályfő: **Ulár Pál.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz, geometria	Testgyakorlat	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Antoni Árpád	3	3	3	4	4	3	2	2	—	3	2	j. v. u.
	Ács József	1	3	3	4	4	3	2	3	—	3	1	j. v. u.
	Árkosy Zoltán	1	1	1	1	2	1	2	2	—	2	1	f. o. l.
	Baló Dezső	1	2	3	3	3	1	1	1		3	1	f. o. l.
5	Becker Izidor izr.	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	2	f. o. l.
	Borsos Jenő ism. ev. ref.	3	3	4	3	4	4	1	3	—	—	2	v. e. u.
	Ditrichstein Jenő izr.	—	4	4	4	4	3	1	3	—		2	o. i. u.
	Fenichel Henrich izr.	1	3	3	2	3	3	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Ferenczi János róm. kath.	4	3	3	3	3	3	2	2	—	—	2	j. v. u.
10	Fodor Ákos	2	4	3	3	4	4	2	3		3	1	o. i. u
	Fogarasi Károly ev. ref.	3	3	3	3	3	3	2	3	2		2	f. o. l.
	Gál Zsigmond ö. d.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	f. o. l.
	Gergely Miklós	3	2	3	3	3	3	2	2	—	3	1	f. o. l.
	Grün Dezső izr.	3	3	3	4	3	3	2	3	-	—	2	j. v. u.
15	Groó Ernő ág. ev.	ne	m	vi	zs	gá	zo	tt					
	Györfi István ö. d.	1	2	2	1	3	1	2	2	—	3	1	f. o. l.
	Gyulai Tíbor	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Khon Adolf izr.	1	2	3	1	1	2	2	1	2	—	1	f. o. l.
	Khon Ferencz izr.	2	3	3	2	3	3	2	2	—	—	2	f. o. l.
20	Koncz Jenő	3	4	4	4	4	4	fm	3	—	—	2	o. i. u.
	Kolb Jenő izr.	2	3	3	3	4	3	2	2	—	-	2	f. v. u.
	Kovács Győző ev. ref.	2	3	4	4	4	4	2	2	—	—	2	o. i. u.
	Kozma György	1	1	2	1	2	1	2	1	—	2	1	f. o. l.
	Kövendi János	2	4	4	3	4	3	1	3	—	2	2	o. i. u.
25	Kramer Ernő ág. ev.	1	2	3	1	2	3	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Krizsik József róm. kath.	—	4	4	4	4	4	1	1	2	—	2	o. i. u.
	Kútas Ferencz ev. ref.	4	2	3	3	3	3	1	2	—	—	2	j. v. u.
	Landesberg Gyula ism. izr.	—	3	3	2	3	3	1	3	—		2	f. o. l.
	Majoros József róm. kath.	3	4	4	4	4	4	2	3	—	-	2	o. i. u.
30	Máté Albert ö. d.	1	1	1	1	2	1	2	1	—	2	1	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Testgyakorlat	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Nagy Miklós	1	2	3	1	2	1	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Pálfi József	3	2	3	2	3	3	1	1	2	1	1	f. o. l.
	Páljános Ferencz róm. kath.	k	i	m	a	r	a	d	t				
	Peller Lajos izr.	3	4	4	4	4	4	2	3	—	—	2	o.i.u.
35	Perédi Jenő	2	1	2	2	1	2	1	2	—	2	1	f. o. l.
	Sándor István ism. r. kath.	4	4	4	4	4	4	2	3	—	—	2	v.e.u.
	Stein László izr.		1	1	1	2	2	2	2	2	—	2	f. o. l.
	Szabó Ferencz	2	3	3	2	3	3	2	1	2	1	1	f. o. l.
	Tiroler Ernő izr.	2	2	2	1	3	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
40	Vagyas Ferencz	2	3	3	3	4	4	2	2	2	1	2	o.i u.
	Weis Bernát izr.	1	4	4	3	3	2	2	2	—	—	2	o.i.u.
	Weis Herman izr.	2	2	3	3	2	3	2	1	—	—	1	f. o. l.
	Wertheimer Jenő izr.	—	4	4	4	4	3	2	3	—	—	2	o.i.u.
	Zima István ev. ref.	3	3	4	3	4	3	1	3	2	—	1	j.v.u
	Magántanulók:												
45	Daniel Ferencz	1	1	3	1	3	2	—	3	—	—	—	f. o. l.
	Mikó Lajos	1	1	1	1	2	1	—	2	—	—		f. o. l.
	Szász Domokos	n	e	m	v	i	zs	g	á	z	o	tt	
	Összesen 47												

Második osztály.

Osztályfő: **Pálfi Márton.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Testgyakorlat	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizs. biz. itélete
	Abrudbányai Ede	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Andrásofszky Géza ág. ev.	2	4	4	3	4	4	1	2	—	—	1	o. i. u.
	Ács László ev. ref.	2	2	3	1	3	2	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Ács Sándor. ev. ref.	2	2	2	1	3	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
5	Babos Dániel ism. ev. ref.	3	4	3	3	3	3	1	3	—	—	2	j. v. u.
	Barabási József	1	2	2	2	3	3	2	2	3	—	1	f. o. l.
	Beregi Herman izr.	1	1	2	3	2	2	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Binder János	1	3	3	2	3	3	2	3	1	1	2	f. o. l.
	Bodor Sándor ev. ref.	3	3	4	3	3	1	2	2	—	—	1	j. v. u.
10	Bodnár Béla ism. róm. kath.	3	3	4	2	4	3	2	1	1	—	1	j. v. u.
	Bors Mihály	2	3	3	2	3	3	2	2	—	2	2	f. o. l.
	Csécs Árpád ism.	1	3	3	2	3	1	2	2	—	3	1	f. o. l.
	Erdélyi Sándor ism. ev. ref.	3	3	3	2	2	2	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Farkas József izr.	2	3	3	2	3	2	2	2	—	—	1	f. o. l.
15	Finta József	1	3	3	3	3	3	2	3	1	1	2	f. o. l.
	Fodor Jenő izr.	—	2	2	2	2	3	fm	1	—	—	2	f. o. l.
	Gelei Vilmos	2	2	3	2	3	4	1	2	—	3	1	j. v. u.
	Goldman Miklós izr.	2	3	4	3	3	4	2	2	—	—	2	j. v. u.
	Goldner Mihály izr.	—	2	2	2	4	4	2	3	—	—	1	j. v. u.
20	Grün Ferencz izr.	2	3	3	4	3	2	2	2	—	—	2	j. v. u.
	Grün Sándor ism. izr.	2	3	3	1	2	2	2	2	—	—	2	f. o. l.
	Iszlai Géza	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	f. o. l.
	Karácsonyi Andor róm. kath.	4	3	3	3	3	3	2	1	—	—	1	j. v. u.
	Keméndi Lajos ism.	2	3	3	3	3	3	2	2	—	3	1	f. o. l.
25	Kis Dénes	2	3	3	2	3	3	1	1	—	3	1	f. o. l.
	Kiss Gyula	2	3	3	3	3	3	2	2	—	3	1	f. o. l.
	Kisgyörgy Sándor	1	2	3	2	3	2	2	1	—	2	1	f. o. l.
	Koncz Rudolf ev. ref.	2	1	1	1	2	1	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Kovács Károly ev. ref.	3	3	4	3	3	3	2	3	—	—	1	o. i. u.
30	Krizsik Ferencz róm. kath.	4	2	3	3	3	2	1	2	—	1	2	o. i. u.

	A tanuló neve és vallása.	Hittan.	Magyarnyelv	Latinnyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Testgyakorlat	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Lichtmann Jenő izr.	1	4	3	3	4	4	1	2	—	—	2	o. i. u.
	Lőwi Emil izr.	1	3	3	1	3	3	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Lőwi Lajos izr.	1	2	2	1	2	3	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Müller Rezső	1	2	2	1	3	2	1	2	1	1	1	f. o. l.
35	Nanofszky György	2	4	4	3	4	4	2	3	—	2	2	o. i. u.
	Pálur István ev. ref.	—	4	3	3	4	4	2	2	—	—	1	o. i. u.
	Piger Sándor ág. ev.	1	1	1	1	2	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Reikovits Arthur izr.	1	1	2	3	3	2	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Rosenberger Pál izr.	1	3	3	2	3	3	2	1	1	—	1	f. o. l
40	Rosenberger Sándor izr.	1	2	2	2	2	2	2	1	—		1	f. o. l.
	Rucska Miklós ev. ref.	3	3	4	2	4	3	1	2	—		1	j. v. u.
	Smiel Lajos izr.	1	2	2	2	2	2	2	1	—	—	2	f. o. l.
	Strachal János róm. kath.	3	4	4	2	4	3	2	1	1	—	2	o. i. u.
	Székely Sándor ö. d.	2	2	3	2	3	3	2	2	1	—	1	f. o. l.
45	Tar Géza	1	1	1	1	3	3	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Ürmösi Gábor	1	3	2	2	3	3	2	2	1	—	2	f. o. l.
	Weis Emanuel izr.	1	3	2	3	4	4	2	3	—	—	2	j. v. u.
	Zakariás Ferencz	2	2	3	3	3	3	1	3	—	3	1	f. o. l.
	Magántanulók:												
	Daniel Lajos	2	3	3	2	4	3	—	3	—	—	—	j. v. u.
	Hirsch Dezső izr.	1	2	1	2	3	2	—	2	—	—	—	f. o. l.
	Kimaradt:												
	Gewürtz Károly izr.												
	Összesen: 51.												

Harmadik osztály.

Osztályfő: **Dr. Nyiredy Géza.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Németnyelv	Történelem	Termtt. földrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Babos Lajos ev. ref.	3	3	4	4	3	3	4	4	3	1	–		2	o.i.u.
	Barabás Vilmos	3	3	3	4	2	3	3	3	3	2	1	1	1	j.v.u.
	Bors Albert	2	2	2	3	1	1	3	1	2	2	2	1	1	f. o. l.
	Bölöni József	3	2	3	3	3	3	3	2	1	2	—	3	2	„
5	Egyed János	1	3	3	3	1	2	3	3	3	2		3	1	„
	Gábor Ödön	3	3	4	4	3	4	3	3	2	1	1	1	1	o.i.u.
	Gálfalvi Péter	3	3	3	4	2	3	3	3	3	2	—	2	1	j.v.u.
	Gelei József ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2		3	1	f. o. l.
	Goldman Árpád izr.	—	2	2	2	1	2	2	1	2	2			2	„
10	Györfi Géza	2	2	3	4	2	3	3	2	1	2	—	3	1	j.v.u.
	Inczefi Péter ö. d.	2	2	2	2	2	3	3	1	2	2	–	3	1	f. o. l.
	Karpf Béla izr.	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	—	—	1	„
	Kiss Károly	1	3	3	3	1	3	3	3	4	2	—	3	1	„
	Kornis István	1	2	3	3	1	3	4	4	3	1	—	3	1	j.v.u.
15	Molnár Béla ö. d.	1	1	1	2	1	2	3	2	2	2	1	1	1	f. o. l.
	Nagy Lajos	3	3	4	4	3	3	3	3	3	1	—	2	2	j.v.u
	Nagy László ö. d.	1	1	1	2	1	1	2	2	3	2	1	—	1	f. o. l.
	Nagy Imre	2	2	2	3	2	1	3	3	3	2	—	3	1	„
	Nikora Lőrincz g. kel.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	1	—	1	„
20	Oborzil Gyula	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	„
	Pethő Kálmán ö. d.	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	„
	Piskolti Gyula ev. ref.	2	2	3	4	2	3	3	3	3	2	—	—	1	j.v.u.
	Rázmán Samu ö. d.	1	2	1	2	2	3	3	2	3	1	–	3	1	f. o. l.
	Reich József izr.	1	2	2	3	1	2	3	4	3	2	—	—	1	j.v.u.
25	Rosenfeld Aladár izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	f. o. l.
	Simonfi Tamás	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	–	2	1	„
	Szabó József	2	3	4	4	3	3	4	4	3	2	2	1	1	o. i. u.
	Szigeti Zoltán ism.	2	3	3	4	2	3	3	2	1	1	2	1	1	j.v.u.
	Tokay Béla ev. ref.	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	1	—	1	f. o. l.
30	Tóth Albert	1	1	1	2	1	3	3	2	2	2	–	3	1	„

A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Németnyelv	Történelem	Termtt. földrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. ítélete
Vagyas Mózes ism.	3	2	3	4	3	3	3	3	3	2	—	3	1	j.v.u.
Veress Gábor	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	f.o.l.
Veress József	3	2	3	3	2	2	3	4	3	2	—	2	1	j.v.u.
Veisz Tibor ism.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	—		1	f.o.l.
35 Zoltán Gábor ism.	3	2	2	2	2	3	3	3	2	2	—	3	1	„
Meghalt:														
Borbély János														
Kimaradtak:														
Bartha Ákos ism.														
Czupor István														
Nagy Aladár														
Magántanulók:														
Gheaja Ilarion gör. k.	n	e	m	vi	zs	gá	zo	tt						
Nemes Elemér	3	3	4	4	3	3	4	4	—	—	—	—	—	o.i.ú.
Összesen: 41.														

Negyedik osztály.

Osztályfő: **Kaufmann György.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Németnyelv	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Baló Károly ev. ref.	3	3	3	2	2	3	4	4	3	2	—	—	2	j. v. u.
	Barabás József	2	3	3	2	2	2	3	2	3	2	1	1	2	f. o. l.
	Csipkés Árpád ism.	1	2	3	3	2	2	3	3	2	fm	—	2	1	„
	Derzsi Andor ö. d.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	„
5	Fehér Mihály ö. d.	1	2	2	2	2	3	3	3	3	2	—	2	1	„
	Florer János róm. kath	3	2	3	3	2	3	3	3	3	1	—	-	2	„
	Gál Jenő	1	2	2	2	2	1	3	2	3	2	—	2	1	„
	Gál Ödön	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	—	2	1	„
	Gálfi András ö. d.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2	—	2	1	„
10	Goldschmidt Gyula ág. ev.	1	3	3	2	3	3	3	3	3	2	-	—	1	„
	Halmágyi János	1	2	3	3	1	2	2	2	1	2	—	2	1	„
	Kaufman Ernő izr.	1	3	3	1	2	2	3	2	2	fm	—	—	2	„
	Károli Gyula ev. ref.	3	2	3	3	2	2	2	2	1	2	-	—	1	„
	Kozma Béla	3	2	3	2	2	2	3	2	2	1		2	2	„
15	Krausz Sándor izr.	1	2	3	2	2	3	3	3	3	2		—	2	„
	Landesberg Ernő izr.	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2	—	—	2	„
	Létai Dezső ö. d.	1	-	2	1	1	1	2	1	1	2		2	1	„
	Lichtman Aladár izr.	2	2	2	3	2	2	3	3	3	1	—	—	2	„
	Lőfi Béla ö. d.	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	—	2	1	„
20	Lőrinczi Géza ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	1	1	„
	Macskási Lajos ev. ref.	3	3	4	4	2	3	4	4	4	1	—	—	2	o. i. u.
	Nagy Elemér	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	1	1	1	f. o. l.
	Orbók Loránd	2	2	3	2	1	1	3	2	2	2	—	2	2	„
	Pálfi Zoltán ö. d.	2	2	1	2	1	2	3	3	2	2	-	3	1	„
25	Petersberger Pál ág. ev.	1	3	3	2	2	2	3	3	3	1	—	—	1	„
	Piger József ág. ev.	1	2	3	2	2	2	3	2	3	2	—	—	1	„
	Ptacsnik György	3	2	3	3	2	3	3	2	3	2	1	1	1	„
	Réffi Lajos róm. kath.	2	4	4	3	3	3	4	4	4	1	-	—	2	o. i. u.
	Rucska Lajos ev. ref.	3	2	3	1	2	3	3	3	2	1	-	—	2	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Németnyelv	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
30	Schulhof Dezső izr.	—	4	3	4	3	3	4	4	4	2	—		2	o. i. u.
	Simonidesz Gyula ág. ev.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	—	—	2	f. o. l.
	Simonfi Máté	2	2	3	3	2	3	3	2	1	2	—	2	2	„
	Simon István	1	1	2	3	2	2	3	2	2	2	—	3	1	„
	Smiel József izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	2	„
35	Szabó Miklós	3	3	3	4	2	2	4	2	2	2	—	3	2	j. v. u.
	Szathmári Miklós ö. d.	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	2	f. o. l.
	Szász István ö. d.	1	2	2	3	2	3	3	3	2	1	—	2	1	„
	Székely Géza	1	2	1	2	2	3	3	3	3	2	—	2	2	„
	Téglás József ism.	1	1	3	3	1	3	3	1	1	2		2	1	„
40	Veress Lajos ism.	1	2	3	3	1	1	2	1	2	fm	—	2	1	„
	Összesen : 40.														

Ötödik osztály.

Osztályfő: **Dr. Gál Kelemen.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. ítélete
	Abrudbányai Géza	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Andrásy Árpád ö.d.	1	3	3		3	3	2	2	2	3	2	2	1	1	1	„
	Balogh József	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	—	1	1	„
	Barabási Albert	2	2	3	3	2	—	—	2	2	3	1	2	—	2	1	„
5	Barra Sándor ism.	2	3	4	3	3	—	—	3	3	4	2	2	—	2	1	j. v. u.
	Bányai László	2	3	3	—	3	2	2	2	3	4	2	2	—	1	2	„
	Benczédi Ferencz	1	3	3	—	3	2	2	2	2	3	2	1	—	1	1	f. o. l.
	Csipkés Ödön	2	3	3	—	3	2	2	2	2	3	2	1	—	2	1	„
	Demény István	1	2	3	—	3	1	2	1	2	3	2	2	—	2	2	„
10	Dengyel István ág. ev.	1	3	4	—	3	3	3	2	2	4	2	2	—	—	2	j. v. u.
	Derzsi Zoltán ö. d.	1	2	2	2	2	—	—	1	2	3	3	1	1	1	1	f. o. l.
	Gergely Lajos ö. d.	2	2	2	—	1	1	1	1	1	3	2	1	—	2	2	„
	Kovács István	1	2	3	3	3	—	—	3	3	4	3	2	1	1	2	j. v. u.
	Kovács Kálmán ö.d.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	2	1	f. o. l.
15	Kovács Lajos ö. d.	1	2	2	1	2	—	—	1	2	3	3	1	—	2	1	„
	Kövendi Lajos	2	2	4	—	4	1	3	1	2	4	3	2	—	2	2	o. i. u.
	Macselár Valér gör. kath.	1	2	3	2	3	—	—	2	1	3	3	2	—	-	2	f. o. l.
	Májai Dezső	1	2	2	2	1	—	—	1	1	2	1	1	—	1	2	„
	Mocsán Aurél gör. kath.	1	2	1	1	1	—	—	2	1	2	3	2	—	—	1	„
20	Nagy Benedek ev. ref.	1	2	3	3	3	-	—	1	2	3	2	2	-	—	1	„
	Pálfi György	2	2	3	3	3	—	—	2	3	4	3	2	—	2	1	j. v. u.
	Sárpi István róm. kath.	1	2	3	3	2	—	—	2	2	2	3	1	—	—	1	f. o. l.
	Uzoni Imre ö. d	1	1	2	—	2	1	1	1	1	1	1	2	—	2	1	„

A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
Varga Jenő	2	3	4	4	4	—	—	2	3	3	3	2	1	1	2	o. i. u.
25 Vaska Béla ö. d.	1	2	3	2	3	—	—	2	2	3	3	2	—	2	1	f. o. l.
Zoltán Gyula	2	2	3	—	3	1	2	3	1	4	3	2	—	2	2	j. v. u.
Magántanuló :																
Abrudbányai Sándor	2	2	3	—	3	2	—	2	2	3	fm	—	—	—	—	f. o. l.
Összesen: 27.																

Hatodik osztály.

Osztályfő: **Gálfi Lőrinc.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Testgyakorlat	Műének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Ausch Jenő izr.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	—	1	f. o. l.
	Balla György r. kath.	3	3	4	—	4	3	3	3	3	4	1	1	2	o. i. u.
	Balázs András ö. d.	1	1	1	2	1	—	—	1	1	2	2	1	1	f. o. l.
	Bencze Béla	2	3	3	2	3	—	—	3	2	3	2	1	1	f. o. l.
5	Bencze Gábor	3	4	4	3	4	—	—	3	3	4	2	—	1	o. i. u.
	Boros Péter	3	3	3	4	3	—	—	3	3	4	2	2	1	j. v. u.
	Czupor Miklós	1	2	2	—	3	2	2	2	2	3	1	1	1	f. o. l.
	Dézsi Olivér ism. ev. ref.	3	3	3	—	3	1	2	2	2	3	2		1	„
	Fekete József ism.	3	3	3	3	3	—	—	3	3	3	2	—	1	„
10	Farkas Gyula	1	3	2	—	3	1	1	1	1	3	2	2	1	„
	Fried István izr.	3	2	1	—	1	2	3	2	1	4	fm	—	2	j. v. u.
	Gálfi Zsigmond ö. d.	3	3	3	3	3	—	—	3	3	3	1	—	1	f. o. l.
	Gelei Gyula	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	—	1	„
	Grün Béla izr.	2	3	3		4	3	3	3	3	4	2	2	1	j. v. u.
15	Jakobi József izr.	1	1	2	—	2	1	2	1	1	3	1	—	1	f. o. l.
	Kádár Gyula	3	3	3	3	3	—	—	3	3	3	1	—	2	„
	Karpf Vilmos izr.	1	2	1	1	1	—	—	2	2	3	2	—	1	j. v. u.
	Kiss András ö. d.	1	1	3	3	3	—	—	2	2	3	2	2	1	f. o. l.
	Kiss Lajos	2	2	3	—	4	2	2	2	3	3	1	—	1	j. v. u.
20	Kiss Sándor ö. d.	1	2	3	2	3	—	—	3	2	3	2	2	1	f. o. l.
	Koncz János ö. d.	1	2	2	2	3	—	—	2	1	3	2	—	1	„
	Kökösi Mihály ö. d.	1	2	3	3	3	—	—	2	2	3	2	2	1	„
	Pap Gyula	2	3	3	3	3	—	—	3	3	4	2	2	1	j. v. u.
	Pilder József róm. kath.	3	3	4	—	3	3	3	3	3	4	2	—	1	„
25	Puskás Endre róm. kath.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	—	1	f. o. l.
	Rédiger Aladár ö. d.	1	1	2	1	2	—	—	1	1	2	2	—	1	„
	Sárpi László róm. kath. ö. d.	2	2	2	1	2	—	—	2	1	2	1	—	1	„
	Simonfi József	3	3	4	4	4	—	—	3	3	4	2	1	2	o. i. u.

A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Testgyakorlat	Műének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
Száva Dezső róm. kath.	3	3	3	—	3	3	3	3	2	4	fm	—	1	j. v. u.
30 Székely Albert	2	3	4	—	4	3	1	3	2	3	2	2	1	„
Székely László	2	3	3	—	3	2	2	2	2	3	2	2	1	f. o. l.
Török Géza	2	3	3	3	4	—	—	3	2	2	2	—	1	j. v. u.
Zsakó József	2	2	2		2	2	3	2	2	3	1	2	1	f. o. l.
Zsakó István	2	2	3	3	3	—	—	2	2	3	2	—	1	„
Kimaradt:														
Incze Gábor														
Összesen: 35.														

Hetedik osztály.

Osztályfő: **Perédi József.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Egészségtan	Testgyakorlat	Műének	Magaviselet	A vizsg. biz. ítélete
	Antónya Mihály	1	1	3	2	3	—	—	2	2	2	2	2	—	1	f. o. l.
	Bányai Mózes	1	3	3	3	3	—	—	3	2	3	2	2	—	2	„
	Benczédi Andor	2	3	3	—	3	1	2	2	1	3	2	1	—	1	„
	Czakó László	1	1	2	—	1	1	2	2	1	3	3	1	—	1	„
5	Csép Miklós ö. d.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	2	—	2	„
	Csiszér Samu ism. ág. ev.	2	3	3	2	2	—	—	2	1	3	1	1	—	1	„
	Darkó Gyula	2	3	3	—	2	2	2	2	3	3	3	2	—	1	„
	Farkas Mózes izr.	1	3	2	1	2	—	—	1	1	2	1	2	—	1	„
	Gál Miklós ö. d.	1	1	3	—	3	1	2	2	3	3	2	2	1	1	„
10	Gelei Kálmán	2	2	3	2	3	—	—	2	3	3	2	2	—	1	„
	Gyergyai Árpád ö. d.	1	2	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1	„
	Jeszenszky Aladár ism. ág. ev.	2	2	3	—	3	2	3	2	3	3	1	2	—	2	„
	Katona Ferencz ö. d.	1	2	3	2	3	—	—	2	2	3	1	2	—	1	„
	Kappel Izidor izr.	1	3	3	2	3	—	—	2	2	4	2	2	—	1	j. v. u.
15	Kelemen István ism.	2	3	3	2	3	—	—	2	1	3	1	1	2	1	f. o. l.
	Kiss Árpád ö. d.	1	2	1	1	2	—	—	2	1	1	2	1	2	1	„
	Kiss Gábor	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	2	1	1	1	„
	Kozma Szabin gör. kath.	1	3	3	2	1	—	—	2	3	4	1	2	—	2	j. v. u.
	Lőwe Mór izr.	1	3	3	—	2	2	4	3	4	3	3	1	—	2	„
20	Mayer Rezső ág. ev.	2	2	3	2	3	—	—	3	2	2	2	2	—	1	f. o. l.
	Meltzl Balambér ág. ev.	1	1	2	1	1	—	—	1	1	3	1	1	—	1	„
	Miklós Zsigmond	2	2	3	—	4	2	1	2	3	3	2	2	2	1	j. v. u.
	Nagy Lajos	2	2	2	3	3	—	—	2	3	3	2	1	2	1	f. o. l.
	Pap Domokos ö. d.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	1	„
25	Pálfi Árpád	3	2	3	3	3	—	—	2	3	3	2	2	—	2	„
	Pálfi Ferencz ö. d.	ne	m	vi	zs	gá	zo	tt								

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Egészségtan	Testgyakorlat	Müének	Magaviselet	A vizsg. biz. itélete
	Petersberger Frigyes ág. ev.	1	3	3	2	1	—	—	2	2	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Péter Lajos	2	2	2	1	3	—	—	3	3	2	2	2	2	1	„
	Raffaj Károly	1	2	2	2	2	—	—	2	3	3	2	2	1	1	„
30	Rosenberger Simon izr.	1	2	2	—	2	1	1	2	1	1	1	2	—	1	„
	Sándor Gergely	1	2	2	2	3	—	—	3	1	3	1	2	2	1	„
	Sárdi Elemér	2	3	3	—	3	2	1	2	2	3	2	1	—	1	„
	Sigmund Gyula ág. ev.	2	2	2	2	2	—	—	1	2	3	2	2		1	„
	Strobl Alajos ág. ev.	1	2	2	2	2	—	—	2	1	2	2	2	2	1	„
35	Szentmártoni Kálmán	1	2	2	2	3	—	—	3	3	2	1	2	—	1	„
	Székely Gyula	2	2	3	2	2	—	—	2	3	3	3	2	2	1	„
	Ürmösi József ism.	2	2	3	—	3	1	3	2	3	4	3	2	1	2	j. v. u.
	Veress Gyula ism.	2	2	3	—	3	1	3	2	3	4	1	2	1	1	„
	Kimaradt:															
	Péter Árpád															
	Magántanuló:															
	Nagy Kázmér ev. ref.	—	—	3	—	—	2	4	—	—	2	3	—	—	—	j. v. u.
	Összesen: 40.															

Nyolczadik osztály.

Osztályfő: **Kanyaró Ferenoz.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Latinnyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Gör. pótló irodalom	Mértani rajz	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcselettan	Testgyakorlat	Műének	Magaviselet
	Ádámosi Gábor	1	1	1	2	2	—	—	2	3	3	2	2	—	1
	Barabási István	1	1	3	2	2	—	—	1	3	3	1	1	1	1
	Bedő Béla	3	3	4	—	4	2	1	3	3	2	3	2		2
	Biela Ernő róm. kath.	3	2	3	—	1	2	2	3	4	4	3	1	—	2
5	Elekes Dénes	1	1	3	2	3	—	—	1	2	3	2	1	1	1
	Fekete Károly	1	1	3	—	3	1	3	2	2	3	2	2	—	1
	Jakobi Kálmán izr.	1	2	2	—	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2
	Kisgyörgy Sándor	2	2	3	3	3	—	—	2	3	1	2	2	—	2
	Költő Gábor	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	1
10	Kriza János	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	1	2	1	1
	Létai Árpád	2	2	3	—	3	2	1	2	1	1	1	2	1	1
	Mikó Lőrincz	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
	Nemes Dénes	2	2	3	2	3	—	—	3	3	3	3	2	—	1
	Rázmán Mózes	1	2	3	3	3	—	—	2	3	3	1	2	—	2
15	Uzoni János	1	1	2	—	3	2	1	2	1	2	1	2	—	1
	Magántanulók:														
	Biela Mária róm. kath.	1	1	2	1	1	—	—	1	2	2	1	—	—	—
	Iszlai Dezső	n	e	m	vi	zs	gá	zo	tt						
	Veress János róm. kath.	—	3	4	—	2	3	3	3	3	4	3	—	—	—
	Összesen: 18.														

Statisztikai kimutatás a gymn. tanulókról.

Osztály	A tanulók száma: Felvétetett: nyilvános	A tanulók száma: Felvétetett: magán	Vizsgálatot tett: nyilvános	Vizsgálatot tett: magán	Előmenetelük: haladó	Előmenetelük: ismétlő	Tandíj: fizető	Tandíj: mentes egészen	Tandíj: mentes részben	ösztöndíjas	A vizsgálatot tett tanulók közül volt: Vallásra nézve: unitárius	ev. ref.	ág. ev.	róm. kath.	izraelita	gör. kath.	gör. kel.	Összesen	Anyanyelvre nézve: magyar	román	Összesen	Nyelvismeretre nézve: csakis magy beszél	magyar-német	magy.-ném.-francz.	magyar-román	hányan tudnak magyarul?	A tanulók illetősége: helybeli	megyebeli	más megyebeli	más országbeli	Összesen
I.	48	2	42	2	42	2	31	10	3	3	20	5	1	4	14	—	—	44	44	—	44	34	10	–	—	44	21	5	18	—	44
II.	49	2	48	2	43	7	37	11	2	3	19	9	2	4	16	—	—	50	50	—	50	37	6	2	5	50	28	6	16	—	50
III.	40	2	35	1	31	5	16	16	4	8	26	3	—	1	5	1	—	36	35	1	36	27	4	1	4	36	10	3	23	—	36
IV.	40	—	40	-	36	4	21	12	7	9	24	4	4	2	6	—	—	40	40	—	40	28	7	2	3	40	20	1	19	—	40
V.	26	1	26	1	26	1	13	12	2	9	22	1	1	1	—	2	—	27	25	2	27	24	2	1	—	27	8	2	17	-	27
VI.	35	—	34	—	32	2	20	12	2	7	23	1	—	5	5	—	-	34	34	--	34	25	3	—	6	34	10	1	23	--	34
VII.	39	2	37	1	33	5	20	10	8	10	25	1	7	—	4	1	—	38	37	1	38	26	8	—	4	38	11	2	22	—	38
VIII.	16	2	15	2	15	2	10	5	2	2	13	1		2	1	—	—	17	17		17	9	5	2	1	17	7	–	10	–	17
Összesen	293	11	277	9	258	28	168	88	30	51	172	25	15	19	51	4	-	286	282	4	286	210	45	8	23	286	118	20	148	—	286
	304		286		286		286																								

Osztály	A tanulók szülei közt polgári állásra nézve volt																A tanulók életkora a								
	őstermelő			Iparos			Keresk. és vállalkozó																		
	önálló			önálló			önálló																		
	Nagybirtokos és bérlő	Kisbirtokos és bérlő	Alkalmazott	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Nagykereskedő	Kiskereskedő	Alkalmazott	Köztisztviselő	Magán tisztviselő	Katona	Értelmiségi	Személyes szolgálatból élő	Magánzó	Összesen	9	10	11	12	13	14	15	16	17
																	életévét betöl-								
I.	2	6	—	—	3	—	1	10	—	11	—	—	5	3	3	44	—	14	18	6	4	2	—	—	—
II.	6	6	—	—	15	—	—	5	—	5	—	—	5	3	4	49	—	—	16	19	11	2	2	—	—
III.	3	12	1	—	1	—	—	1	—	7	—	—	7	2	2	36	—	—	—	8	11	12	3	—	1
IV.	1	8	—	1	5	—	—	1	—	10	—	—	8	1	5	40	—	—	—	—	6	17	13	1	2
V.	—	7	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	8	1	5	27	—	—	—	—	—	6	11	7	2
VI.	—	12	—	—	2	—	—	3	—	8	—	1	7	—	1	34	—	—	—	—	—	1	7	7	9
VII	—	6	1	—	—	—	—	2	—	7	1	—	14	1	6	38	—	—	—	—	—	—	—	1	16
VIII.	—	7	—		—	—	—	1	—	3	—	—	2		4	17	—	—	—	—	—	—	—	—	2

tanév végén					A tanulók egészségi állapota				A tanulók mulasztása				A tanulók magaviselete				A tanulásban tett előmenetel									
18	19	20	22–30	Összesen	Könnyű	Nemjárványos Súlyos	Járványos	Meghalt	Igazoltatott	Nem igazoltatott	Hány tanuló nem mulasztott	Hány tanuló mulasztott igazolatlanul	Jó	Szabályszerű	Kevésbé szabályszerű	Rossz	Minden tárgyból Jeles eredménnyel	Legalább jó eredménnyel	Legalább elégséges eredménnyel	Egy tárgyból elégtelen eredm.	Két tárgyból elégtelen eredm.	Több tárgyból elégtelen eredm.	Osztály ismétlésre utasíttatott		
tötte																									
—	—	—	—	44	54	3	—		807	40	9	15	20	22	—	—	2	6	16	4	5	11	11		
—	—	—	—	50	29	3	—	—	949	20	11	9	33	15	—	—	1	5	26	8	5	5	5		
1	—	—	—	36	9	—	—	1	256	2	10	2	31	5	—	—	2	4	16	8	2	4	4		
1	—	—	—	40	86	3	—	—	603	36	10	30	21	19	—	—	2	4	30	—	2	2	2		
1	—	—	—	27	11	—	—	—	163	5	6	5	16	10	—	—	3	3	13	4	2	2	2		
9	—	1	—	34	46	—	—	—	338	15	7	7	32	2	—	—	2	4	15	6	4	3	3		
18	—	3	—	38	33	4	—	—	527	2	13	1	30	7	—	-	1	5	25	6	1	—	—		
8	4	1	2	17	20	1	—	—	248	1	5	1	11	4	—	-	2	3	9	—	3	—	—		

A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgy	I.					II.					III.					IV.					V.					VI.					VII.					VIII.				
	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve
Hittan	15	10	11	3	—	21	17	7	2	—	13	12	10	—	—	21	10	8	—	—	17	10	—	—	—	13	10	11	—	—	20	16	1	—	—	11	3	2	—	—
Magyarnyelv	9	10	15	10	—	7	15	22	6	—	6	19	11	—	—	7	21	10	2	—	4	16	7	—	—	7	10	16	1	—	6	19	12	—	—	9	6	2	—	—
Latinnyelv	6	4	22	12	—	6	12	24	8	—	8	9	14	5	—	5	9	24	2	—	4	5	14	4	—	6	7	16	5	—	4	11	23	—	—	4	3	8	2	—
Görögnyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	6	1	11	5	4	9	2	14	7	15	4	—	11	4	4	2	—	7
Németnyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	12	11	—	5	16	16	3	—	6	5	14	2	—	6	4	17	7	—	7	10	19	1	—	5	4	7	1	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	15	8	—	—	12	25	3	—	—	11	13	3	—	—	7	11	16	—	—	6	24	7	—	—	6	7	4	—	—
Földrajz	13	6	14	11	—	11	21	17	1	—	7	5	23	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	13	18	—	—	9	13	5	—	—	10	13	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	8	15	1	—	5	4	7	1	—
Mennyiségtan	4	8	16	16	—	1	10	29	10	—	3	3	26	4	—	4	5	26	5	—	4	3	13	7	—	2	6	17	9	—	4	9	21	4	—	4	5	7	2	—
Gör pótló irod	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	2	—	16	4	5	5	—	20	5	4	2	—	20	2	5	—	—	10
Mértani rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	2	—	17	3	5	6	—	20	3	4	3	1	20	3	2	2	—	10
Rajz. geom.	9	6	20	9		5	15	22	8	—	7	7	16	6	—	7	16	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölcsel. előtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	4	—	—
Szépírás	10	17	17	—	—	13	26	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	18	6	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlat	10	31		—	3	11	36	—	—	3	8	27	—	—	1	11	26	—	—	3	8	18	—	—	1	11	21	—	—	2	12	25	—	—	—	5	10	—	—	2
Műének	2	9	—	—	33	16	—	1	—	33	8	4	—	—	24	5	—	—	—	35	5	-	—	-	22	5	10	—	—	19	5	8	—	—	24	7	—	—	-	10
Angolnyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	4	2	—	—	—	1	—	—	—	—
Egyházi ének	5	6	6	—	—	5	3	6	—	—	8	5	12	—	—	6	15	3	—	—	9	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

XVII.

Kimutatás az érettségi vizsgálatokról.

Az 1896/7-ik tanévben az érettségi írásbeli vizsgálatok május hó 18—22-ik napjain, a szóbeli vizsgálatok junius hó 24., és 25-ik napjain tartattak meg Kozma Ferencz isk. f. gondnok elnöklete alatt, Kuncz Elek tank. kir. főigazgató, mint kormánybiztos jelenlétében.

Az írásbeli vizsgálatra a következő tételek tűzettek ki:

1. Magyarnyelv és irodalomból:

I. A regényírás fejlődése irodalmunkban Jókai Mór felléptéig.
II. A török hódítás Magyarországon.
III. A nagy fölfedezések befolyása Európára.
Eredmény: 6 jeles, 11 jó, 3 elégséges.

2. Latinnyelvből:

Aeneas a feldúlt Trójából menekül. (Cserny-Dávid: Latin stilusgyakorlatok III. Rész. 84-ik lap.)
Eredmény: 4 jeles, 6 jó, 10 elégséges.

3. Görögnyelvből.

Odysseia XXIV. énekének 35—64. sorai.
Eredmény: 7 jeles, 6 jó, 5 elégséges.

4. Németnyelvből:

Szellemek a színpadon.
Eredmény: 5 jeles, 4 jó, 10 elégséges, 1 elégtelen.

5. Mennyiségtanból:

a) Egy erdő famennyiségét 80,000 köbmeterre becsülik és 3%-el gyarapodik. Hány köbmetert lehet vágni belőle évenként, hogy 30 év mulva 100,000 m^3 fája legyen?

b) Egy háromoldalú pyramis alapélei, a = 100 cm, b = 29 cm, c = 78 cm. A 22·64 m. hosszú oldal az alappal 69°17'20"-nyi szöget alkot. Mekkora a beírt érintő kúp térfogata, ha alapja a pyramis alapjába esik?

Eredmény: 4 jeles, 6 jó, 7 elégséges, 3 elégtelen.

Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

Jelentkezett	Írásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnek nyilvánítttatott: Jelesen	Jól	Egyszerűen	Három hóra visszavettetett	Egy évre visszavettetett	Az írásbeli vizsgálat alapján: Egy évre visszavettetett	Végkép elutasíttatott	A végzettek által választott pálya: Papi	Tanári	Jogi	Mérnöki	Gazdasági	Alsóbb hivatali	Katonai	Megjegyzés
20	20	19	4	4	9	1	1	—	1	4	2	9	1	-	2	—	A jelentkezett 20 tanuló közül 1 ismétlő volt

Jelesen érettek: Gálfalvi Samu, György János, Mikó Imre és Smiel Mór, György János kapta a br. P. Horváth Kálmán, egyh. főgondnok úr által adományozott 100 frt jutalmat.

XVIII.

Elemi iskola.

I. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 órán. Reggeli, estéli, étel előtti, étel utáni és közönséges imák. Az ur-ima. Erkölcsi elbeszélések. Boros Gy. Jó gyermek könyve. Vass-, Sziklay ABC alapján.

Beszéd és ért. gyakorlat. Heti 5 órán. Szoktatások és előkészítések. A feladott gyermek fogadása. A bizalom felkeltése. Fegyelmi szoktatások. Szólásra ébresztés és bátorítás. Az iskolai rend és kötelességek tudatára hozása. Öntevékenységre, szorgalomra ébresztés, előkészítő gyakorlatok kezdete az írás-, és olvasásra stb. Az iskolában levő tárgyak megnevezése, száma, közösnév alá hozása, helye, szemléltetése színekre nézve, alak-

jokra nézve, terjedtségökre és anyagjukra nézve. Az iskolában levő tárgyak használata, összehasonlítása és megkülönböztetése stb. Nagy L. Beszéd és ért. gyak. kézi könyve alapján.

Számtan. Heti 4 órán. A számjegyek és műveletek jegyeinek megismertetése. Az arab és római számjegyek írásának és olvasásának begyakorlása a 30-ig. A 4. alapművelet szintén a 30-as körben. Dr. Lutter N. Példatára alapján.

Olvasás és írás. Heti 7 órán. A kis és nagybetük írott és nyomtatott alakjának teljes megismertetése. Olvasmányok, versek és imák megtanultatása. Előmondás- és Vass-, Sziklay ABC kézi könyve alapján.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után. Kisponttal jelzett irkába.

Ének. Heti 2 órán. Világi és egyh. ének, gyermekdalok. Wéber J. R. Énekoktatás I. r. Hangjegy ismertetés.

II. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 órán. Az első osztályban végzettek ismétlése. A „Szenttörténetekből“: Izsák és fiai. Jákob és fiai. József és Mózes története. A tíz parancsolat. Boros Gy. Jó gyermekek könyve. Vass-, Sziklay olv. k. és előmondás után.

Beszéd és ért. gyak. Heti 5 órán. Az első osztályban végzettek ismétlése. Továbbá: A szülői ház, háziállatok, a házban és házkörül tartózkodó kártékony állatok. Családi élet. A helység és lakosai, polgári élet. A helység és határa a földrajzi előfogalmakkal, ásványi ismertetéssel. A természetből az eső, hó, levegő, nap, hold, ég, idő. Istenről és a világtájak. Nagy L. „Beszéd és ért. gyak. kézi k. alapján.

Magyarnyelv. Heti 3 órán. A mondat és beszéd. Jelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó és óhajtó mondatok. Szó, szótag elválasztása. A hangok. Magán és mássalhangzók, ezek osztályozása. Mássalhangzók megkettőztetett írása. A mondat alanyi és állítmányi része. Az írásjelek. Főnév. Melléknév, névmás, ige, névelő, kötőszó, számnév ismertetése. Szótani elemzés. Egyes és többes szám. Az ige. Az ige három fő ideje. A szók rövidítése. Nagy L. Vezérkönyve és Vass-, Sziklay olv. k. alapján.

Számtan. Heti 4 órán. Az első oszt.-ban végzettek rövid ismétlése. A római és arab számok írásának begyakorlása 100-ig A négy alapművelet szintén a 100-as körben fejbeli számítással, gyakorlati példák alapján. Szorzó-tábla, Brassai S. Dr. Lutter N. Számtani példatár alapján. Példatár olvastatás.

Irás. Heti 7 órán. Előírás és diktálás után.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után.

Ének. Heti 2 órán. Egyh.- világi énekek. Hangjegy ismertetés 6 hangkörben. Weber R. Énekoktatás I. füz. alapján.

III. osztály.

Osztálytanító: *Inczefi Samu.*

Vallástan. Heti 2 órán, T. k. Tarcsafalvi A. „Biblia történetek“ cz. könyve alapján. Ó-szövetségi rész. Imák, erkölcsi mondások.

Magyarnyelv. Heti 3 órán. T. k. Deme K. „Nyelvtani gyakorló könyv. I. r.“ és Vass-, Sziklay: Magyar olvasó könyv III. k. A mondat fő részei. Egyszerű-, bővített-, tő- és kihagyásos mondat. Személyes névmások, melléknév. Névelők, tárgy. Kettőspont és használata. Számnevek. Jelzők. Kötőhangzók. Határozói bővítmények. Ige. Ige fő ideje (3). Főnév, tulajdon főnév. Az olvasókönyvben levő versek betaníttatása. Az elolvasott olvasmányok elbeszélése. Irásbeli dolgozatok tollba mondás és emlékezet után.

Földrajz. Heti 3 órán T. k. Csiki: „Kolozsvár földrajza.“ Kolozsvár és vidéke. Község, járás, megye. Kolozsmegye nagyobb vizei, hegyei, városai, községei és folyói.

Számtan. Heti 5 órán T. k. Orbók M.: „Számoló könyv“ és Brassai S. Socratese szerint a négy alapművelet egész számokkal fejben és írásban. Pénz-, hosszuság-, űr-, súly-, darab- és papirmértékek. Irásbeli dolgozatok.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után. Riegler J. Ede. mértani rajzfüzetei alapján.

Irás. Heti 5 órán. Szépírási gyakorlatok előírás után és mintáról.

Ének. Heti 2 órán. Egyházi és világi énekek két szólamra.

IV. osztály.

Osztálytanító: *Inczefi Samu.*

Vallástan. Heti 2 órán T. k. Simén D.: „Szenttörténetek“ ó és ujszövetségi része.

Magyarnyelv. Heti 3 órán T. k. Deme. K.: „Nyelvtani gyakorló könyv.“ II. k. Vass-, Sziklay-, Tergina Gy.: Magyar olvasó könyv IV. k. Állító-, tagadó-, felszólító és parancsoló mondatok. Tulajdon főnév. Ok-, czél-, hely-, idő, mód-, állapot-, eredet-, részes és eszközhatározók. Határozó ragok. Névutók. Igenév. Határozó nevek. Névmások. Időragok. Igeragozás. Cselekvő és szenvedő igék. Igemódok. Főnévképzés. Összetett mondatok. Fő- és mellékmondat. Összevont mondat. Kötőszók. Indulatszók. Az olvasókönyv versei könyv nélkül. Olvasmányok és elbeszések. Elemzés szó és mondattani alapon. Irásbeli gyakorlatok.

Földrajz. Heti 3 órán. T. k. Vargyas E.: „Földrajz.“ Magyarország megyéi, nevezetesebb városai, folyói és hegyei. Szomszédos tartomanyok. Osztrák birodalom és az öt világrész általános vonásokban.

Történelem. Heti 2 órán. T. k. Vargyas E.: Történelem és a magy. olv. könyv. IV. k. Őseink bevándorlása, Árpád. Vezérek kora s az ősmagyarok műveltsége. Szent István. Pogányság végső küzdelmei. Szent László. Jeruzsálemi Endre. IV. Béla. Keresztes háboruk. Róbert Károly. Nagy Lajos. Zsigmond. Hunyadi János Mátyás. Zrínyi Miklós. Mária Therézia. Nemzeti ébredés; Gr. Széchenyi István. Magyar szabadságharcz. Kiegyezés.

Számtan. Heti 5 órán. Orbók M. Számtani kézikönyve alapján IV. füzet. A négy alapművelet egész és törtszámokkal. A méterrendszer és római számok.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után. Riegler J. Ede. Mértani rajz füzetei alapján.

Irás. Heti 5 órán. Szépirási gyakorlatok.

Ének. Heti 2 órán. Egyh. és világi gyermekdalok. Két szólamra.

A tanterv táblázatos áttekintése.

Tantárgyak	Osztályonként heti óra szám				
	1.	2.	3.	4.	Együtt
Vallástan	2	2	2	2	8
Beszéd- és értelem gyak.	5	5	—	—	10
Magyar nyelvtan	—	3	3	3	9
Földrajz	—	—	3	3	6
Történelem	—	—	—	1	1
Számtan	4	4	5	5	18
Olvasás-írás	7	7	3	3	20
Írás	—	—	1	1	2
Rajz	2	2	2	2	8
Ének	2	2	2	2	8
Összesen	22	25	21	22	90

Első osztály.

Osztálytanító: **Régeni Áron.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Olvasás	Értelem gyakorl.	Számtan	Szabadkézi rajz	Írás	Ének	Magaviselet	Általános oszt.	*Megjegyzés*
	Bitai András ev. ref.	1	2	1	1	1	1	—	1	1	
	Dobos Mihály	2	3	3	2	2	1	1	1	2	
	Dobrovits Zoltán	2	4	2	3	4	3	3	1	3	
	Kisfaludi Lajos ev ref.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	
5	Melis Gyula ág. ev.	2	1	3	2	1	1	3	1	2	
	Héjjas Sándor ev. ref.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
	Perédi József	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
	Rapszin Márton	3	3	3	4	3	3	2	2	3	
	Sorbán János	2	1	2	4	1	1	3	2	3	
10	Sándor Simon gör. kath.	2	3	3	1	1	1	2	1	2	
	Veress Szilárd	1	2	1	2	2	2	1	1	2	

Második osztály.

Osztálytanító: **Régeni Áron.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Olvasás	Értelem gyak.	Számtan	Sz. kézi rajz	Irás	Ének	Magaviselet	Ált. osztályzat	*Megjegyzés*
	Balogh Ferencz	2	3	2	3	1	1	2	1	2	
	Barabás Samu ev. ref.	k	i	m	a	r	a	d	t		
	Benczédi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Benkő Gyula ev. ref.	1	1	1	1	2	2	1	1	1	
5	Kopp Elemér	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
	Kovács Béla	2	3	2	3	1	1	1	1	2	
	Kríza János	1	1	2	1	2	1	3	1	2	
	Leményi Sándor gör. kath.	3	2	3	3	1	1	1	1	3	
	Pollák Endre izr.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	

Harmadik osztály.

Osztálytanító: **Inczefi Samu.**

	A tanul neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Földrajz	Számtan	Sz. kézi rajz	Írás	Ének	Magaviselet	Ált. osztályzat	*Megjegyzés*
	Andrássy Gábor	2	2	2	1	1	1	2	1	2	
	Balázs Gyula róm. kath.	k	i	m	a	r	a	d	t		
	Beu Gyula róm. kath.	—	3	4	2	3	2	4	2	3	
	Csermák Endre róm. kath.	—	2	2	2	2	1	2	1	2	
5	Farczádi Gerő	1	1	1	2	2	3	3	1	2	
	Fekete József	1	2	2	2	1	1	3	1	2	
	Lászlóczky István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	
	Lusztig Jenő izr.	1	2	3	1	2	2	4	1	3	
	Majoros Jenő róm. kath.	—	3	3	3	3	2	3	1	3	
10	Papszt Gyula	2	2	1	1	2	3	1	1	2	
	Rucska Jenő ev. ref.	2	2	2	1	3	2	4	1	2	
	Stámpa László ev. ref.	2	3	3	1	3	3	4	1	3	
	Szathmári Pál ev. ref.	2	2	2	2	3	2	3	2	2	
	Takács Andor	2	1	2	2	3	2	2	1	2	
15	Tischler Elemér izr.	k	i	m	a	r	a	d	t		
	Veress László	2	2	2	2	3	2	2	1	2	

Negyedik osztály.

Osztálytanító: **Inczefi Samu.**

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyarnyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Szabadkézi rajz	Írás	Ének	Magaviselet	Ált. osztályzat	*Megjegyzés*
	Andrásofszky Ede ág. ev.	2	2	2	2	2	2	3	2	1	2	
	Barabás Dezső	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	
	Dali István ev. ref.	1	2	2	2	2	2	3	3	1	2	
	Farkas Gyula	3	4	4	4	3	2	2	4	1	4	
5	Fekete Elemér	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	
	Fodor Zsigmond	1	2	1	2	1	2	3	1	1	2	
	Gräf Lajos ev. ref.	1	2	2	2	2	1	2	3	1	2	
	Grün Jenő izr.	—	2	2	2	2	2	2	2	1	2	
	Goldmann Manó izr.	—	2	2	2	1	2	2	2	1	2	
10	Jován Miklós róm. kath.	ki	m	a		ra	dt					
	Kovács Lajos	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	
	Lusztig Ernő izr.	3	4	4	4	3	3	3	4	2	4	
	Müller Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Nagy Zoltán	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	
15	Orbók Attila	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3	
	Papszt József	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	
	Pollák István izr.	—	1	1	2	1	2	1	1	1	1	
	Rivnák János ev. ref.	ki	m	a		ra	dt					
	Sárossy István ev ref.	2	3	3	2	3	3	3	3	1	3	
20	Szigeti Árpád	3	4	4	4	2	2	2	3	2	4	
	Váradi Sándor	2	3	3	4	3	3	3	3	2	3	
	Weiss Ákos izr.	2	1	1	1	1	2	3	2	1	2	
	Veress Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	

XIX.

A jövő tanévre vonatkozó értesítés.

1. A jövő 1898—99-ik tanévre a tanulók fölvétele szeptember hó 1. 2. és 3. napjain d. e. 8—12 óráig fog eszközöltetni; a javító, pót és felvételi vizsgálatok augusztus hó 30. és 31. napjain tartatnak.

Szept. hó 3-án túl csak az esetben vehető fel tanuló, ha a késedelem okát hitelesen tudja igazolni; 10-én túl csak az iskolai igazgatóság és 15-én túl csak a mélt. és főt. E. K. Tanács adhat engedélyt a fölvételre.

2. Javító és pótló vizsgálatért az igazgatósághoz oly tanuló folyamodhatik, ki csak egy kötelezett tárgyból kapott elégtelen jegyet. Az, ki egy tárgyból elégtelen, de magaviselete kevésbbé szabályszerű vagy rossz, továbbá a ki két tárgyból elégtelen, javításra engedélyért a mélt. és főt. E. K. Tanácshoz folyamodhatik. A folyamodványokat legkésőbb julius 31-ig az isk. igazgatósághoz kell benyujtani. A ki folyamodványát a kitűzött időig be nem adja, azt javító vizsgálatra bocsátani nem lehet. A szeptemberben tartandó javító érettségi vizsgálatra aug. 29-ig kötelesek az illetők az előző évben kapott érettségi bizonyítványukat beadni.

3. A gymn. I. osztályba oly tanulók vétetnek fel, kik 9-ik életévüket már betöltötték, 12 évnél nem idősebbek s az elemi iskola 4-ik osztályát jó eredménynyel végezték; e minősítésüket keresztlevéllel vagy születési bizonyítványnyal és iskolai bizonyítványokkal kell igazolniok. — Az 1887. évi XXII. törvényczikk értelmében nyilvános és magániskolába nem vehető fel az oly növendék, ki nem igazolja, hogy élete 12-ik évéig újra oltatott, vagy azt, hogy öt éven belül sikeresen beoltatott vagy hogy valóságos himlőt állott ki.

A mely tanuló mindezeket a bizonyítványokat föl nem mutatja, beíratásra nem számíthat.

4. A fölvételre való jelentkezéskor minden tanuló köteles iskolai bizonyítványát bemutatni és az iskolai díjakat felerészben befizetni.

5. A gymn. V. osztályába lépő tanuló szülője vagy gyámja a beíratásnál köteles kijelenteni, hogy fia, vagy gyámoltja a görögnyelvet tanulja-e, vagy az azt pótló tantárgyakat.

Oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban görög nyelvet tanult, átléphet a görögpótló tanfolyamba, ha e tanfolyam végzett tananyagából felvételi vizsgálatot tesz, viszont a görögnyelv és irodalomból tartozik vizsgálatot tenni az oly tanuló, ki már egy vagy több éven át a pótló tantárgyakat tanulta.

6. A fölvételre minden tanuló atyja, anyja vagy gyámja kiséretében tartozik jelentkezni. Vidéki szülők vagy gyámok, beiratáskor kötelesek bejelenteni, hogy fiokat, illetőleg gyámoltjukat hol és kinél fogják elhelyezni, kire fogják a házi felügyelet és nevelés gondjait bízni.

Az alapos kifogás alá eső szállás megváltoztatását követelni az igazgatónak jogában áll.

A fölvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az illető osztályfőnöknél jelentkeznek, a ki a beíratáshoz tartozó egyéb teendőket végzi.

7. Azon tanulók, kik az iskolában bennlakást óhajtanak nyerni, kötelesek ezen óhajukat legkésőbb aug. 15-ig az igazgatónak bejelenteni. A ki ezt elmulasztja, fölvételre csak azon esetben számíthat, ha a jelentkezett tanulók elhelyezése után marad fönn hely.

A bennlakók a legszükségesebb ágy- és ruhaneműt kötelesek magukkal hozni, t. i. *két rend ágyneműt, 6 pár fehérneműt, két törölközőt* stb.

8. Az iskolai díjak felerészben a beíratáskor, felerészben február hó 1-én fizetendők be. Szegénysorsú, unitárius vallású tanulók a díjak elengedéséért, kellően felszerelt folyamodványnyal, a beíratáskor folyamodhatnak, azonban a díjak felerészét ők is kötelesek előre befizetni.

9. Ösztöndíjért szintén a tanév elején lehet folyamodni, a folyamodványokat az isk. igazgatóhoz kell benyujtani.

XX.

Kimutatás

a különböző czímeken fizetendő díjakról.

I. Beiratási díj.

E czímen gymn. al- és felosztályú nyilvános vagy magán unitárius vallású tanuló 1 frtot, nem unitárius vallású 2 frtot fizet. Az elemi isk. unitárius tanulók 50 krt, nem unitáriusok 1 frtot fizetnek.

II. Iskolai szükség:

E czimen minden al- és felosztályú nyilvános vagy magán tanuló valláskülönbség nélkül 2 frtot fizet.

III. Tandíj czimen fizet:

a) Unitárius vallású nyilvános vagy magán tanuló 5 frtot;

b) Nem unitárius vallású nyilvános vagy magán tanuló 20 frtot;

c) elemi osztályú unitárius vallású nyilvános vagy magán tanuló 5 frtot;

d) elemi osztályú nem unitárius vallasú nyilvános vagy magán tanuló 10 frtot.

IV. Kórház díj czimen:

Minden tanuló beiratásakor 1 frtot, következő években pedig 20 krt.

V. Ágyhely díj czimén:

a) Unitárius tanuló:

I. osztályú szobában nagy ágyért 6 frtot, kis ágyért 80 krt.
II. „ „ „ „ 5 „ „ „ 40 „
III. „ „ „ „ 4 „ „ „ 20 „

b) Nem unitárius tanuló:

I. osztályú nagy ágyért 12 frtot, kis ágyért 1 frt.
II. „ „ „ 10 „ „ „ 80 krt.
III. „ „ „ 8 „ „ „ 40 „

VI. Ágyhasználat czímen minden tanuló vallás különbség nélkül:

a) nagy ágyért 1 fiókkal 3 frtot, két fiókkal 4 frtot.
b) kis „ 1 „ 1 frt 50 krt. fizet.

VII. Tanári nyugdíj alapra minden gymnasiumi tanuló 3 frtot, elemi isk. tanuló 50 krt fizet.

VIII. Bizonyítványra és értesítőre gymn. tanuló 1 frtot, elemi isk. tanuló 50 krt fizet.

IX. Szobaszükség fapénz czimen:

a) benlakó tanulók . . . . . 6 frt 50 krt.
b) feljáró „ . . . . . 4 frt 50 krt.

X. Könyvtári díjba:

VI—VIII. oszt. tanuló egész évre 2 frtot,
I - V. oszt. tanuló egész évre 50 krt fizet.

XI.

A bennlakó tanulóktól az esetleges károkért 1 frt biztosíték szedetik.

XXI.

Az 1898—99-ik tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

A főgymnasiumban:

I. osztály.

Nagy Péter: Ó-szövetségi történetek	40
Dr, Halász Ignácz: Magyarnyelvtan I. r.	80
Dr. Badics Ferencz: Magyar olvasókönyv I. r. . .	1·20
Dr. Csengeri: Latinnyelvtan	1·20
„ „ Gyakorlókönyv	1·20
Simony Jenő: Egyetemes Földirat I. r.	90
Orbók-Gerevich: Közönséges számtan	1·50
Hornischek: Rajzoló Geometria I. r.	1·20
Kogutowitz: Középiskolai földrajzi atlasz I. r. . .	1·30

II. osztály:

Nagy Péter: Új szövetségi történetek	50
Halász Ignátz: Magyarnyelvtan II. r.	60
Dr. Badics Ferentz: Magyar olvasó könyv II. r. . .	1·20
Schultz Dávid: Latinnyelvtan	1·20
„ „ Gyakorlókönyv	1·20
Visontay-Borbás: Egyetemes Földrajz	90

Gerevich-Orbók: Közönséges Számtan . . . . . 1·50
Hornischek: Rajzoló Geometria I. . . . . 1·20
Kogutowitz: Középiskolai földrajzi atlasz II. r. . . 1 30

III. osztály.

Schultz-Dávid: Latin olvasó, Livius, Ovidius és Phaedrus műveiből . . . . . 1·—
Schultz-Dávid: Latin olvasó- és gyakorló könyv . . 1·20
Schultz-Dávid: Latinnyelvtan . . . . . 1·20
Dr. Bartók György: Biblia ismertetés 75
Szinnyei József: Rendszeres magyarnyelvtan . . . 1·40
„ „ Magyar olvasó könyv III. r. . . . 1·40
Gál és Helmár: Magyarország története . . . . . 1·—
Dr. Cherven: Az osztrák-magyar monarchia politikai földr. . . . . 1·20
Dr. Schmidt Ágoston: Természettani földrajz . . . 80
Hofmann Mór: Németnyelvtan és olvasókönyv I r. . 60
Mauritz Rezső: Közönséges Számtan . . . . . 1·20
Hornischek: Rajzoló Geometria III. . . . . 1·40

IV osztály

Ferencz József: Unitárius káté 40
Négyesi László: Stilisztika II. kiad. . . . . 1·20
Lehr Albert: Arany „Toldija" magyarázattal . . . 80
Schultz Dávid: Latinnyelvtan . . . . . 1·20
„ „ Gyakorlókönyv . . . . . 1·20
Dávid István: Latin olvasókönyv . . . . . 1·—
Hofmann Mór: Németnyelvtan és olvasó könyv II. r. 80
Ribáry Ferencz: Világtörténelem I. r. 80
Kriesch-Koch: Ásványtan III. . . . . 1·60
Grünwald Miksa: Algebra . . . . . 2·—
Mendlich-Schmidt: Rajzoló Geometria III. r. . . . 1·20

V. osztály.

Négyesy: Szerkesztéstan II. r. . . . . 1·20
Greguss-Beőthy: Magyar balladák 70
Dávid István: Tit. Livii ab urbe condita libra Vol. I. 80
Pirchala: Latin stilus gyakorlatok II. kiad. . . . 90

Dr. Maywald: Görög nyelvtan . . . . . 1·40
Herder: Der Cid. Magy. Dr. Hoffmann 50
Harrach J.: Német olvasó könyv III kötet . . . 1·—
Endrei: Német stilusgyakorlatok . . . . . 1·20
Dr. Maywald: Görög olvasó könyv . . . . . 1·—
Dr. Ribáry: Egyetemes történelem I. . . . . 1·20
Simonkay: Növénytan és növényhatározó . . 1·20 és 1·—
Grünwald Miksa: Algebra . . . . . 2·—
Mocnik-Schmidt: Geometria . . . . . 2·20
**Schill Salamon:* Görög régiségtan . . . . . 1·40
Polgár György: Ó-kori hitéleti régiségek . . . . 1·40
Szemelvények: Thukydidesből ford. Szilassy Mór . . 1·60
**Dr. Jancsó Benedek:* Magy. irod. olvasmányok I köt. 1.20
Dr. Nyiredy Géza: Növénygyüjtő 60
Cserép: Római régiségek III. kiadás 1.60

VI. osztály.

Ferencz József: Hittan 60
Névy László: Rhetorika 1.20
Julius Caesar. magyarázta Lévy L. II. 60
C. Sallustius Cr.: Bellum Catilinae et bell. Jugurthin. Ed. Petz 40
Vergilius: Aeneis Ed. Némethy 80
Cicero: Orationes Selectae XIII. Ed. Dávid . . . 80
Cserny-Dávid: Stilus gyakorlatok II. r. . . . . 1·20
Dr. Maywald: Görög nyelvtan és olvasókönyv . . . 2·40
Heinrich G.: Német balladák és románczok I. II. r. . 70
Harrach J.: Német olvasó könyv IV. köt. . . . . 1·40
Endrei: Német stilus gyakorlatok . . . . . 1·20
Ribáry: Egyetemes történelem II. r. . . . . 1·—
Kriesh: Állattan, átdolgozta Teschler VI. . . . . 1·60
Grünwald Miksa: Algebra . . . . . 2·—
Mocnik-Wagner: Geometria V. kiad. . . . . 2·40
Dr. Lutter: Öt számjegyű logar táblák . . . . . 1·20
**Schill Salamon:* Görög régiségtan . . . . . 1·20
**Jancsó Benedek:* Magyar irod. olvasmányok. II. köt. 1.—
Cserép: Római régiségtan (segédkönyv) III. kiadás . 1.60

VII. osztály

Pálfi J.: Egyház történelem 6. kiad. 90
Riedl Frigyes: Poetika 2. kiad. . . . . 1·40
Vergilius: Aeneis Ed. Némethy 80
Plautus: Trinummus. Ed. Goetz-Schwell Lipsiae . . 36
Cicero: Orationes Selectae. Ed. Dávid. XII. . . . 80
Cserny-Dávid: Stilus gyakorlatok III. r. . . . . 1·30
Homer: Ilias és Odyssea 47
Goethe: Hermann u. Dorothea. Magy. Dr. Harrach . 30
Demek: Német olvasókönyv II. kiad. . . . . 2·50
Varga Ottó: Politikai földrajz . . . . . 1·20
Fodor: Közegészségtan . . . . . 1·10
Dr. Abt: Természettan . . . . . 3·—
Grünvald Miksa: Algebra . . . . . 2·—
Mocnik-Wagner: Geometria V. kiad. . . . . 2·40
**Schill Salamon:* Görög irod. történet . . . . . 1·40
**Dr. Fodor László:* Ábrázoló geometria . . . . . 1·—
**Jancsó Benedek:* Magyar irod. olvasmányok III. . . 1·—
Dr. Lutter: Öt számjegyű logartáblák . . . . . 1·20
Cserép: Római régiségek III. kiad. . . . . 1·60

VIII. osztály.

Ferencz József: Unitárius egyh. történet 60
Dr. Horváth Cyrill: Magyar irod. történet II. kiad. .. 2·80
Cicero: Laelius de amicitia. Heinrich 60
Tacitus: Szemelvények. Magy. Dr. Gyomlay . . . 1·20
Horatius: Carmina Ed. Pozder 80
Cserny Dávid: Stilus gyakorlatok III. r. . . . . 1·20
Dr. Cserép József: Római régiségek III. kiad. . . . 1·90
Platonis: Apologia Socratis Ed. Martinis Wohlrab Lipsiae 80
Schiller: Wallensteins Tod. Magy. Alexander . . . 80
Demek: Német olvasó könyv II. kiad. . . . . 2·50
Dr. Ribáry: Magyarok oknyomozó történelme . . . 2·—
Dr. Sárffy Aladár: Lélektan és logika . . . . . 1·—
Mocnik-Schmidt: Algebra . . . . . 1·40
Mocnik-Wagner: Geometria . . . . . 2·40
Dr. Abt: Természettan . . . . . 3·—

**Alexander Bernát:* Platon és Aristoteles szemelvények . . . . . 1·50
**Schill Salamon:* Görög irod. történet . . . . . 1·40
**Jancsó Benedek:* Magyar irod. olvasmányok IV. kt. 1·40
**Fodor László:* Ábrázoló geometria . . . . . 1·—

A *-gal jelzett tankönyvek a görög pótló tanfolyamon használtatnak.

Az elemi iskolában

1-ső osztály.

Vass M. Sziklai-F.: ABC könyv . . . . . 20 kr.
Koczkás palatábla . . . . . 20 „

2-ik osztály.

Boros Gy.: Jó gyermek könyve . . . . . 20 „
Nagy L.: Magyar nyelvtan . . . . . 40 „
Vass M. Sziklai F.: Magyar olvasókönyv II. r. . 30 „
Dr. Lutter N.: Számtani Példatár . . . . . 25 „

3-ik osztály.

Tarcsafalvy A.: Bibliai történetek . . . . . 40 „
Deme K.: Magyar nyelvtan I. r. . . . . 20 „
Vass Mátyás, Sziklay F.: Magy. olv. könyv III. r. . 35 „
Csiki: Kolozsvár földrajza . . . . . 20 „
Orbók: Számtan III. . . . . 20 „

4-ik osztály.

Simén: Szent történetek . . . . . 20 „
Deme K.: Magy. nyelvtan II. r. . . . . 20 „
Vass M. Sziklai F.: Magy. olv. k. IV. . . . . 45 „
Vargyas E.: Magy orsz. története . . . . . 20 „
Orbók: Számtan . . . . . 20 „
Vargyas E.: Földrajz . . . . . 20 „

Kolozsvár, 1898. junius hó.

Boros Sándor,
igazgató.

TARTALOM.

Fejezet.	Lap
I. Beiktató és székfoglaló beszédek	3
II. Adatok a kollegium 1897—98. évi történetéhez	23
III. Fontosabb rendeletek és határozatok.	32
IV. Főfelügyelőség	33
V. A papnevelő intézet értesítője.	34
VI. A főgymnasium értesítője.	45
VII. A tanárok irodalmi működése.	50
VIII. Végzett tananyag a főgymnastumban	52
IX. Magyarnyelvtani dolgozatok.	67
X. A tanterv táblázatos átnézete.	69
XI. Tanszerek és gyűjtemények.	70
XII. Ifjusági egyletek és alapok.	79
XIII. A kollegium kórháza.	84
XIV. Ösztöndíjak, segélyezés, jutalmak	84
XV. A tanulók érdemsorozata.	93
XVI. Statisztikai kimutatás a gymn. tanulókról.	109
XVII. Kimutatás az érettségi vizsgálatokról.	113
XVIII. Az elemi iskola értesítője.	114
XIX. A jövő tanévre vonatkozó értesítés.	123
XX. Kimutatás az iskolai díjakról.	125
XXI. Az 1898—9. tanévben használandó tankönyvek	126